פרשת **תצוה** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתתל"ו שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר
בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
בני ברק יצ"ו

שתהא שלהבת עולה מאליה

האיש יושב לו בביתו קופא מקור, סערות רוחות וגשמים בחוץ, חלונות הבית רועדים מפרצי הרוח החודרים דרך חרכיו, עד שהסערה שולטת פנימה בכל פינות חדריו, ארכבותיו דא לדא נקשן, ואין עצה אלא להדליק את האור כדי לחמם את עצמותיו היבשות.

בתוך הבית מונחים להם עצים טובים, באין ברירה אחרת בידו ניגש הוא אל המלאכה למלאות צרכו במעט עצים אלה, הצית בהם את האש אשר חיש מהר נדלקו, אך לא עלתה בהם השלהבת כראוי עקב הכמות הקטנה שבהם, וממילא לא היה בה בכדי לחמם את הבית ולגרש הקור השורר בין כתליו.

בידעו פרק בטבעה של האש, טרח ואסף מכל פינות ביתו כלים מכלים שונים על מנת לנפנף בהם על יד האש, בכדי שינשב בה הרוח וללבות את השלהבת להיות עולה יפה, וכשגם עצה זו לא הפיקה את התועלת הרצויה נשכב הוא עצמו בפישוט ידים ורגלים אצל האור, ובכל כוחו נפח בפיו אנה ואנה, ובכל זאת עדיין בוששה השלהבת מלעלות, אמר בלבו: הדא מחדא לא אתיא, ניתי חדא מתרתי, ובבת אחת נפח בפיו בכל כוחו ובשתי כפות ידיו נפנף בכלים.

באותה שעה נכנס חבירו לתוך ביתו, ומצאו שוכב על הארץ, לחייו נפוחות ואדומות מרוב יגיעה, ידיו עולות ויורדות ומנפנפות ברוח, זיעה מכסה את כל גופו, ומראהו כאחד המבוהלים והמטורפים, נעמד הלה משתומם למראה עיניו, שמא יצא חבירו מדעתו, או מחלה איומה תקפתו, חיש מהר רץ אליו וצעק לקראתו: מה לך ידידי כל הבהלה הזאת.

ענהו האיש: רצוני להעלות את שלהבת האש למען תטיב לחמם את קירות הבית, וכבר נסיתי את כל התחבולות וללא הצלחה, בשמוע חבירו דברים אלו מילא את פיו בצחוק ולעג לעומתו: שוטה שכמותך, האינך רואה כי מעטים המה העצים אשר בהם הצית את האש, עליך לקום וללקט עצים מרובים להוסיף על האש ואז תעלה השלהבת מאליה.

והנמשל מובן, ההתלהבות הרוחנית זקוקה לעצי העבודה בכדי שתעלה בקרב לב האדם, ולחנם יטרח להרבות אש הקדושה בתוככי נפשו, אם לא יוסיף עצים למערכה גדרים וסייגים בתורת ה', והן הם דברי הבית אהרן זי"ע בפרשתן וז"ל: "שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה, שצריך לייגע עצמו בעבדות עד שתהא שלהבת עולה מאליה, כי ממילא יעלה התלהבות ולא שיכוין לזה, ולא כהחסידים השוטים המחפשים ומצפים להתלהבות, רק שצריך לעמול בעבדות, והשלהבת תעלה מאליה" עכ"ל.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים ~ לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש י"א פ' ל"ו ..... ג
בשפתי צדיקים ~ לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה ~ דורש טוב ..... ה
פינת קדרית ..... ו
שעשועי תורה ..... ז
לוח החילופין ..... ח
דרך העץ ..... ט
נועם שבת ..... י
לפתן עין לא אחשה ..... יא
פשולחן פלכים ..... יב
דברות קודש ..... יג

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

'שש משזר' בכח שש מצוות התמידיות ימוש מאתם כח אל זר שבלבו של אדם

תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר. לכאורה היה לו לומר 'ושש שזור', ומהו הלשון "משזר". ונראה לתרץ בדרך רמז על פי דברי ספר החינוך הידועים (בהקדמתו, ועוד, והובאו ב"ביאור הלכה" או"ח סי' א' ס"א) שיש שש מצוות אשר חובן תמידי, לא יפסקו מעל האדם אפילו רגע אחד כל ימיו, וכל זמן וכל רגע שיחשוב בהן קיים מצות עשה: **א. "אנכי ה' אלקיך"** להאמין שיש אלוק אחד בעולם; **ב. "לא יהיה לך אלהים אחרים"** שאין זולתו ואין לשום נברא כח לעשות דבר בלתי רצונו, והוא בכבודו ובעצמו משגיח בכל העולמות; **ג. ליחדו, כמו שנאמר: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד"** שהוא אחד יחיד ומיוחד בלי שום שיתוף; **ד. אהבת ה',** כמ"ש: "ואהבת את ה' אלקיך"; **ה. יראת ה',** כמ"ש: "את ה' אלקיך תירא"; **ו. שלא נתור אחר מחשבת הלב וראיית העינים,** כמ"ש: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם".

והנה אמרו רז"ל (קדושין ל:): **"יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום",** ועוד אמרו (ב"ב קס"ד:): "ג' דברים אין אדם ניצול מהם בכל יום", ואחד מהם הוא הרהורי עבירה. אמנם מי שזהיר שלא ימושו ממחשבתו שש מצות האלו, שוב אין לו להיצר הרע שליטה עליו, וסימנך: **"שש ערי מקלט תהיינה לכם"** (במדבר לה, ו). וזו העצה שנתנה התורה לכהנים העומדים בעזרה, שהיו צריכים להזהר מאד בשעת העבודה, לבל יפול במחשבתם מחשבת און ופיגול, דבר שהוא לכאורה קשה מאד, שהרי הרהורי עבירה אין אדם ניצול מהם בכל יום, **אמנם על ידי שזהירים בשש מצוות תמידיות אלו, מגרשים בזה את היצה"ר הנקרא 'אל זר', שיושב בפתחי חלב,** כמו שאמרו (שבת קה:) "לא יהיה בך אל זר" (תהלים פא, י) איזהו אל זר שהוא בקרב האדם, הוי אומר זה היצר הרע". הוא אשר רמז הכתוב בבגדי כהונה: **"שש מש–זר", לרמז שעל ידי שש המצוות האלו ימוש אותו זר, ולא יהיה לו שום שליטה על הכהן בשעת העבודה.**

ערוגת הבושם

האדם צריך לייגע עצמו ב'עבודת משא' ובזה יזכה אחר כך משמיא גם ל'עבודת מתנה'

וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אתם לכהן לי. מתחילה אמר הקב"ה: **"ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך וגו' לכהנו לי",** ולא אמר 'לקדשו', וכאן הוסיף קדושה לכהונה **"לקדש אותם לכהן לי".** הענין הוא, **כי בעבודת השי"ת יש שתי בחינות 'עבודת משא' ו'עבודת מתנה'.** כי כל עוד שהאדם לא נבדל לגמרי מהומריות העולם הזה, אזי עבודתו נקראת עבודת משא, שהעבודה עדיין עליו למשא אלא שכובש את רצונו כדי לקיים רצון השי"ת. אבל מי שכבר הבדיל עצמו מכל עניני עוה"ז, מטעימו השי"ת מעין עוה"ב, על דרך שאמרו (ברכות יז.): **"עולמך תראה בחייך",** ואז נחשבת אצלו עבודת השי"ת לתענוג גדול יותר מכל התענוגים. וזהו שאמר הכתוב: **"עבודת מתנה אתן את כהונתכם". "ונאמר לי משם דודי זקני סבא קדישא מוה"ר משולם זוסיא** [מאניפאלי] שאמר, שאינו מצפה לתשלום שכר על עבודתו ית"ש מעת שנתוודע לו [והשיג אמיתיותו ית"ש] וכו', **רק עיקר קיווי השכר בעת שעבד כעבד נאמן אמונת אומן, וזה כל האדם".**

ולכן מתחילה אמר הקב"ה למשה: **"הקרב אליך את אהרן אחיך" רק "לכהנו לי", כי קדושה פירושו התבדלות מכל עניני עוה"ז עד שתהא העבודה אצלו כתענוג, וזה אינו מוטל חובה על האדם' לבקש שיתענג בעבודת השי"ת, אדרבא, עיקר העבודה הוא 'עבודת משא', ועל זה מקבלים שכר.** אבל הקב"ה הבטיח למשה שלאחר מכן יזכו להרגיש נועם ד', ולהתענג. בעבודתו **"ועבודת מתנה אתן את כהונתכם".** ולפיכך הוסיף כאן הכתוב: **"לקדש אותם לכהן לי", שיזכו להתקדש לחיות נבדלים מכל עניני עוה"ז ולהתענג בעבודת ה'.**

אגרא דכלה

תענוג גשמי לעולם ימצא חסר, רק תענוג דקדושה לברו הוא תענוג מלא לא יחסר כל בה

ומלאת יד אהרן ויד בניו. דהנה **בעניני עולם הזה לא נמצא שלימות, כי תמיד חסר לאדם שרוצה בתענוגי גשמיים,** דהיינו, אם יש לו תענוג משאר דברים חסר לו תענוג מכבוד וכדו' ותמיד הוא חסר, **מה שאין כן בעבודת הבורא מי שעובו אותו אז הוא שלם בכל כי 'דורשי ה' לא יחסרו כל טוב'** (תהלים לד, יא) וזה התענוג של עבודת השם עולה על כולם, **"כי מי שהוא דבוק בחיות ועבדות של האין סוף אשר הוא שלם בכל מיני שלימות, ממילא האדם הדבוק בו אינו חסר לו גם כן שום דבר".** וזהו שאמר: **'ומלאת יד אהרן ויד בניו'** רצה לומר, שאמר למשה שיראה להביא את אהרן ובניו למדריגה כדי שיהיו דבקים לבחינות הקדושה, ואז יהיו ידיהם מלא כל טוב **'ומלאת'** כי לא יחסר להם שום דבר כשירגישו נועם ותענוג עליון, ולכך נקרא 'שמונת ימי המלואים' כי אז היה השראת שכינה ביניהם והיה מלאים תענוג מחמת הקדושה".

קדושת לוי

ע"י זביחת תאוות האכילה, יתקטר בקדושתו ית'

ועשית מזבח מקטר קטרת. שלחנו של אדם נקרא מזבח (ברכות נה.) והנה ידוע מספה"ק **"שעל ידי אכילה דקדושה, יכולים לבא ולהשיג השגת הבורא יתברך".** וזהו הרמז: **'ועשית מזבח'** כשתתקן אכילתך שיהא בקדושה, על ידי זה: **'מקטר קטורת'** תקשר עצמך בקטירא שלים להשי"ת, ועל דרך שכתוב (שמות כד, יא) **"ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו" שעל ידי אכילה בקדושה באו לידי השגת הבורא ית"ש.**

אילנא רחיי

תורה ותפילה

זהרורי אורה
למספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים בכוחות עליונים
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

בשמאלה עושר וכבוד, ולא יחסר בשביל התורה

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד. הנה, כתיב (דברים לא, יט) **'כתבו לכם את השירה הזאת וגו' שימה בפיהם'**, רומז, כי האפיקורסים אומרים אשר על ידי לימוד התורה ודרכי ה' יחסר לחם והפרנסה מעוטה. על כן רמזה לנו התורה, אשר הגם **'כתבו לכם את השירה הזאת'** רומז לתורה עם כל זה **'שימה בפיהם'** שלא יחסר להם לחם ויהיה להם מזון ומחיה למלאות פיהם. וזהו: **'ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך'**, רומז, שתאמר להם שילמדו את התורה, הרמוז בתיבת שמן זית זך, כידוע אשר שמן מרמז לחכמה (ע"פ מנחות פח: "תקוע אלפא לשמן") ואם תחשבו אשר על ידי לימוד התורה יחסר לכם לחם, **"על זה הבטיח לנו הכתוב: 'ואתה ת'צוה א'ת ב'ני, ר"ת: ת'ורה ו'גדולה ב'מקום א'חד, שלא יחסר לכם הפרנסה בשביל התורה, רק אדרבה להיפך".**

עטרת ישועה

לימוד התורה גדולים עם קטנים

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד. הנה, לפעמים האדם מונע עצמו מללמוד עם הקטנים ממנו, שמדמה בדעתו שבאם יעסוק בתורה לבדו יתחכם יותר ויותר, ובאמת לא כן הוא, כמאמר רז"ל (תענית ז.) 'ומתלמידי יותר מכולם'. ולזה רומזת התורה הקדושה באמרה: **'ואתה תצוה את בני ישראל'** 'תצוה' מלשון צוותא ר"ל, תחבר עצמך עם בני ישראל הקטנים ממך, ולא תאמר שעל ידי זה לא תתחכם בתורה כל כך, כי אדרבא: **'ויקחו אליך שמן זית זך'**, ר"ל **שעל ידם יפתחו לך שכליות חדשים בתורה הנרמז בשמן זית זך** ("מה שמן מאיר לעולם כך התורה". ראה אוה"ח הק' ע"פ דב"ר ז, ג) **ותעלה** למעלה למעלה בתורה ועבודה, וזהו **'להעלות נר תמיד'**, ר"ל **תוכל להעלות את נשמתך הנקראת 'נר' כמ"ש** (משלי כ, כז) **'נר ה' נשמת אדם' תמיד למעלה למעלה ממדריגה למדריגה.**

אמרי יוסף

תפילה

עבודת ה' ביגיעה, והתלהבות ממילא תבא, ולא יכוין לזה

להעלות נר תמיד, באהל מועד וגו'. 'אוה"ל' הוא לשון הארה כמו **'בהלו נרו'**, **'מועד'** שהוא לפעמים ואינו בקביעות, **'ערוך אותו אהרן ובניו'** שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאיליה, היינו **שצריך ליגע עצמו בעבודות עד שתהא שלהבת עולה מאיליה, כי ממילא יעלה התלהבות ולא שיכוין לזה, ולא כהחסידים השוטים המחפשים ומצפים להתלהבות,** 'רק **שצריך לעמול בעבודות, וחשלהבת תעלה מאיליה'**, וזה שאמר **'ערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בוקר'**, **'מערב'** היא בחי' חשבות **'עד בוקר'** היינו עד שיאיר לו. (ובדה"ק לחנוכה פי': 'מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה'; **כי כל אדם יש לו שלהבת וחמימות בלב וצריך להדליק במצות עד שתהא שלהבת עולה מלב למוח לשם ח'**).

בית אהרן

תפלה מתוך התלהבות ושמחה גורם לכוונה בתפלה

והיה פי ראשו בתוכו וגו'. והיה על אהרן לשרת ונשמע קולו בבואו אל הקודש וגו'. "יש לומר דהתורה הקדושה מורה לנו דרך התפלה, כי נודע ומבואר גודל העון של תפלה בלא כוונת הלב, ועל זה התרעם הקב"ה (ישעי' כט): **'בשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני'. והעיקר לראות להכנים מחשבתו וראשו אל דברי פיו בעת התפלה, שלא יהיה אחד בפה ואחד בלב, והעצה לזה הוא המתפלל בהתלהבות ובשמחה, אז מקושר ראשו ומחשבתו לפיו, מה שאין כן המתפלל מתוך מרה שחורה, אז תפלתו רק מהשפה ולחוץ.** ונודע אמרם ז"ל (ברי"ר מב, ג): **'אין והיה אלא שמחה'.** וזה: **'והיה פי ראשו בתוכו'** על ידי **'והיה'** שרומז על שמחה, כשמתפלל בהתלהבות ושמחה, אז: **'פי ראשו בתוכו'**, מקושר ראשו ומחשבתו לפיו להתפלל בכוונה, ועי"ז תפלתו נשמעת. וזה שסיים: **'ונשמע קולו בבואו אל הקודש'.**

שפת אמת – בעירובין

צריך להקדים תפילה הן לתורה והן לכל דבר ועניין

ואלה הבגדים אשר יעשו חשן ואפוד ומעיל וכתונת תשבץ וגו'. דהנה ידוע גודל מעלת התפילה, עד שמצינו שטרם כל דבר שעושה האדם צריך להקדים לו תפלה, כי כן מצינו בתפילת רבי נחוניא בן הקנה שהתפלל קודם הלימוד, ולכאורה הלא תלמוד גדול יותר מכל, כדאיתא "תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה", **אלא שקודם הלימוד צריך לתפילה, ועל אחת כמה וכמה טרם שפונה האדם אל עסקיו ובדומה,** הגם שיש בזה מצוה שהוא יוצא לזון ולפרנס אנשי ביתו (כתובות נ.), **ודאי צריך להקדים תפילה לפני ה' שיצליח דרכו.**

והנה, ידוע **שהחושן מרמז על תלמוד תורה,** שהרי נקרא "חושן משפט" (פסוק טו), **והאפוד,** שהוא חגורה (כמ"ש רש"י), **רומז על תפילה,** ע"ד שמצינו בגמ' (שבת י.) שהיו חוגרים עצמם בחגורה קודם התפילה. ולפיכך כאן בעת הציווי, ציוה תחילה על עשיית החושן, כי באמת תורה גדולה מתפילה, כאמור, **אולם בעת העשיה הקדים עשיית האפוד לחושן, לרמז על ענין התפילה, שצריך להקדים תפלה אפילו קודם הלימוד.** ואמנם מילוי אותיות חש"ן הוא: חי"ת שי"ן נו"ן שסופי תיבות שלהן הוא "תנן", שהיא לשון הגמרא ללימוד, **לרמז על האמור, שצריך להקדים תפלה קודם הלימוד, וכל שכן לפני שאר ענינים.**

הרה"ק מהר"ש מבעלזא ז"ל

דבש תמרים

פנינים יקרים, מעצר חפרוה שרים, רגותנו הקדושים עצי התמרים

וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן לי. במדרש איתא החי"ד לעולם הי דברך נצב בשמים אל תקרי בשמים אלא כשמים כשם שגזרת ונעשה שמים אף דיבור שדברת לקדש את אהרן ובניו קיים לעולם שנאמר והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם, ונראה לפי מה שפיי בישמח משה בטעם הדבר שנקרע הים ע"י המטה ולא עפ"י דיבורו של הקב"ה, כיון דמעשי הקב"ה הוא נצחי, והפעולה שאיננו נצחי צריך להיות ע"י שליח, וכאן בקריעת ים סוף היה רק לפי שעה, כי לאחמ"כ הוצרך לשוב לאיתנו לנער פרעה וחילו, לכך הוצרך להיות ע"י שליח, ולכן היי צריך להיות הנס ע"י המטה של משה, ולא ע"י דיבורו כי שכינה היי מדברת מתוך גרונו של משה, ודיבורו הוא דיבור הי בעצמו שהוא נצחי, ומהאי טעמא היה מרע"ה מתנבא בזה הדבר מכיון ששכינה היתה מדברת מתוך גרונו של משה ודיבורו היה ממש בבחינת זה הדבר אשר ציוה הי, ומעתה יתבאר שפיר מאמה"כ וזה הדבר אשר תעשה להם ולכאורה זה הדבר מיותר, ובא המדרש כמשיב החי"ד לעולם הי דברך נצב בשמים דהיינו שהדיבור שדברת לקדש את אהרן קיים לעולם, לכך נאמר זה הדבר כלומר בבחינת זה הדבר שהיה שכינה מדברת מתוך גרונו אשר תעשה לקדש אותם לעולמי עולמים שדיבורו הוא נצחי.

(ויטב לב)

☆

ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד. ויתבאר בהקדם דברי המדרש למה נמשלו ישראל לזית מה זית זה אינו מוציא שמנו אלא ע"י כתישה כך ישראל וכו' עוד אמרו שם מה שמן הזה ציץ מלמעלה ואינו מתערב בשום משקה וכו', ובתפל"פ כתב דכל אחד מישראל יש לו הבחירה שיהיי נבדל מאוה"ע ואז נתקיים הקריאת שם זית מצד שצף מלמעלה ואינו נתערב בגוים, ואז אין צריך לכתישה, עכ"ד, והנה אם נמשלו לזית מצד כתישה אז אינם דומים לזית תמיד רק בשעת כתישה, אבל לא קודם או אחר כתישה, לא כן אם דומים לזית מצד שצף מלמעלה, תמיד יהיי בבחינת זית זה שצף למעלה, וז"ש ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך, ר"ל שכל אחד יקח לעצמו הדמיון לזית בזה שהוא זך, ולא מצד כתישה, ועל זה אמר להעלות נר תמיד, כלומר שעי"ז יהיי תמיד דומה לזית.

(קדושת יו"ט)

☆

ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד. הנה בבעל הטורים כתב ד"כתית" רומז לשני המקדשים, מקדש ראשון ת"י שנים, ומקדש שני ת"כ שנים, לומר שמצוה זו של הדלקת נרות במקדש יהיה נוהג כל כך שנים, עכ"ד, ונראה עפי"מ שאיתא במדרש (הובא בפר"ד דרוש כ"ד) בשעה שביקש הקב"ה להחריב את הביהמ"ק אמר כל זמן שאני בתוכו אין העכו"ם נוגעין בו אסלק שכינתי ממנו ואעלה על מכוני הראשון החי"ד אלכה ואשובה אל מקומי עד אשר יאשמו ובקשו פני, והנה ידוע מה שדרשו חז"ל על הפסוק מחוץ לפרוכת

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

ב' המקדשות במנין 'כתי"ת' למאור, היה רק לתכלית ביהמ"ק הנצחי 'להעלות נר תמיד'

כתית למאור להעלות נר תמיד. פירש הגאון הקדוש מוהר"ם ט"ב מאוהעל על דברי הבעל הטורים בפרשת תצוה על 'כתית למאור', שפירש, ד'בא לרמז שכמנין **"כתית"** כך עמד בית ראשון ושני, ת"ת מאות ושלשים שנה. ואמר הגאון הנ"ל לפרש גם סיומו של קרא **"כתית למאור להעלות נר תמיד"**, על פי דברי הבעל עקידה בענין המקדשות, **על פי משל למלך** שהיה לו גן נחמד נטוע מכל עץ פרי, ורצה עוד לנטוע פרי אחת אשר איננה בנמצא כי אם במרחקים, וצוה להביא לו גרגיר אחת ונטע, וכאשר גדל האילן קצת בא הגנן וכרת אותו, והיה תימא בעיני המלך אך לא אמר לו ולא מידי, וצוה שנית להביא לו מאותו המין, ונטעו, ובא הגנן וכרתו, ולא יכול עוד להתאפק המלך וחמתו בערה בו, ושאל את הגנן, "מה זה הסכלת עשו זה פעמים, והשיב הגנן: אל יחר בעיני אדוני, להיות כי זה מלאכתי, ואני בקי בטבע הארץ, וידעתי כי לא יצמח פרי טובה מנטיעה זו בפעם אחת, כי עדיין לא הורגלה הארץ הזאת בנטיעה זו, לזאת כרתי אותה ב' פעמים, ועתה אשר כבר הורגלה, בודאי יוצמח נטיעה טובה.

והנמשל כזה קרה לנו בענין המקדשות, להיות כי בנין שלעתיד אשר יגלה במהרה בימינו יגדל קדושתו מאוד, והארץ הזאת לא תוכל לסבול קדושתו, לזאת הקדים לנו השי"ת ב' המקדשות מעשי ידי אדם להרגיל הארץ מעט מעט לקדושה נוראה זאת, אבל עיקר הכיוון הוא לבנין של עתיד, אלה דברי בעל העקידה. ודברים הנ"ל רמז הגאון הנ"ל בקרא **"כתית" למאור**, פירש מה שהיה המאור כמנין כתי"ת, בעבור **"להעלות נר תמיד"**, הוא בנין של עתיד כנ"ל.

קרבן עני (פר' תרומה)

אשר על העדות שהמנורה עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל, ומעתה שפיר יובן למה רמז זה במנורה דייקא שתי"י ות"כ שנים היי נוהג הדלקת הנרות, דכל זמן שהיו מדליקין את הנרות היה השכינה שורה בביהמ"ק ולא יכלו האויבים להחריבו.

(עצי חיים)

☆

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד. ויתבאר עפי"מ שדרשו חז"ל בתו"כ לפני הי תמיד, תמיד אפילו בשבת, והנה כבר פירשנו שרמז לו הקב"ה באומרו ואתה תצוה לעתיד לבוא שאז יהיה משה רבינו ע"ה מנהיג ישראל, ויצוה לבני ישראל על הדלקת הנרות בבית המקדש השלישי, ואיתא בגמי (סנהדרין צז.) דלעתיד לבוא יהיה יום שכולו שבת, וא"כ אילו לא גילה לנו הכתוב שמצות הדלקת המנורה דוחה את השבת, נמצא שלא היה שייך כלל ענין הדלקת המנורה לעתיד לבוא, ותקשה כיצד אמר הכתוב ואתה תצוה את בני ישראל שעתיד משה רבינו לצוות על הדלקת הנרות בזמן הגאולה, ועל כן כתב מיד להעלות נר "תמידי" למידרש מיניה תמיד ואפילו בשבת.

(דברי יואל)

☆

והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה'. ובגמי (יומא דף ז') מאי תמיד ר"ש אומר תמיד לרצון אפילו אין עודהו עליו מרצה, רבי יהודה אומר תמיד שלא יסיח דעתו ממנו, ובמעמד הקמת המציבה על קברו של אאמוי"ר זללה"ה עניתי ואמרתי לבאר ע"ד הרמז עפי"ד הגמרא (סוטה יד.) למה נסתתר קבורתו של משה לפי שגלוי וידוע שעתידין ישראל להגלות שמא יבואו וישתטחו על קברו ויבטל את הגזירה לפי שחביבין צדיקים במיתתן יותר מבחייהן, ובזה נוכל לרמז בלשון הגמרא, ר"ש אומר, תמיד לרצון פירוש הציון הקודש מרצה אפילו אין עודהו עליו, שהצדיקים מתפללים עלינו ומרוצה תפלתם לפני הקב"ה אפילו אינם אתנו כנ"ל, ור"י אומר תמיד שלא יסיח דעתו, וכמו כן נבקש מאבינו הקדוש זי"ל שלא יסיח דעתו מאתנו, וכמו שבחיים חיותו היה מתפלל עלינו כן לא יסיח דעתו מאתנו גם היום.

(יד יקותיאל)

☆

ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד. איתא במדרש ההי"ד תקרא ואנכי אענך למעשה ידיך תכסוף, ויתבאר עפי"מ החת"ם לפרש הכתוב כתית למאור ודרשו חז"ל ולא כתית למנחות והכוונה כי ממנורה יושפע שפע אלקי לתלמיד חכם, וממנחות ושלחן יושפע שפע פרנסה ומזונות ואחז"ל יגעתי ומצאתי תאמין לא יגעתי ומצאתי אל תאמין וחני מילי בדברי תורה אבל במשא ומתן סיעתא מן שמיא הוא, ועל כן כתית למאור, דכתישה ויגיעה רבה היא רק למאור היינו אצל לימוד התורה כי לא יגעת לא מצאת, אבל אין צריך כתית למנחות כי סיעתא הוא משמיא עכ"ד. והנה אצל פרנסה ומזונות מועיל תפילה ובקשה שיזמין לו הקב"ה טרף חוקו בלי טורח ויגיעה, משא"כ בלימוד התורה אף אם יתפלל להקב"ה שיבין את התורה מכל מקום צריך גם יגיעה בעסק בתורה, וזה שדרש המדרש ויקחו שמן זית זך כתי"ת למאור שבמאור התורה נצרך יגיעה, אבל לא כתית למנחות, כי אצל הפרנסה מועיל תפילה שיזכה להביא טרף לביתו, ולזה הסמיכו הכתיב תקרא ואנכי אענך שכאשר תקרא ותתפלל אל השי"ת יענך מן השמים להנצל מהעמל והיגיעה ורק למעשה ידיך תכסוף לבחינה זו להינצל מן העמל על ידי התפלה אבל לא ביגיעת התורה. **(ברך משה)**

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

בזמנינו אין הבגדים רק לכבוד ותפארת אלא 'מיר זאלען נישט אויסזען ווי די אמעריקאנער אידן'

ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת. פעם בליל ש"ק בשולחנו הטהור של רבינו בתחילת השנים פה באמעריקע, ואז לא היה נתפשט עדיין לילך בשטריימל אפילו בין אנ"ש, עורר רבינו בדבר הנחיצות לילך בבגדי חסידות "שטריימעל ובעקיטשע", והזכיר בתוך דבריו דברי הכתב סופר עה"ת (פ' תצוה) על הפסו' **ועשו בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת**, ותו"ד שם שפעם שהיו כהנים בלתי הגונים הראויים לכך בבית שני, הוצרכו להבגדי כהונה מחמת ההכרח שיזכיר להם שהם כהני משרתי קל, ואיזה עבודה הם משמשים בבית הבחירה לפני ולפנים לפני מלך הכבוד, כדי שיזכרו להתנהג כראוי, ולפעמים שהיו הכהנים הגונים וראויים, לא היו צריכים להבגדים כדי להזכירם, והיה להם רק לכבוד ולתפארת וכו', עכת"ד הנצרך לענייננו. ואמר רבינו, שמלפנים זאת בעירו סאטמאר היו הבגדים של שטריימעל ובעקיטשע רק "לכבוד ולתפארת", אבל פה באמעריקה אין זה רק לכבוד ולתפארת, רק הכרח הוא לנו שלא נתערב בגויים ח"ו, ואלמלא הלכו אבותינו בזה היו צריכים אנחנו להמציא לנו לבוש חדש לילך בו כדי שלא נהיה דומה במראה לאנשי אמעריקה ח"ו, (ובל"ק: מיר זאלען נישט אויסזען ווי די אמעריקאנער יודען), **וב"ה שהנחילו לנו אבותינו זאת הלבוש, וזאת תהא הארטאדאקסיע שלנו. ופנה אז רבינו לכמה אנ"ש שישבו לפניו מזה אחד ומזה אחד לעוררם למה זה ששינו את לבושם ממה שהתנהגו מקודם. ואחד ענה ואמר שזה 'מיחזי כיוהרא' לילך פה באמעריקע בשטריימעל. ונענה לו רבינו מה זה מיחזי כיוהרא וכו'. ודברי רבינו פעלו אז רושם גדול, ומיד בשבת הבאה באו מאנ"ש שלא הלכו ע"ע בשטריימעל, וכעת חבשו שטריימעל פאר לראשם, אף שהיה להם התנגדות מאיזה רבנים אז לזה.**

שבחי מהר"י ט"ב (אות ס"א)

☆

ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד. ונראה לפרש בהקדם דברי הגמי עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל, וקשה מה היה צורך בנם הזה להעתיק בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל וכי יוקשה להשיית לבנות בתים חדשים, ותירץ מרן דויז זללהייה בדברי יואל כי בעת ההוא יתקיים הכתוב ואת הצפוני ארחיק מעליכם ויסיר מאתנו כל המניעות ואולם עבודה כזו בלי התנגדות אין לה חשיבות כל כך על כן יעתיק לארץ ישראל את כל אלו המקומות אשר עבדו את הי בגלותם ובהם ירגישו בני ישראל רישומא דקדושה מעבודת ימי הגלות ולפום צערא אגרא, עכ"ד, ובזה יש לפרש הכתוב ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמין, היינו התורה כמבואר במדרש מה השמן הזה אורה לעולם אף דברי תורה אורה היא לעולם, ולזה אמר "כתית למאור" שצריך להתייגע ולהיות בבחינת כתיית כדי לזכות למאייר התורה, "להעלות נר תמיד" כי עבודה זו ישאר תמיד לבני ישראל, ואף בזמן הגאולה ישאר רישומא דקדושה מעבודת ימי הגלות.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

חלק תורתינו הקדושה ויראת ה' ילמדו הבנים דייקא אצל מלמדים יראי ה'

ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חתם קדש לה'. שמעתי [הרה"ג אלישע הלוי ראזענפעלד בעמ"ח ספר כוכבי אור] בילדותי מספרים ממנו [מרן הרה"ק בעל קדושת יו"ט זללה"ה] אשר **"עד האט פארענטפערט א הארבען טאמבערער"**, דהיינו אשר בימים ההם לא היו הערכאות מודיעים לעם את פקודותיהם על ידי הודעות נדפסות מדובקים בקירות הבתים, וגם לא על ידי הודעה במכתבי העת, כי אם היה איש עתי שהלך מתופף בחוצות להזעיק את העם, ועמד באמצע כל רחוב והודיע את הפקודה להעם הנאספים מסביביו. ויהי היום לעת הסתיו והודיע המתופף **שישגיחו על הענפים הרכים הצעירים של האילנות שלא יאכלם התולעים, וישילחו את בניהם לבית הספר הממשלתי** (להשקאלע"ס). **והקשה הגה"ק הקדושת יו"ט על המתופף, לכאורה מה שייכות שני הדברים זה לזה. אבל הענין, אמר הוא, שהענפים הצעירים והרכים הוא משמעם ילדי ישראל הרכים, צריך להשגיח עליהם מאוד שלא יאכלום התולעת של המינות ואפיקורסות,** ובפרט קשה הדבר שכיון שמוכרחים לידע את לשון המדינה וכיוצ"ב, מה עושים, לוקחים איזה מלמד משכיל ומלומד בחכמות חיצוניות שהוא ילמד את שניהם גם את לימודי קודש וגם את לימודי החול, ועל הרוב שהמלמדים ההם הם מפוטמים במינות ודעות נפסדות, והם משפיעים את דעתם והשקפותיהם הפסולות גם על הילד בלמדם את לימודי קודש.

על כן אם רוצים לשמור על הענפים הרכים שלא יאכלום התולעים, צריכים ליזהר שלא לערבב קודש וחול, לא ניחו ללמד את תורתינו הקדושה בעירבוב חכמות חיצוניות, ואת תורתינו הקדושה ילמדו רק מלמדים יראי ה' אשר דבר אין להם עם לימודי חול, ו'איי' שהרי צריך לידע גם את ידיעות החילוניות היסודיות, כמו כתיבה וחשבון וכדומה, ילכו לבתי ספר הגוים להשקאלעס, ושם ילמדו במיוחד את למודי החול מפי גוים, שלא ירצו להשפיע על דעותיהם, וככה ינצלו הענפים הרכים, **והתורה תשאר 'זהב טהור' בלי עירבוב הסיגים והזומרים זרים.**

כוכבי אור (חלק שני עמ' נ"ה)

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | Tel. 845.774.4040. | Fax 845.783.2684

בעה"ש"ת

וְנִקְרְאוּ הַיְּהוּדִים וְעָשׂה אֹתוֹ יוֹם מִשְׁתֶּה וְשִׂמְחָה

במקהלות אלפי אנשי שלומינו
חברי קהלתינו הק', יתאספו יחד זקנים
עם נערים ברוב עם הדרת מלך, כולם נקבצו
באו לך להתעלם באהבים בשמחה של מצוה, אצל

סעודת פורים קטן

עריכת שולחן הטהור

לשמוח בשמחה של מצוה לכבוד היום, ובראשינו מלכינו

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיתקיים בעז"ה בזמן קהילה לכל

ביום ב' פרשת כי תשא

אור ליום י"ד אדר א'

ליל פורים קטן

בהיכל בית המדרש הגדול

בשעה 7:30 בערב

משתה ושמחה:

סעודה רבתי לכבוד היום

יוגש לכל הקהל הקדוש

הדר קבלוה מאהבה:

סיומי ששה סדרי משנה

שנלמד בשיעורי תורה דרבים בקהלתינו הק'
שיעור אהבת קדומים של הרה"ג רבי שלמה זאבעל שליט"א
מו"ץ ביהמ"ד בית דוד דקהלתינו הק'
ושיעור של הרה"ג רבי דוד פערל שליט"א
מגיד מישרים בקהלתינו הק'

ולשמוח בכל שנה:

שירות ותשבחות ברנה וצהלה בתופים ובמחולות

יחד כל הקהל הקודש זקנים עם נערים, לקול תרועת
מקהלות המשוררים בחצרות קדשינו

ליהודים היתה אורה זו תורה:

דברות קודש
מכ"ק מרן רבינו שליט"א
דברי אגדה והתחזקות לכבוד היום

מרבין בשמחה:

דברי שמחה ובדחנות

ע"י אחד מהבדחנים
המפורסמים

קול מקהלות חתנים

ברהמ"ז ושבע ברכות

לכבוד החתנים שיחיו
בני קהלתינו הק'

לַיְּהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשָׂשׂוֹן וִיקָר

בכבוד רב
הנהלת הקהלה

היכל הביהמ"ד הגדול והיכלים הסמוכים יהיו
מוכנים בתוספות מאות מקומות ופאַרענטשעם
להכיל בתוכו ציבור הגדול קהל אנשי שלומינו
בעלי בתים אברכים ובחורי חמד וילדי תשב"ר

באותות כבוד ואהבה, נברך ברכת מזלא טבא, קדם מעלת כבוד רב האי גאון וגדול, מבצר מעוז ומגדל, משים לילות כימים, חובר חיבורים מחוכמים, שמו נודע בשערים, סיני ועוקר הרים, מרביץ תורה בנעימים, מאוצר פנינים יקרים, ומפורסם בשיעוריו הנחמדים, שפתותיו נוטפות מוד ואהלות, פה מפיק מרגליות, נואם בחסד עליון, ודורש במטיב הגיון, כשהשמחה במעונו נביע לפניו דברי שבח ותהילה, אשר בשליחות הקודש פיאר את מעמד כ"א כסלו בקרב הקהילה

הרב הגאון, מורה ודאין

רבי יואל שוואַרץ שליט"א

דיין ומורה צדק דביהמ"ד דקהל יטב לב ד'סאטמאר
בנין געלבשטיין – שכונת קעסקעיד – ווילאמסבורג יע"א
ומח' ספרי 'בשבילי הלכה' ה"כ

לרגל שמחת נישואי בנו למז"ט ובשעטו"מ

החתן החשוב המצויין, עדיו לתפארת ולגאון, שמו מהולל בשיר ורנן

כמר **שלמה זלמן שוואַרץ** ני"ו

עב"ג הח' שתחי' בת ידידינו הרבני הנגיד הנכבד, דודף צדקה וחסד

מוה"ר **יעקב זוסמאן סופר** הי"ו

מראשי הנהלת ישיבה"ק בקדית יואל יע"א
חבר וועד העליון דקהילתינו הק' בארה"ק

יה"ר שיזכה ולדוות ממנו ומכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה,
במידה מרובה וגדושה, מתוך בריות גופא ונהורא נפישא,
אושר ועושר והרחבת הדעת, וכל טוב סלה.

החותמים למען שמו ברגשי תודה והערכה

הנהלת הקהילה

פנינים מתורתן של מרן רבי"ה ק' בעל דברי יואל זי"ע
מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך (מ כ). וכתב הרמב"ן כי לקדק לומר ואתה, להשמיענו שיעשנו משה לבדו ולא על ידי השלית. והקשה על זה בכלי יקר להיפ גופא קשיא למה הקפיד הכתוב במצוה זו לייקר שיעשנה משה לבדו.

ונראה לפרש כי המנורה רומזת על הספעת התורה, כדאמרינן בגמרא (בבא בתרא פה:) הרוצה להחכים ירדים, וסיימינן מנורה בדרום. עוד אמרו (ברכות מ.) הרוצה שמן זית בתלוס יעסוק בתורה. מבואר מזה כי המנורה רומזת לחכמת התורה. והנה חכמת התורה נספעת מתוך יתבך בעצמו, כדכתיב (משלי ג ו) כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה. ודוע (זוה"ק פנחס רלב:) כי משה זכה שהיתה השכינה מדברת מתוך גרונו, ומצד למעלה שלוה היתה ההספעה מפיו יתבך בעצמו, על כן הוצרך לצוות הוא לייקר על הלקת המנורה, כדי שתהיה הספעת החכמה מפיו יתבך בעצמו, אבל אם יצוה על זה אחר יאמר, הרי לא תצוה ההספעה מפיו יתבך בעצמו, וממילא לא יהיה בו הספעת החכמה, על כן אמר הכתוב ואתה"כ לייקר תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך, והיינו משה לבדו ולא על ידי שלית.

ס"ג תצוה תשי"ט

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד (מ כ). כתב בבעל הטורים דמיבא כמי"ת הוא ראשי תי"ו תי"כ, כי ת"י רומז על מספר השנים שעמד בית המקדש ות"כ על מספר השנים שעתיד בית שני, ורמז כי במספר שנים הללו היה נוהג הלקת המנורה. ויש לעיין למה רמז הכתוב ענין זה בשלל הלקת המנורה, ויותר היה לו לרמז זה בפרשה דמיירי מענין בנין המשכן. גם יש לעיין כי כמו שרמז בני מקדשות הראשונות, כן היה לו לרמז גם בנין בית המקדש השלישי.

ויש לומר על פי מה דאיתא בילקוט (רמז שעח) אמר הקב"ה לישראל בעולם הזה הייתם זקוקים לאורו של בית המקדש, אבל לעולם הבא זכות אחד הוא מציל לכם מלך המשיח שנאמר כאור, שנאמר (תהלים קלב י) שם אצמיח קרן לדוד ערכתי נר למשיחי. ונמצא כי זכות הנרות שהדליקו במשכן ובבתי מקדשות הראשונות זכה לבית המשיח. על כן רמז קרא ענין בני מקדשות הראשונות אשר הלקת הנרות דייקא, לרמז כי בזכות הלקת הנרות שבמשכן ובבתי מקדשות, זכה לבנין הבית לעתיד לבא להדליק שם הנרות להעלות נר תמיד, ומשם כן רמז שפיר קרא גם מענין בית המקדש בזמננו.

ס"ג תצוה תשכ"ג

ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד (מ כ). יש לעיין למה כל מלאכת המשכן ובגדי כהונה היה למלית הגולה שיעשה בהם עבודת הקרבנות, ואף על פי כן לא מכר כלום בעת צוותם מענין הקרבנות, רק אמרי שבמר הכתוב לצוות על כולם אז התחיל בספר עבודת הקרבנות, אם כן למה איזה כאן במצות המנורה שהזכיר מיבא בעת צוותו שהוא בבבל להעלות נר תמיד, ולא התחיל על פרשת אמור שהם עיקר עבודת הקרבנות.

ויש לומר על פי מה שהקריב התום' יום טוב בהקדמת ספרו זורע הבית, שנעטוו ישראל לעסוק בלימוד זורע הבית לעתיד לבא [שעומדים בתפטרתא דיומא], כי על ידי שיעסקו בו בזמן הזה יזכו לעתיד לבנותו, עי"ש. וכמו כן יתבן לפרש לענין הספעת המנורה, שהרי המנורה רומזת לחכמה, כמאמרם (בבא בתרא פה:) הרוצה שיחכים ירדים, וסיימינן מנורה בדרום. וכן השמן זית כמו שאמרו ז"ל (ע"ז פרקוא מ.) הרואה שמן זית בחלום יצפה לחכמה. והלא לבנין המשכן וכליו הוצרכו לחכמה יתירה שיהיו יכולים לעשותם כמתכונתם הראוי, על כן שיה הכתוב אבל עשיית המנורה וגילה מיכף מטרת עשייתו שהוא בשביל להעלות נר תמיד, בכדי לגוותם בזה שיעסקו בלימוד מצות הלקת המנורה, ועל ידי העסק בו יוספע להם שפע רב מחכמה יתירה, ועל ידי זה יזכו לעמוד על סוף דעתו יתברך בתופן עשייתם.

ס"ג תצוה תשכ"ג

ולקחת את הבגדים והלבשת את אהרן וגו' ואפדת לו בחשב האפוד (כט ה).

ויש לפרש בדרך רמז מוסר, דהנה מיספקע הלבמע (שו"ע או"ח סימן תל"ת) שבכל מעשה האדם לריך שתהיה מחשבתו וכוונתו לשם שמים, ומי שנוהג כן עובד את בוראו תמיד, וכל מעשיו יהיו לשם שמים עולים לרצון לפני יתברך כל. והנה החפוד רומז על מעשה האדם בעיני הגוף (דברי יחזקאל ריש פרשתן), ומשם החפוד רומז על המחשבה (פניס יפות פרשה זו עה"פ ועשו את החפוד). וכיון שהחפוד רומז על מעשה האדם בעיני הגוף, לכך נותה התורה לעשות לו תמ"ג הרומז על המחשבה, להורות כי אף בעבדי הגשמיים לריך האדם להדהר במחשבתו לעשותן כולן לשמים.

ועל פי זה יובן מה שאמר הכתוב ואפדת לו בחמ"ג החפוד, דכיון דהחפוד רומז רק על לריכים הגשמיים, לזה אמר הכתוב ואפדת לו בחמ"ג החפוד, לומר כי עיקר הקיבוץ בלבישת החפוד הוא במה שנרמז בחשב שבו, שהוא רומז שיהיו כל מעשיו הגשמיים לשמים.

טיב לבב פ' תצוה

סיפורי צדיקים, בגיאוגרפיה הפסוקים המלאים זיו ונוגה מפיקים

ואתה תצוה... ויקחו אליך

פעם אחת בליל ראשון של חנוכה אצל הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע, כשהיה כל הציבור עומדים בחרדת קודש והמתינו שהרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע יכנס להדליק נר חנוכה, אך הרה"ק עדיין לא יצא מחדרו שם התכונן את עצמו בהכנה דרבה למצות הדלקת נר חנוכה, לפתע יצא הרה"ק מחדרו וניגש לחסיד אחד ואמר לו: שמע נא הלא אשתך נמוכה היא וא"כ איך אתה נוהג כשאתה צריך לדבר עמה האם אתה מרכין את עצמך אליה או שהיא מגביה את עצמה אליך, ותיכף אחרי שאמר דיבורים הללו מבלי לחכות לתשובת האיש, פתח הצדיק ואמר את ברכות נר חנוכה, והדליק הנר, כל החסידים שהיו אז באותה מעמד נתפלאו להבין דבריו הסתומין.

ובעת ההוא נתארח בבית הצדיק קרובו נכד אחיו הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנאסטייפל זי"ע (שהיה בן בתו של אחיו הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס זי"ע), וכשראה את תמיהתם של החסידים אמר להם אני אפרש לכם את דברי דודי זקני דהנה בגמ' אמרינן מעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה טפחים אולם בשעת הדלקת נר חנוכה שמצותה להניחה למטה מעשרה טפחים אז השכינה יורדת למטה מעשרה ובכתבי האריז"ל כתוב, שזהו בסוד איתתך גוצא גחין ולחיש לה, וזהו מה שרצה הצדיק לרמז, כי במעמד זה הקב"ה כביכול מתכופף למטה מעשרה טפחים בכדי להרים אותנו במעלות רמות עד מאוד.

ועל פי זה יש לפרש בפרשתן, דהנה בספרי קודש האריכו לבאר דבפרשה זה מרומז ענין מצות הדלקת נר חנוכה ויקחו אליך שמן זית זך וגו', להעלות נר תמיד, וזהו שהתחיל הכתוב ואמר "ואתה תצוה וגו' ויקחו אליך" שמשה רעיא מהימנא ידאג לבל ישארו בני ישראל למטה ח"ו, אלא "ויקחו אליך" שיקחם עמו ויגבהם וינשאם למעלה למעלה, ע"י הדלקת שמן זית זך וגו' להעלות נר תמיד, ע"י מצות נר חנוכה.

(אוצר חיים)

ועשית בגדי קודש לכבוד ולתפארת

מעשה באחד מגדולי הלמדנים שבליטא שהי' מתנגד לעדת החסידים, שטען לפני הנצי"ב מוואלאז'ין נגד רבני החסידים שחיים ברחבות, בעוד שראשי הישיבות וגדולי התורה האמיתיי"ם (מהמתנגדים) מתפרנסים בצער ובדחקות, השיב לו הנצי"ב מעולם כך הי' צא וראה אהרן הכהן שעסק בעבוד"ה לבש בגדי זהב משובצים באבנים טובות, אולם משה רבינו זה שקיבל את התורה מסיני, לא עשו למענו מלבושים מיוחדים, ורק מטהו נזכר בתוה"ק, "הרם את מטך" "קח את מטך" ויותר לא הי' לו.

(ספרן של צדיקים)

לשם שבו ואחלמה

חסיד אחד שאל את החידושי הרי"מ שהיות שבתו הגיעה לפרקה ומדברים בה נכבדות עם בחור כליל המעלות אלא שיש פסול במשפחתו דהיינו שאחיו של המחותן יצא לתרבות רעה, האם יסכים לשידוך או לא, השיב לו בעל חידושי הרי"מ: הנה קראנו בפרשתן פרשת תצוה את הפסוק "לשם שבו ואחלמה" ופי' הוא לשם שבו" הבט אל השם שבו, שבמחותן עצמו, "ואח למה" פי' למה זה תביט אל האח, אם ענף אחד מן האילן נובל ונכרת, אין זה מעיד כלל על טובו של השורש.

(שיח שרפי קודש)

ובצאתו ולא ימות

רב אחד בא אל עיר כדי לשמש ברבנות שם ונתקבל בכבוד גדול אולם כעבור זמן מה אירע מחלוקת בין תושבי העיר ואף הוא הי' בעובי הקורה והוכרח לעקור מן העיר מגודל הסערה שקמה נגדו, כשיצא מן העיר אמר שעכשיו הוא מבין מאמה"כ "ונשמע קולו בבואו אל הקודש" דכשהרב בא לעיר לקבל כס הרבנות, "נשמע קולו" ששומעים בקולו ונוהגים בו מנהג דרך ארץ, אמנם "ובצאתו ולא ימות" דכאשר הוכרח לצאת מפני המחלוקת, עליו להתפלל לפני הקב"ה "ולא ימות" שלפחות יצא ממנה שלם בגופו וכמו שמרע"ה אמר "עוד מעט וסקלוני".

(אור יקרות)

שנים ליום תמיד

הגאון רבי יעקב מליסא בעל נתיבות המשפט בא פעם לבריסק והתאכסן אצל ר' לייב קאצנעלנבויגן, ר' לייב הי' מתמיד גדול, ומעולם לא הקפיד לאכול ולישון כדבעי, כשעמדו להיפרד פנה אליו ואמר לו הרינו מאחל לך שיקום בך הפסוק "שנים ליום תמיד" תמה ר' לייב על דבריו, אמר לו ר' יעקב הנה בשו"ע פותח "שויתי ה' לנגדי תמיד" ומסיים "וטוב לב משתה תמיד" וא"כ אני מאחל לך ששני התמידים יתאחדו על שולחנך שאע"פ שתקיים את "השויתי ה' לנגדי תמיד" מ"מ תקיים גם כן "טוב לב משתה תמיד" לאכול ולשתות כדבעי.

(שיחות קודש)

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ויישרים, בדרך צחות וטלי צהנאמרים

ואחה הקרב אליך את אהרן אחיך. ועל דרך הלצה, מה שאהרן היה יותר רודף שלום ממשה רבינו ע"ה, ובמשה רבינו ע"ה מצינו חרון אף ולא באהרן, משום שמשה רבינו ע"ה היה מעותד להיות כהן, אלא הואיל שסירב בשליחות ניטלה כהונה ממנו וניתנה לאהרן, כפירוש רש"י בפסוק הלא אהרן אחיך הלוי, נמצא נשאר למשה קפידת כהן, מה שאין כן אהרן שלא היה כהן בעצם תולדתו, **ונראה היינו נמי ישראלים שהם כהנים של שבעים אומות כדכתיב ואתם תהיו לי ממלכת כהנים, משום הכי הם קפדנים יותר מכל אומות העולם, והטעם כל שקדושתו יותר מרגיש ומקפיד יותר לפום דקותו, וההיפוך אומות העולם לפום עובי מוחו אינו מרגיש ואינו מקפיד, ומכל מקום ישראל אוהבי שלום מאוד ומצטערים על הפירוד.**

חתם סופר - דרשות לז' אדר

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך. במסורה ג' פעמים "ואתה", ואתה תצוה את בני ישראל, ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך, ואתה תדבר אל כל חכמי לב, ונראה לקשר את ג' פסוקי המסורה דהנה איתא בירושלמי על הפסוק "אל הכהנים הלוים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם", בזמן שהוא מלך אין הוא כהן, ודרשו חז"ל שהכוונה למשה וא"כ משה אינו יכול להיות כהן, וקשה הרי מצינו (ובחים נב.) משה שימש בכהונה כל ארבעים שנה, ותירצו בגמרא (תענית יא:) שמשה שימש בחלוק לבן ולא בבגדי כהונה, והשתא לפי זה החילוק בין אהרן הכהן למשה ששניהם שימשו בכהונה רק אהרן כיהן בשמונה בגדים ואילו משה כיהן בחלוק לבן, וזאת תהיה תורת המסורה "ואתה תצוה" כדין מלך המצוה לאחרים לכן "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך" להיות כהן כי אתה מלך ואין אתה יכול להיות כהן אבל הרי משה היה כהן ארבעים שנה במדבר לזה אמר "ואתה תדבר אל כל חכמי לב וכו' ועשו בגדי אהרן לקדשו" ר"ל וזה יהיה החילוק בין אהרן למשה משום שהוא ישמש בבגדי לבן.

(כסף נבחר)

☆

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך. איתא בבעה"ט לא הזכיר משה בזה הסדר, מה שאין בכל החומש, שמשעה שנולד משה אין סדר שלא הוזכר בה, והטעם משום שאמר מחני נא מספרך אשר כתבת, וקללת חכם אפילו על תנאי באה ונתקיים, ואמרו בתנחומא (משפטים י"ח) ראה מה בין הראשונים לאחרונים הקב"ה אמר למשה הנה אנכי שולח מלאך השיבו איני חפץ אלא לך יהושע בן נון ראה את המלאך ונפל על פניו וכו' וא"ל הלנו אתה אם לצרינו וכו' התחיל צועק מתחת צפורני רגליו ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי הרי שני פעמים באתי להנחיל את ישראל אני הוא שבאתי בימי משה רבך ודחה אותי ולא רצה שאלך עמו ועתה באתי מיד ויפול יהושע על פניו ארצה וישתחו ויאמר לו מה אדני מדבר אל עבדו אבל משה דחה אותו, ובש"ך איתא בשם ר' חננאל על הפסוק "כי ילך מלאכי לפניך והביאך" שזה המלאך מיכאל ובאמת אותיות מלאכי הוא מיכאל, לפי המדרש הנ"ל משמע שאין מקום למלאך מיכאל כל זמן שמשה קיים כיון שמשה דחה אותו, וזה שיש לרמז בפר' תצוה יש ק"א פסוקים כמנין מיכאל, כיוון שלא הוזכר שמו של משה יש לו מקום למלאך מיכאל.

(דרוש שמואל)

☆

ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך. וקשה דתיבת "אתה" נראה כמיותר, אכן י"ל ע"פ המדרש (שמו"ר ג' י"ז) אמרו רבותינו ז"ל הלא אהרן אחיך הלוי וכי מאחר שאמר אחיך איני יודע שהוא לוי אלא אמר לו ראוי היית להיות כהן והוא לוי ולפי שאתה מסרב על דברי תהיה אתה לוי והוא כהן, נמצא שזה שאהרן נעשה כה"ג היה משה הגורם לזה ונחשב כאילו הוא עשה אותו לכה"ג וז"ש "ואתה", אתה בעצמך, הקרב אליך את אהרן אחיך וכו' לכהנו לי, שהרי אתה גרמת לאהרן שיהיה כהן גדול.

(בנין דוד)

☆

והאבנים תהיו על שמות בני ישראל. בירושלמי למדו כבוד אב מדמא בן נתינה פעם אחת אבדה אבן ישפה של בנימין מאבני האפוד וכו', וקשה מנין לו שהאבן היתה אבן ישפה של בנימין, וי"ל דאיתא שאבני האפוד צריכים להיות כסדרן קבוע באפוד כמו הפרשיות שבתפילין לכן חייבים לומר שמה שהיה חסר זה ישפה של בנימין שהיה אחרון ואפשר למלאות חסרונו כי אם היה נחסר אחד מאבנים האמצעיים אז היו צריכים להחליף את כל האבנים שאחרי זה בכדי שיהיה כסדרן א"כ היה צריך למלאות חסרון של כמה אבנים ולא רק של אבן אחת ומכאן ראיה שמה שנחסר זה היה אבן האחרון ישפה מבנימין.

(הלכה אדם מישראל)

דורש טוב

ואתה תצוה את בני ישראל. יש לדקדק דהלשון 'ואתה' תצוה משמע מדעתך תצוה אם תרצה, ולמה לא כתיב 'לך וצו' את בני ישראל לשון ציווי וחובה, עוד יש לדקדק אמאי דקאמר 'ויקחו אליך' שמן זית זך, **ולא אמר 'ויתנו' או 'יביאו אליך'.**

ונראה דהנה איתא ביומא (דף ג) על הפסוק 'קח לך סמים וגו', שנאמר בקטורת, **קח לך משלך.** והקשה בספר יד דוד דהא מקרא מלא דבר הכתוב (להלן לה, כז-כח) **'והנשיאים הביאו את אבני השהם וגו', ואת הבושם ואת השמן למאור ולשמן המשחה ולקטורת הסמים**', משמע שלא היה משל משה. ותירץ דאתיא כמ"ד שם (דף ע"ה) דהא דאמר הכתוב 'והנשיאים הביאו' הכוונה **על העניים שהם הביאו את הבשמים.** ויתכן שהביאום למשה רבינו וממילא היו משלו. **ולפי"ז עוד יקשה דא"כ גם את השמן למאור הביאו העניים למשה, והאיך אמרו ביומא שם ויקחו אליך משל ציבור.**

ונראה דמשה לקח את השמן ומסרו לציבור בעין יפה ושוב החזירוהו אליו לנדבת הנרות, כי בטובת עין שלו מסר בידם את מצות הנתינה. ומיושב הלשון 'ויקחו אליך', ולא קאמר ויתנו אליך, **כי הוצרכו לקחתו תחילה מידו על מנת להחזירו אחרי כן אליו,** ולזה שייך הלשון 'ויקחו', וזהו שלא צוה הקב"ה אליו בהכרח את המצוה הזאת שימסרנו לציבור, אלא כמייעצו **ואתה בטוב עיניך תצוה את בני ישראל ויקחו מידך ויחזירו אליך,** כי לא הקפיד הקב"ה שיבא מבני ישראל כשם שלא הקפיד על הקטורת שיבא מבני ישראל, **אלא שלימד למשה מדה טובה של טובת עין בזה.**

חתם סופר

מוסדות יטב לב

דרבינו יואל

מסאטמאר

בעזראת ב"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

בית שמש

הריעו לאלוקי יעק"ב

שאו זמרה ותנו תף

ברגשי הוקרה והערכה, נשגר כוס של ברכה, לכבוד מע"כ ידידינו עוז במלכות סאטמאר מהיושבים ראשונה, עוסק בצרכי ציבור באמונה, בדעת ובתבונה, עומד לימין מרן רבינו שליט"א נאמנה, רחים ומוקיר רבנן, ואיהו גופיה צורבא מרבנן, דור לדור ישבחו מעשיו, שמו הטוב הולך לפניו, ויחקק על ספר דברי הימים למלכות סאטמאר במזמור לתודה, כי כל פה אליו יודה, דורש טוב לעמו, מה טוב טעמו

הוא הגבר אשר מאז שנוסד והוקם מוסדותינו המעטירה, על ידי מרן רבינו גאון עוזינו עט"ר הגה"ק שליט"א מנורה הטהורה, עומד לימינה בעוז וגבורה, ומסור בלו"נ להצלחתה ושגשוגה של תלמוד תורה "יטב לב" – ו"בית רחל" לחינוך הבנות בדרך המסורה, ע"כ נבוא לפניו בשיר וקול זמרה

הרבני החסיד המפואר
איש האשכולות יפה פרי תואר

כש"ת יעקב זוסמאן סופר הי"ו

חבר ועד הנהלת מוסדות יטב לב בית שמש – בארה"ב
מראשי הנהלת ישיבתינו הק' בקרית מלך רב

ומנב"ת נוו"ב הנכבדה שתחי'

לרגל שמחת נישואי בתו שתחי' למז"ט

עב"ג הבחור החתן המופלג בתויר"ש עדיו לגאון ולתפארת

כמר **שלמה זלמן שוואריץ** הי"ו

בן רב האי גאון, מורה ודאין, שמו הטוב נודע בשערים, בפסקיו ושיעוריו היקרים

הרב הגאון ר' יואל שוואריץ שליט"א

דומ"ץ ביהמ"ד 'בנין געלבשטיין' דקהילתינו הק'
שכונת קעסקעיד ווילליאמסבורג יצ"ו

ברכותינו צרופות בשמחה ואורה, שיבנו בית נאמן לתפארה, ויהא קשר של קיימא לתדירא, ועוד רבות בשנים יזכה מע"כ להרים קרן התורה ועבודה במדה גדושה, מתוך הרחבת הדעת דקדושה, עדי נזכה לבנין ציון עיר קדשינו, ולילך לקראת משיח צדקינו, ומלכינו בראשינו, במהרה בימינו.

מעדיך, מוקיר ושמח בשמחתו הגדולה מריחוק מקום ומקידוב הלב
בשם הנהלת המוסדות בית שמש

צבי עקיבה בריטשטיין

יו"ר ומנהל מוסדות "יטב לב" בית שמש

סגולת מעשה הקטורת, ואמירתה

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

הנה בפרשתן פ' תצוה (שמות ל, א-י) בין שאר כלי המשכן וכליו מצינו את סדר עשיית ותיקון מזבח הפנימי, מזבח הקטורת, אשר כל זמן שבית המקדש היה קיים היו מקטירין עליה פעמיים בכל יום את קטורת הסמים, כמבואר בפסוק (שמות ל, ז-ח) **וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן, קְטֹרֶת סַמִּים, בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר, בְּהֵיטִיבוֹ אֶת הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה: וּבְהַעֲלֹת אַהֲרֹן אֶת הַנֵּרֹת בֵּין הָעַרְבַּיִם, יַקְטִירֶנָּה קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי ה', לְדֹרֹתֵיכֶם.**

ובמדרש תנחומא' בפרשתן מצינו דבזה מוכיח דקטורת חביב לפני הקב"ה יותר מכל הקרבנות, דהא המזבח שהיו מקריבין הקרבנות עלי' עמד בחצר מחוץ להיכל, ומזבח הקטורת עמד בפנים של היכל, ובפ' ויקהל (דף ריט) כתב בזוה"ק עוד טעם בהא דמזבח הקטורת הוא בפנים, דכיון דכל הברכות בא משם, ואין ברכה מצוי' אלא בדבר הסמוי מן העין (ב"מ מב:), ע"כ הי' בפנים נסתר מן העין וכלשון הזוהר הק' "ובגין דחביבא כל כך, לא קאים ההוא מזבח, אלא לגו. דהאי איהו מזבח דברכאן אשתכחו ביה, ועל דא סתים מעינא", עי"ש, וכן הוא בזוהר שיר השירים (יג:).

ועוד איתא שם ב'מדרש תנחומא' בפרשתן (טו) וז"ל: "אמר הקב"ה לישראל מכל הקרבנות שאתם מקריבים לפני אין חביב עלי כקטורת, לפי שכל הקרבנות לצרכיהן של ישראל הם באים, החטאת והאשם באה על חטא, העולה באה על הרהור הלב, והשלמים לכפרה על מצות עשה, **אבל הקטורת אינה באה לא על החטא ולא על העוון ולא על האשם אלא על השמחה**, שנאמר שמן וקטרת ישמח לב", עי"ש.

וכן מבואר בזוה"ק פ' ויקרא (דף יא.) "ועילא מכלהו קטורת, דאיהו שלים מכלא, ולא אתיא לא על חטא ולא על אשם ולא על עון, אלא על שמחה, כמה דאת אמר (משלי כז, ט) שמן וקטרת ישמח לב", עי"ש. [וע"ע בספר הנפלא מזהב ומפז דהאריך בזה]. ובמדרש רבה ותנחומא ובילקוט שמעוני פ' קרח אמרו חז"ל, **דהקטורת חביבה ולכן מעצר המגיפה**, עי"ש. ובזוה"ק פ' ויקהל כתוב דלית חביב ומשמח להקב"ה כמו קטורת, עי"ש.

ועי' ב'זוהר חדש' על שיר השירים מאמר הקטרת (דף סח.) דבשאר קרבנות יש לס"א חלק בו, לבד מקטורת דכולו לה', **ולכן הס"א בורח כשמקריבין הקטורת**, עי"ש. ובמדרש בפרשתן פ' תצוה איתא "שלא שרתה שכינה במשכן אע"ג דכבר נעשה ונקרב כל הקרבנות עד שהקריבו הקטרת", עי"ש. ועוד מצינו שם במדרש רמז קדוש, שר"ת של מילת 'קטרת' הוא **ק**דושה **ט**הרה **ר**חמים **ת**קוה, עי"ש.

ובזוה"ק פ' וירא איתא דאף בזמן הזה אם יש מגיפה ומתכנסין בבתי מדרשות ויקראו מעשה הקטרת תתבטל מעשה המות עי"ש. וכן מצינו בזוה"ק פ' ויקהל (דף ריח:) דברים נוראים "**אמר רבי שמעון, אי בני נשא הוו ידעי כמה עלאה איהו עובדא דקטרת קמי קודשא בריך הוא, הוו נטלי כל מלה ומלה מניה, והוו סלקי לה עטרה על רישייהו ככתרא דההבא, ומאן**

דאשתדל ביה, בעי לאסתכלא בעובדא דקטרת, ואי יכוון ביה בכל יומא, אית ליה חולקא בהאי עלמא ובעלמא דאתי, ויסתלק מותנא מניה ומעלמא, וישתזיב מכל דינין דהאי עלמא, מסטרין בישין ומדינא דגיהנם ומדינא דמלכו אחרא", עי"ש. ופירושו - אר"ש אם היו יודעין מעלת אמירת הקטרת לפני הקב"ה היו זהירים בה ונוטלין כל מלה ומלה ממנה לעשות עטרה על ראשם, **ואם יכוון אדם בקטרת בכל יום יהי' לו חלק בעוה"ז ובעוה"ב, ויסתלק המות ממנו ומן העולם, וינצל מדינים, ומכל מיני פרעניות, מדינה של גיהנם וכו' עי"ש**, ועוד שם בזוה"ק (דף ריט:) דסימן זה מסור בידינו דבכל מקום שאומרים מעשה קטרת בכונה אין שולט שם מיתה, ולא שום מלכות הרשעה, עי"ש, ובזוה"ק פ' וירא מביא בשם מדרש הנעלם מפי אליהו הנביא: **שבזמן שיש מגיפה ל"ע יש גזירה ידועה אצל צבא השמים, דאם יאמרו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות פרשה דקטרת בכונה, מיד יתבטל המגיפה**, עי"ש.

ובפ' ויקהל שם מבואר בזוה"ק עוד יותר מזה, דלא רק מגיפה, אלא **כל אדם שיש דינים עליו, ומאורעות רעות רודפים אחריו, אם יאמר פרשת הקטורת ב' פעמים בכל יום, בבקר ובערב, ינצל מכל הדינים**, והטעם דקטורת חביב להקב"ה אף יותר מן התפלה, דאף שענין התפלה חביב מאד לפני הקב"ה, מ"מ הקטורת יותר חביב ממנו, ולכן אומרים את פרשת הקטורת עוד לפני פסוקי דזמרה, דשירות ותשבחות אינו עולה לרצון עד שיעביר הזוהמא, ורק מעשי הקטורת מעביר הזוהמא מן העולם ואז עולה השירות ותשבחות והתפילות לרחמים ולרצון, עי"ש.

ועי' בספר 'סגולות ישראל' (מערכת ק אות כו) שכתב וז"ל: "מי שמטה ידו ונהפך עליו הגלגל ח"ו ישתדל בכל יום ויום באמירת הקטורת במתון ובדקדוק התיבות, ככתוב בתורה ובכוונת הלב, וגם מי שמידת הדין מתוחה עליו ורהיט אבתרי' יאמר הקטורת ב' פעמים ביום בבוקר ובערב ויסתלקו

מאמרי הזהר הקדוש

בגודל מעלת וסגולת אמירת מעשה הקטורת

כְּגַוְונָא דָּא קְטֹרֶת, כָּל מַאן דְּאָרַח בְּהַהוּא תְּנָנָא, כַּד סָלִיק הַהוּא עַמּוּדָא מֵהַהוּא מַעֲלֵה עָשָׁן, הֲוָה מְבָרֵר לִבֵּיהּ, בִּבְרִירוּ בִּנְהִירוּ בְּחֶדְוָה לְמִפְלַח לְמָארֵיהּ, וְאַעְבָּר מִנֵּיהּ זוּהֲמָא דְּיֵצֶר הָרָע, וְלָא הֲוָה לֵיהּ אֶלָּא לִבָּא חֲדָא, לָקֳבֵל אֲבוּהָ דְּבִשְׁמַיָּא. בְּגִין דִּקְטֹרֶת, תְּבִירוּ דְּיֵצֶר הָרָע אִיהוּ וַדַּאי בְּכָל סִטְרִין. וּכְמָה דְּלֵית הֲוָה קָאִים עַל נִיסָא, אוּף קְטֹרֶת. דְּלֵית לָךְ מִלָּה בְּעָלְמָא, לְמִתְבַּר לֵיהּ לְסִטְרָא אַחֲרָא, בַּר קְטֹרֶת.

תָּא חֲזֵי מַה כְּתִיב, (במדבר יז) קַח אֶת הַמַּחְתָּה וְתֶן עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים קְטֹרֶת. מַאי טַעְמָא. כִּי יָצָא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי יְיָ', הֵחֵל הַנָּגֶף. דְּהָא לֵית תְּבִירוּ לְהַהוּא סִטְרָא בַּר קְטֹרֶת. דְּלֵית לָךְ מִלָּה חֲבִיבָה קָמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כִּקְטֹרֶת. וְקַיְּימָא לְבַטְּלָא חַרְשִׁין, וּמִלִּין בִּישִׁין מִבֵּיתָא. רֵיחָא וַעֲשָׁנָא דִּקְטֹרֶת דְּעַבְדֵי בְּנֵי נָשָׁא, בְּהַהוּא עוֹבְדָא אִיהוּ מְבַטֵּל, כָּל שֶׁכֵּן קְטֹרֶת.

מִלָּה דָּא גְּזֵרָה קַיְּימָא קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, דְּכָל מַאן דְּאִסְתַּכַּל וְקָרֵי בְּכָל יוֹמָא עוֹבְדָא (נ"א פרשתא) דִּקְטֹרֶת, יִשְׁתְּזִיב מִכָּל מִלִּין בִּישִׁין חַרְשִׁין דְּעָלְמָא. וּמִכָּל פְּגָעִין בִּישִׁין, וּמֵהִרְהוּרָא בִּישָׁא, וּמִדִּינָא בִּישָׁא, וּמִמּוֹתָנָא, וְלָא יִתְּזַק כָּל הַהוּא יוֹמָא, דְּלָא יָכִיל סִטְרָא אַחֲרָא לְשַׁלְטָאָה עָלֵיהּ, וְאִצְטְרִיךְ דִּיכַוֵּין בֵּיהּ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִי בְּנֵי נָשָׁא הֲווּ יַדְעֵי כַּמָּה עִלָּאָה אִיהוּ עוֹבָדָא דִּקְטֹרֶת קַמֵּי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, הֲווּ נַטְלֵי כָּל מִלָּה וּמִלָּה מִנֵּיהּ, וַהֲווּ סַלְקֵי לֵהּ עֲטָרָה עַל רֵישַׁיְיהוּ, כְּכִתְרָא דְּדַהֲבָא. וּמַאן דְּאִשְׁתָּדַל בֵּיהּ, בָּעֵי לְאִסְתַּכְּלָא בְּעוֹבָדָא דִּקְטֹרֶת, וְאִי יְכַוֵּין בֵּיהּ בְּכָל יוֹמָא, אִית לֵיהּ חוּלָקָא בְּהַאי עָלְמָא, וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי, וְיִסְתְּלַק מוֹתָנָא מִנֵּיהּ, וּמֵעָלְמָא, וְיִשְׁתְּזִיב מִכָּל דִּינִין דְּהַאי עָלְמָא, מִסִּטְרִין בִּישִׁין, וּמִדִּינָא דְּגֵיהִנָּם, וּמִדִּינָא דְּמַלְכוּ אַחֲרָא.

בְּהַהוּא קְטֹרֶת כַּד הֲוָה סָלִיק תְּנָנָא בְּעַמּוּדָא, כַּהֲנָא הֲוָה חָמֵי אַתְוָון דְּרָזָא דִּשְׁמָא קַדִּישָׁא, פְּרִישָׁא (נ"א פרחין) בַּאֲוִירָא, וְסַלְקֵי לְעֵילָּא בְּהַהוּא עַמּוּדָא. לְבָתַר כַּמָּה רְתִיכִין קַדִּישִׁין סָחֲרִין לֵיהּ מִכָּל סִטְרִין, עַד דְּסָלִיק בִּנְהִירוּ וְחֶדְוָה, וְחַדֵּי לְמַאן דְּחַדֵּי, וְקַשַּׁר קִשְׁרִין לְעֵילָּא וְתַתָּא לְיַחֲדָא כֹּלָּא, וְהָא אוּקִימְנָא. וְדָא מְכַפֵּר עַל יֵצֶר הָרָע, וְעַל עֲבוֹדָה זָרָה, דְּאִיהוּ סִטְרָא אַחֲרָא. וְהָא אוּקְמוּהָ.

כְּמוֹ כֵן הַקְּטֹרֶת, כָּל מִי שֶׁהֵרִיחַ בְּאוֹתוֹ עָשָׁן, כְּשֶׁעָלָה אוֹתוֹ עַמּוּד מֵאוֹתוֹ מַעֲלֵה עָשָׁן, הָיָה מְבָרֵר אֶת לִבּוֹ בְּבֵרוּר (באורה בשמחה) לַעֲבֹד אֶת רִבּוֹנוֹ וּמַעֲבִיר מִמֶּנּוּ זֻהֲמַת הַיֵּצֶר הָרָע, וְלֹא הָיָה לוֹ אֶלָּא לֵב אֶחָד כְּנֶגֶד אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם, מִשּׁוּם שֶׁקְּטֹרֶת הִיא שֶׁבֶר לַיֵּצֶר הָרָע וַדַּאי בְּכָל הַצְּדָדִים. כְּמוֹ שֶׁצִּיץ הָיָה עוֹמֵד עַל נֵס - אַף קְטֹרֶת. שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר בָּעוֹלָם לִשְׁבֹּר אֶת הַצַּד הָאַחֵר, פְּרָט לַקְּטֹרֶת.

בֹּא וּרְאֵה מַה כָּתוּב, (במדבר יז) קַח אֶת הַמַּחְתָּה וְתֶן עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים קְטֹרֶת. מָה הַטַּעַם? כִּי יָצָא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי ה' הֵחֵל הַנָּגֶף. שֶׁהֲרֵי אֵין שֶׁבֶר לְאוֹתוֹ הַצַּד פְּרָט לַקְּטֹרֶת, שֶׁאֵין לְךָ דָּבָר חָבִיב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּמוֹ קְטֹרֶת, וְעוֹמֶדֶת לְבַטֵּל כְּשָׁפִים וּדְבָרִים רָעִים מֵהַבַּיִת. רֵיחַ וַעֲשַׁן הַקְּטֹרֶת שֶׁעוֹשִׂים בְּנֵי אָדָם, בְּאוֹתוֹ מַעֲשֶׂה הוּא מְבַטֵּל, כָּל שֶׁכֵּן הַקְּטֹרֶת.

דָּבָר זֶה גְּזֵרָה עוֹמֶדֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁכָּל מִי שֶׁמִּסְתַּכֵּל וְקוֹרֵא בְּכָל יוֹם אֶת מַעֲשֵׂה (פרשת) הַקְּטֹרֶת, יִנָּצֵל מִכָּל הַדְּבָרִים הָרָעִים וְכִשְׁפֵי הָעוֹלָם, וּמִכָּל הַפְּגָעִים הָרָעִים, וּמֵהִרְהוּר רַע וּמִדִּין רַע וּמִמָּוֶת, וְלֹא יִנָּזֵק כָּל אוֹתוֹ יוֹם, שֶׁלֹּא יָכוֹל הַצַּד הָאַחֵר לִשְׁלֹט עָלָיו, וְצָרִיךְ שֶׁיְּכַוֵּן בּוֹ.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִם בְּנֵי אָדָם הָיוּ יוֹדְעִים כַּמָּה הוּא עֶלְיוֹן מַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, הָיוּ נוֹטְלִים כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר מִמֶּנּוּ וְהָיוּ מַעֲלִים אוֹתוֹ עֲטָרָה עַל רָאשֵׁיהֶם כְּמוֹ כֶּתֶר שֶׁל זָהָב. וּמִי שֶׁמִּשְׁתַּדֵּל בּוֹ, צָרִיךְ לְהִסְתַּכֵּל בְּמַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת, וְאִם יְכַוֵּן בּוֹ בְּכָל יוֹם, יֵשׁ לוֹ חֵלֶק בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, וְיִסְתַּלֵּק הַמָּוֶת מִמֶּנּוּ וּמֵהָעוֹלָם, וְיִנָּצֵל מִכָּל הַדִּינִים שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה, וּמִצְּדָדִים רָעִים, וּמִדִּין הַגֵּיהִנֹּם וּמִדִּין הַמַּלְכוּת הָאַחֶרֶת.

בְּאוֹתָהּ קְטֹרֶת, כְּשֶׁהָיָה עוֹלֶה עָשָׁן בָּעַמּוּד, הַכֹּהֵן הָיָה רוֹאֶה הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ פְּרוּשׂוֹת (פורחות) בָּאֲוִיר וְעוֹלוֹת לְמַעְלָה בְּאוֹתוֹ עַמּוּד. אַחַר כָּךְ כַּמָּה מֶרְכָּבוֹת קְדוֹשׁוֹת סוֹבְבוֹת אוֹתוֹ מִכָּל הַצְּדָדִים עַד שֶׁעוֹלֶה בְּאוֹר וְשִׂמְחָה, וּמְשַׂמֵּחַ אֶת מִי שֶׁמְּשַׂמֵּחַ, וְקוֹשֵׁר קְשָׁרִים לְמַעְלָה וּלְמַטָּה כְּדֵי לְיַחֵד הַכֹּל, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ. וְזֶה מְכַפֵּר עַל יֵצֶר הָרָע וְעַל עֲבוֹדָה זָרָה, שֶׁהוּא הַצַּד הָאַחֵר, וַהֲרֵי בֵּאַרְנוּ.

הדינין מעליו, וכן מי שהוא בצרה גדולה ועמין שלטין עליו יאמר הקטורת וישתזיב מהם (זוה"ק וזו"ח). וכ"ש מי שאומר פיטום הקטורת בכוונה אחר תהלה לדוד שאז מתיש כח הס"מ, ומסיר כל חיותו, **ואפילו נמסר גזר דינו בידו להמיתו או לאחד מבני ביתו ח"ו, מבטל הגזר דין בכח פיטום הקטורת**. וכמ"ש הרשב"י בזוה"ק פינחס (דף רכד ע"א) אר"ש בתר דצלותא איהו ככרבנא מאן דיימא פיטום הקטורת בתר תהלה לדוד בטיל מותנא מביתא (ספר 'כסא מלך' בהקדמה לתיקונים דף ח:). ע"ש. וכן הביא כיו"ב מדבריו אלה של ס' 'כסא מלך' בספר 'טעמי המנהגים' (עמוד תקעד) דכח אמירת פיטום הקטורת בכוונה מתיש את כח הס"מ למסור כל חיותו, ואפילו נמסר גזר דין בידו עליו או על א' מב"ב ח"ו מתבטל הגזר דין בכח אמירה זו של פיטום הקטורת.

ועוד כתב בספר סגולות ישראל (שם) "וזה סגולת הקטורת דרך כלל: א. **ביטול מגפה וחולאים רעים**. ב. **ינצל משיעבוד מלכיות**. ג. **הברכה מצויה במעשה ידיו**. ד. **ינצל מדינה של גהינם**. ה. **ביטול הקליפות והחיצונים וסט"א**. ו. **מבטלת הכשופים**. ז. **מבטלת ההרהורים רעים**. ח. **נוחל ב' עולמות עוה"ז ועוה"ב**. ט. **מסלק הדינים מעליו**. י. **ימצא חן וחסד בעיני כל רואיו**. יא. **מסוגלת לעושר**", עי"ש.

ולגודל ברירות כח הסגולה לעשירות כבר כתב ב'נודע ביהודה' מהדו"ק (סי' י'): על מאי שנהגו לומר אין כאלקינו לפני אמירת הקטורת, וז"ל: "ומה שנהגו לומר חרוזים הללו קודם לכן, היינו לפי שמעשרת, ולכן אומרים אין כאלהינו, שלא נאמר כחי ועוצם ידי עשה החיל, רק הכל מה' ניתן לנו ולו נאה לברך על העושר" עי"ש. ובספר הנפלא 'מזהב ומפז' ציין דטעם כעין זה כבר נזכר בפירוש התפילות לרבינו יהודה בן

פָּתַח וְאָמַר, (שמות לז) וַיַּעַשׂ מִזְבַּח מִקְטַר קְטֹרֶת וְגוֹ'. בָּסָמוּךְ זֶה יֵשׁ לְהִתְבּוֹנֵן, מִשּׁוּם שֶׁהָיוּ שְׁנֵי מִזְבְּחוֹת - מִזְבַּח הָעוֹלוֹת וּמִזְבַּח קְטֹרֶת הַסַּמִּים, זֶה בַּחוּץ וְזֶה בְּפְנִים, מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת הָאֶה שֶׁהוּא פְּנִימִי, לָמָּה נִקְרָא מִזְבֵּחַ, וַהֲרֵי אֵין זוֹבְחִים בּוֹ זְבָחִים, וּמִזְבֵּחַ עַל בֵּן נִקְרָא?

אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁמְּבַטֵּל וְכוֹפֵת לְכָמָּה סִטְרִין בִּישִׁין, וּכְגוֹן דְּהַהוּא סִטְרָא בִּישָׁא בְּפִיתָ לָא יָכִיל לְמִשְׁלְחָא, וְלָא לְמֶהֱוֵי קַטְיגּוֹרָא, וְעַל דָּא חָקְרֵי מִזְבֵּחַ. כַּד הַהוּא סִטְרָא בִּישָׁא הָוָה חָמֵי (ס"ת עמודא דעשנא) עֶשְׁנָא דְּקְטֹרֶת דְּסָלִיק, אִתְכַּפְיָיא וְעַרַק, וְלָא יָכִיל לְהַרְכָּא כְּלָל לְמִסְּטְנָא. וּכְגוֹן דָּא אִתְּקֵי וְלָא אִתְעֲרַב בְּהַהוּא חֵזְוָה לְעֵילָּא, כֵּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּלִלוּתָא, וּכְגוֹן דְּאִתְּקֵי לָךְ בְּדָ, לָא קָיְמִים הַהוּא מִזְבֵּחַ דְּהַרְכָּחוּ בֵּיהּ, וְעַל דָּא סָמִים מְעִינָא.

מַה כְּתִיב בְּאַהֲרֹן? (במדבר יז) וַיַּעֲמֹד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה, דְּכְתִיב לֵיהּ לְמַלְאָךְ הַמָּוֶת, דְּלָא יָכִיל לְשַׁלְטָא כְּלָל, וְלָא לְמֶעְבַּד דִּינָא. סִימָנָא דָּא אִתְמַסַּר בִּידָנָא, דְּי בְּכָל חֲכָל דְּקְטֹרֶת בְּכַוָּונָה, וּרְעוּתָא דְּלִבָּא עוֹבְדָא דְּקְטֹרֶת, דְּלָא שַׁלְטָא מוֹקְנָא דָּא אוֹ בְּהוּא חֲכָל. סִימָנָא דָּא אִתְמַסַּר בִּידָנָא, דְּי בְּכָל חֲכָל דְּקְטֹרֶת בְּכַוָּונָה, וּרְעוּתָא דְּלִבָּא עוֹבְדָא דְּקְטֹרֶת, דְּלָא שַׁלְטָא מוֹקְנָא דָּא בְּהוּא חֲכָל, וְלָא יִתְזַק, וְלָא יִתְזַק, וְלָא יְכִלִין שְׁאַר עַמִּין לְשַׁלְטָא עַל הַהוּא חֲכָל.

פָּא חֵזֵי, הָמִי מַלְּן דְּיִדְעָן רָזָיךְ חֲבִיבָיךְ, תִּקְטְרִיךְ לְהָמִי קְטֹרֶת, וּלְחָכָא חָמֵי מְתַיְּבִי, וְכָמִי וַדַּאי מִסְתַּפְּקָן מִנַּיְהוּ, לְמִשְׁתַּפְּקָן מִנַּיְהוּ, מִי הוּא רָגִיל בְּהָמִי, לְחַדְּכָא תִּרִין זְמָנִין בְּיוֹמָא, בְּצַפְרָא וּבְרַמְשָׁא, דְּכְתִיב קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְכְתִיב בֵּין הָעַרְבַּיִם יְקַטִּירֶנָּה. וְלָא לְהֵוֵי קִיּוּמָא דְּעָלְמָא תָּדִיר, דִּכְתִיב, (שמות ל) קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְיָ לְדוֹרוֹתֵיכֶם וַדַּאי הוּא קִיּוּמָא דְּעָלְמָא לְעֵילָּא.

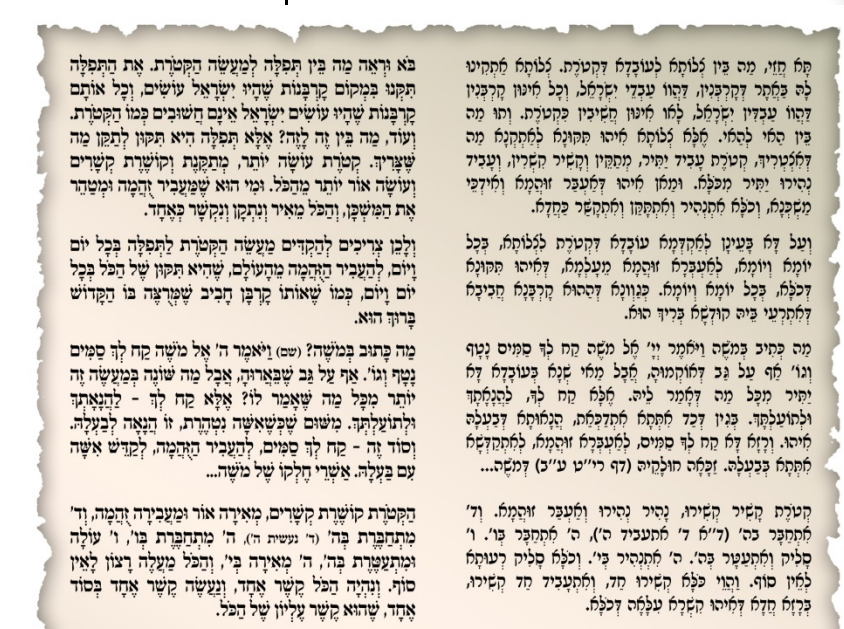
... בְּגִין דִּכְתִיב, קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי יְיָ. תָּמִיד לְהֵוֵי קַיְּימָא לִפְנֵי יְיָ, יִתִּיר מִכָּל פּוּלְחָנִין דְּחָרָנִין, חֲבִיבָא לְהֵוֵי עוֹבְדָא דְּקְטֹרֶת, דְּהוּא יַקִּיר וְחָבִיב קֳמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, יַתִּיר מִכָּל פּוּלְחָנִין וּרְעוּתִין (ר"ת ועודכין) דְּעָלְמָא. וְאַף עַל גַּב דְּלָא לְהֵוֵי לְעֵילָּא מִסְפָּא, עוֹבְדָא דְּקְטֹרֶת הוּא יַקִּיר וְחָבִיב קֳמֵי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

...מִשּׁוּם שֶׁפָּתוּב קְטֹרֶת תָּמִיד לִפְנֵי ה'. תָּמִיד הִיא עוֹמֶדֶת לִפְנֵי ה' יוֹתֵר מִכָּל הָעֲבוֹדוֹת הָאֲחֵרוֹת. חֲבִיב הוּא מַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת, שֶׁהוּא נִכְבָּד וְחָבִיב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מִכָּל הָעֲבוֹדוֹת וְהָרְצוֹנוֹת (והמעשים) שֶׁל הָעוֹלָם. וְאַף עַל גַּב שֶׁהַתְּפִלָּה מְעֻלָּה מֵהַכֹּל - מַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת הוּא נִכְבָּד וְחָבִיב לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

יקר [רבו של הרמב"ן] שכתב "ולפי שהקטורת מעשיר וכו', שלא יטעה אדם לומר כי כח הקטורת הוא בלא כח אחר, באנו לרמוז ה' מוריש ומעשיר, וזהו פירוש אתה הוא שהקטירו לפניך', פירוש 'ממך כח הקטורת' עי"ש.

והחיד"א בספרו 'מחזיק ברכה' סי' מ"ח (סעי' ב) האיר דמה שהי' ברור לנודע ביהודה **דאף באמירת הקטורת מביא עשירות** [ולא דוקא בהקרבת הקטורת] הגם דמבואר כן באבודרהם עדיין יש להרהר עליו דאפשר דאמירה לחוד אינו מביא עשירות, וציין שם דגם ה'ארחות חיים' הי' מסופק בזה אי אמירה מהני להביא עשירות, עי"ש, וב'שלמי ציבור' (סב:) נקט בהדיא דאמירת הקטורת היא סגולה לעשירות, עי"ש.

וב'אגרא דפרקא' (אות לז) כתב: אם אומר פיטום הקטורת בכוונה או תהלה לדוד מתיש כח הס"מ ומסיר כל חיותו, ואפילו נמסר גז"ד בידו עליו להמיתו או על אחד מב"ב מתבטל הגז"ד בכח פיטום הקטורת, ותדע כשגורם היחוד למעלה מתבטל כח הס"מ, וכבר דברנו פי' הגמרא יומא (לט:) כלה שבירושלים אינה צריכה להתבשם מריח הקטורת, היינו כלה העליונה השוכנת בירושלים אינה צריכה להתבשם היינו להמתיק דינים אפי' מריח הקטורת, היינו בזה"ז שאין קטורת בפועל רק אמירת הקטורת היינו ריח הקטורת. וציין שם למש"כ ב'אגרא דכלה' פ' קרח, שכתב לבאר הגמ' ביומא (לט:) אמר רבה בר בר חנה וכו' כלה שבירושלים 'אינה צריכה' להתבשם מריח הקטורת וקשה דהנה רבה בר בר חנה היה כמה שנים אחר החורבן וא"כ היה לו לומר בלשון עבר 'לא היתה צריכה' וכו', וגם הוה ליה למימר כלה 'בירושלים', ונראה דמרמז מאי דאמרו בזוה"ק **דאמירת פרשת הקטורת ממתיקים ג"כ הדינים כמו שהיו ממתיקים בעובדא דקטורת ממש**, והנה האמירה נקרא רק 'ריח קטורת' וריחא מלתא היא פסחים (עו), וז"ש כלה

בא וּרְאֵה מַה בֵּין תְּפִלָּה לְמַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת. אֶת הַתְּפִלָּה תִּקְּנוּ בְּמָקוֹם קָרְבָּנוֹת שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים, וְכָל אוֹתָם קָרְבָּנוֹת שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים יִשְׂרָאֵל אֵינָם חֲשׁוּבִים כְּמוֹ הַקְּטֹרֶת. וְעוֹד, מַה בֵּין זֶה לָזֶה? אֶלָּא תְּפִלָּה הִיא תִּקּוּן לְתַקֵּן מַה שֶּׁצָּרִיךְ. קְטֹרֶת עוֹשֶׂה יוֹתֵר, מְתַקֶּנֶת וְקוֹשֶׁרֶת קְשָׁרִים וְעוֹשֶׂה אוֹר יוֹתֵר מִן הַכֹּל. וּמִי הוּא שֶׁמַּעֲבִיר זֶהֳמָה וּמְטַהֵר אֶת הַמִּשְׁכָּן, וְהַכֹּל מֵאִיר וְנִתְקָן וְנִקְשָׁר כְּאֶחָד.

וְלָכֵן צְרִיכִים לְהַקְדִּים מַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת לַתְּפִלָּה בְּכָל יוֹם וְיוֹם, לְהַעֲבִיר הַזֻּהֲמָה מֵהָעוֹלָם, שֶׁהִיא תִּקּוּן שֶׁל הַכֹּל בְּכָל יוֹם וְיוֹם, כְּמוֹ שֶׁאוֹתוֹ קָרְבָּן חֲבִיב שֶׁמֻּרְצֶה בּוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

מַה כָּתוּב בְּמֹשֶׁה? (שם) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קַח לְךָ סַמִּים נָטָף וְגוֹ'. אַף עַל גַּב שֶׁבָּארְזִיךָ, אֲבָל מַה שׁוֹנֶה בְּמַעֲשֵׂה זֶה יוֹתֵר מִכָּל מַה שֶּׁאָמַר לוֹ? אֶלָּא קַח לְךָ - לְהַנְאָתְךָ וּלְתוֹעֶלְתְּךָ. מִשּׁוּם שֶׁכְּשֶׁאִשָּׁה נִטְהֶרֶת, וֹ הַנָּאָה לְבַעְלָהּ. וְסוֹד זֶה - קַח לְךָ סַמִּים, לְהַעֲבִיר הַזֻּהֲמָה, לְקַדֵּשׁ אִשָּׁה עִם בַּעְלָהּ. אַשְׁרֵי חֶלְקוֹ שֶׁל מֹשֶׁה...

הַקְּטֹרֶת קוֹשֶׁרֶת קְשָׁרִים, מְאִירָה אוֹר וּמַעֲבִירָה זֻהֲמָה, וְד' מִתְחַבֶּרֶת בָּהּ (ד' נעשית ה'). ה' מִתְחַבֶּרֶת בּוֹ, ו' עוֹלֶה וּמִתְעַטֶּרֶת בָּהּ, ה' מְאִירָה בּוֹ, וְהַכֹּל מַעֲלֶה רָצוֹן לָאֵין סוֹף. וְנִהְיֶה הַכֹּל קֶשֶׁר אֶחָד, וְנַעֲשֶׂה קֶשֶׁר אֶחָד בְּסוֹד אֶחָד, שֶׁהוּא קֶשֶׁר עֶלְיוֹן שֶׁל הַכֹּל.

מִכָּאן וָהָלְאָה, בֵּיוָן שֶׁהַכֹּל נִקְשָׁר בַּקֶּשֶׁר הַזֶּה, אָז הַכֹּל מִתְעַטֵּר בְּסוֹד הָאֵין סוֹף, וְסוֹד הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ נֶאֱוֹר, וּמִתְעַטֵּף בְּכָל הָעֲדָנִים, וְכָל הָעוֹלָמוֹת בְּשִׂמְחָה, וּמְאִירִים הַמְאוֹרוֹת, וּמְזוֹנוֹת וּבְרָכוֹת נִמְצָאוֹת בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְהַכֹּל בְּסוֹד הַקְּטֹרֶת. וְאִם הַזֻּהֲמָה אֵינָהּ עוֹבֶרֶת, הַכֹּל לֹא נַעֲשֶׂה, שֶׁהַכֹּל תָּלוּי בָּזֶה.

בֹּא וּרְאֵה, הַקְּטֹרֶת הִיא רִאשׁוֹנָה תָּמִיד לִפְנֵי הַכֹּל. וּמִשּׁוּם זֶה מַעֲשֵׂה הַקְּטֹרֶת צָרִיךְ לְהַקְדִּים לְתְפִלָּה, לַשֵּׁרוּת וְתִשְׁבָּחוֹת, מִשּׁוּם שֶׁכָּל זֶה לֹא עוֹלֶה וְלֹא נִתְקָן וְלֹא נִקְשָׁר עַד שֶׁעוֹבֶרֶת הַזֻּהֲמָה. מָה כָּתוּב? (ויקרא טז) וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ' - בְּרֵאשׁוֹנָה, וְאַחַר כָּךְ - וּמִפְּשָׁעֵיהֶם לְכָל חַ אתם. וְעַל בֵּן צְרִיכִים לְכַפֵּר עַל הַקֹּדֶשׁ וּלְהַעֲבִיר הַזֻּהֲמָה וּלְטַהֵר הַקֹּדֶשׁ, וְאַחַר כָּךְ שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת וּתְפִלּוֹת, הַכֹּל בְּפִי שֶׁאָמַרְנוּ.

אַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל בָּעוֹלָם הַזֶּה וּבָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהֵרֵי הֵם יוֹדְעִים לְתַקֵּן תִּקּוּן שֶׁלְּמַעְלָה וְתַכְלִית, כְּמוֹ שֶׁצְּרִיכִים לְתַקֵּן תִּקּוּן מִמַּטָּה לְמַעְלָה עַד שֶׁהַכֹּל נִקְשָׁר כְּאֶחָד בְּקֶשֶׁר אֶחָד בְּאוֹתוֹ קֶשֶׁר (קשור) עֶלְיוֹן כְּמוֹ שֶׁצְּרִיכִים לְתַקֵּן (תקונים שלמטה צריכים לתקן) בְּתִקּוּן שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת שֶׁנִּקְרָא בָּהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא.

מָה חֵזֶי, מַה בֵּין לְעוֹלָם לְעוֹלָם דִּקְטֹרֶת. לְעוֹלָם מַחֲקִינוּ לָהּ בַּחֲתֵר דְּקַרְפֵּנָא, דַּהֲוֹו עִבְדֵי יְקָרָאֵל, וְכָל חֵינוּן דְּקַרְפֵּנָא דְּהַהוּא קְטֹרֶת לָא חֵינוּן חֲשִׁירִין כְּמוֹ דְּקַרְפֵּנָא דְּמִלִּין דְּכָל עָלְמִין. וְתוּ מַה בֵּין הָכִי לְהָכִי. אֶלָּא לְעוֹלָם חֵינוּ תִּקּוּנָא לְמַחֲקָנָא מַה דְּאִתְעֲבִיד קְטֹרֶת עִבְדֵי יְתִיר, מְתַקְּנָן וְקָשְׁרִי קְשָׁרִין, וְעָבְדִי נְהִירוּ יְתִיר מִכֹּלָּא. וּמִלִּין חֵינוּ דְּאֶתְעֲבַד זִוּגָא וְחֵינָא וְחֵירְקִי מִסְּתָּרָא, וְכֹלָּא אֶתְכְּלִיל וְאִתְקְשַׁר בְּחַד.

וְעַל דָּא בְּעֵינָן לְאַחֲדָא דִּקְטֹרֶת לְעוֹלָם, בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא, לְמֶעְבַּדְנָא זִוּגָא מֵעֵלָּמָא, דְּאִינוּן תִּקּוּנָא דְּכֹלָּא, בְּכָל יוֹמָא וְיוֹמָא. בְּגִוונָא דְּהַהוּא חַבְרָנָא חֲבִיבָא דְּאִתְמְרֵי בֵּיהּ הוּקְבָּ"ה בְּרִיךְ הוּא.

מַה כְּתִיב בְּמֹשֶׁה וְיֹאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה קַח לְךָ סַמִּים נָטָף וְגוֹ' קַח עַל גַּב דְּאִתְמְרוּתָא, אֲבָל מַאי שְׁנָא בְּעוּבְדָא דָּא יַתִּיר מִכָּל מַה דְּאִתְמַר לֵיהּ. אֶלָּא קַח לְךָ - לְהַנְאָתְךָ וּלְטוּעַלְתָּךְ. בְּגִין דְּכַד אִתְתָּא אִתְדַּכְּיָא, הַנְאָתָא דְּבַעְלָהּ אִיהוּ. וְרָזָא דָּא קַח לְךָ סַמִּים, לְאַעְבָּרָא זוּהֲמָא, לְאִתְקַדָּשָׁא אִתְּתָא בְּבַעְלָהּ. זַכָּאָה חוּלָקֵיהּ (קף כי"ט ע"ב) דְּמֹשֶׁה...

קְטֹרֶת קָשֵׁיר קְשִׁירוּ, נְהִיר נְהִירוּ וְאַעְבַּר זוּהֲמָא. וְד' אִתְחַבָּר בַּהּ (ד"ל ת' אתעביד ה'), ה' אִתְחַבָּר בּוֹ'. ו' סָלִיק וְאִתְעַטַּר בַּה'. ה' אַנְהִיר בּוֹ', וְכֹלָּא סָלִיק רְעוּתָא לְעִלַּת עִלָּאִין סוֹף. וְהָווּ כֹּלָּא קְשִׁירוּ חַד, וְאִתְעֲבִיד חַד קְשִׁירוּ, בְּרָזָא חֲדָא דְּאִיהוּ קְשִׁירָא עִלָּאָה דְּכֹלָּא.

מִכָּאן וּלְהָלְאָה, כֵּיוָן דְּכֹלָּא אִתְקַשָּׁרָא בְּהַאי קְשִׁירָא, אִתְעַטָּר בְּסוֹד אֵין סוֹף, וְסוֹד הַשֵּׁם קַדִּישָׁא נְהִיר, וְאִתְעַטָּף בְּכָל סִטְרִין, וְעָלְמִין כֻּלְּהוּ אִתְזָנוּ, וּמְאוֹרֵי אִתְנְהִירוּ בִּשְׁלִימוּתָא דְּכֹלָּא, וְכֹלָּא בְּרָזָא דִּקְטֹרֶת. וְאִי זוּהֲמָא לָא אִתְעֲבִיד, כֹּלָּא בְּהַאי תַּלְיָיא.

בֹּא חֲזֵי, קְטֹרֶת אִיהִי קַדְמָאָה תָּדִיר, קֳדָם לְכֹלָּא. וּבְגִין דָּךְ עוֹבָדָא דִּקְטֹרֶת אִצְטְרִיךְ לְאַקְדְּמָא לְצְלוֹתָא, לְשִׁירִין וְתוּשְׁבְּחָן וּלְכֹלָּא, כֹּלָּא בְּגִין דְּלָא אִתְקְשַׁר וְלָא אִתְתָּקַן, וְלָא אִתְתְּקַן, עַד דְּאִתְעֲבַר זוּהֲמָא, מַה כְּתִיב (ויקרא ט"ז) וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ וְגוֹ' מִפְּשָׁעֵיהֶם לְכָל חַ אתם. וְעַל דָּא בְּעֵינָן לְכַפָּרָא עַל קוּדְשָׁא, וּלְאַעְבָּרָא זוּהֲמָא, וּלְאַדְכָּאָה קוּדְשָׁא, וּלְבָתַר שִׁירִין וְתוּשְׁבְּחָן וּלְכֹלָּא, כֹּלָּא בְּדִקְדְּמֵיתָא.

אִתְּרֵיהוֹן דְּיִשְׂרָאֵל בְּעָלְמָא דֵּין וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי, דְּהָא יָדְעִין לְתַקָּנָא תִּקּוּנָא דִּלְעֵילָּא וְתַתָּא, כְּדְקָיְימִין לְתַקָּנָא תִּקּוּנָא דְּאִתְעֲבִיד מִתַּתָּא לְעֵילָּא עַד דְּאִתְחַבָּר כֹּלָּא בְּחַד קִשּׁוּרָא, בְּהַהוּא קִשּׁוּרָא עִלָּאָה (קשור) דְּאִצְטְרִיךְ לְתַקָּנָא (תקונים שלמטה צריכים לתקן) בְּתִקּוּנָא דְּאָתְוָון קַדְמָאִין דִּשְׁמָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

שבירושלים היינו הכלה העליונה שכינת עוזינו השוכנת עדיין בירושלים ומעולם לא זזה משם, אינה צריכה להתבשם ר"ל להמתיק דינים, דמריח הקטורת בלבד מסתפק להמתיק דינים אפילו בלא עשיי', עי"ש.

וראה מה שכתוב בספה"ק 'נועם אלימלך' בפרשתן, ד"ה וזה פי' במגלה: "**ולזה החיוב מוטל על כל בני אדם לומר סימני הקטורת קודם משנת איזהו מקומן**, בכדי שימתיק בי"א סימני הקטורת את י"א כחות הדינים של הס"א שהם עשתי עשר יריעות עיזים כידוע ליודעי חן", עי"ש. וראוי לציין אשר בספר 'בן איש חי' (שנה ראשונה מקץ אות ח') הוסיף סגולה למנות את הי"א סממנים באצבעותיו כנגד מעשה הכהן בהקטרתו, וכן ייחשב בידו כאילו הקטיר קטורת וכו', ועוד איכא טעמא במנין האצבעות דאע"ג דקריאתנו הוא העולה במקום הקטרה, עכ"ז לרוב יקר תפארת המצוה הזאת נצרף עם שיח שפתותינו איזה תנועה של מעשה, **ולכן נמנה באצבעות כדי לעשות קצת פעולה בידינו בדבר זה, ואז יצטרפו הדבור והמעשה כאלו הקטרנו ממש**, עיי"ש. ובאמת כבר קדמו מהרח"ו בספרו 'פרי עץ חיים' (שער עולם העשיה פ"ה) שכתב, וז"ל "וצריך למנות הסמים באצבעות הידים אחד לאחד, כדי שלא ידלג ח"ו אחד מהם" [דאמירתם במקום הקטרתם ואם חסר אחת מכל סמניה כו'], עי"ש.

וב'דברי שמואל' [להרה"ק רבי ר' שמעלקא זצ"ל] בפ' פקודי כתב, וז"ל: "גם ידוע לנו שאמירת הקטורת הוא דבר גדול זימנין תלתא ביומא, והוא שגורם להתעשר והיינו שפע הרוחניות, ואף גם מכלה קוצים ומבער החיצונים ומציל מכל עקתין בישין", עי"ש. ובשם הרה"ק ר' יוחנן מקארלין סטאלין זצ"ל מתאמרא [נדפס ב'בית אהרן']: "דהרפואה הכי טובה ומועילה הוא להקפיד לומר פרשת הקטורת בציבור בפרט למחלות שבדורנו". וראה נמי בספר 'משך חכמה' [להגה"ק בעל אור שמח זצ"ל] פ' פקודי (שמות מ, ה) שג"כ הפליג בשבח ענין הקטורת וכתב ע"ז, "וזה ידוע להבאים בסוד ה' כמה פלאים מרומז בקטורת", עי"ש.

ובספר 'מעבר יבוק' מאמר עתר ענן הקטרת (סוף פ"ב) מביא בשם בעל סדר היום [סדר עבודה] וזה לשונו: "החושש עליו ועל נפשו ראוי להשתדל בכל עוז בענין הזה, ולכתוב כל ענין הקטורת בקלף כשר בכתיבה אשורית, ולקרות אותו פעם אחת בבוקר ובערב בכוונה גדולה ואני ערב", עכ"ל, וכן הוא בספר 'סגולות ישראל' שם, וכן ב'מקור חיים' (סימן קלב) לחוות יאיר מעתיק את דברי סדר היום הנ"ל, ובספר 'מעיל צדקה' [לבעל שבט מוסר] כתב: "**סגולת אמירת הקטרת מעשירה ומובטח לו שלא תיפסק פרנסתו ותמיד תהיה לו פרנסה טובה וכלכלה בריוח ולא בצמצום** ויקראנה מתוך הספר בכתב", עי"ש.

עוד כתוב שם בספר 'סגולות ישראל' (אות כז) בענין זה, וז"ל: "ומי האיש החפץ חיים ולגמול חסד עם

מתוך דברות קודש

מכ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ס"ג פרשת תשא - פרה שנת תש"פ לפ"ק

אמירת תהלים

אידישע קינדער דארפן האבן רחמי שמים, ס'זאל נקומם ווערן (דברים ז טו) **והסיר ה' ממך כל חולי וכל מדוה**, (שמות טו כו) כל המחלה אשר שמתי במצרים **לא אשים עליך**. אידישע קינדער קוקן ארויס צום הייליגן באשעפער, ער זאל באשיצן אלע אידישע קינדער בכל מקום שהם, פון יעדע מין מחלה.

שטייט אין מדרש (לקוט תהלים רמז תרי"ח) דוד המלך האט מתפלל געווען, אז ווער עס זאגט תהלים זאל ווערן נערעכנט כאילו ער איז עוסק בנגעים ואהלות, דוד המלך האט אויסגעפועל'ט, אז ווער עס זאגט תהלים, איז אזוי ווי ער איז עוסק בנגעים ואהלות, אז מען איז עוסק בנגעים ואהלות, טוט דאס באשיצן כאילו ס'איז מקיים נעוואָרן בפועל, ס'פעלט נישט אויס אידישע קינדער זאלן האבן יסורים מפש, מ'איז יוצא אז מ'לערנט נגעים ואהלות.

ובשירי דוד עבדך הנשמעים בעירך, דאס איז א געוואלדיגע סגולה פאר אידישע קינדער, אין די זמנים ווען מען קוקט ארויס אויף רחמי שמים, זאל מען זען יעדער איינער, יעדן טאג, מרבה צו זיין באמירת תהלים, און מתפלל זיין צום רבונו של עולם, ער זאל אפהיטן אלע אידישע קינדער מכל מרעין בישין ומכל צרה וצוקה.

אמירת פרשת הקטורת

ווידער געפינען מיר אין פסוק אז קטורת איז א סגולה - דער מקור איז די תורה הקדושה - דער מלאך האט א'ביסעלע'נגען פאר משה רבינו א סוד אז מקטיר זיין קטורת טוט אפהיטן פון יעדע מגיפה פון יעדע שלעכטס (עיין רש"י במדבר יז יא).

שטייט אזוי אין זוהר הקדוש (פ' ויקהל דף ריחט), און אזוי ווערט געברענגט אין אלע ספרי קודש (עיין בית אלקים להמבי"ט שער התפלה פכ"ז), אז צו זאגן די פרשה פון קטורת, איז א סגולה בדוקה אפצוהיטן אידישע קינדער.

האגאון רבי עקיבא איגר ז"ל זאגט אין אזא שוועריג זמן (אגרות סופרים מכתב כ"ט), שרייבט ער א סגולה, אז יעדן טאג בי שחרית און בי מנחה נאך פרשת התמיד, זאל מען זאגן די פרשה פון קטורת.

באמת מנהגינו איז אזוי יעדן טאג בי שחרית און בי מנחה זאגט מען די פרשת התמיד, און נאכדעם זאגט מען די פרשה פון קטורת. **די פרשה פון קטורת האט א געוואלדיגע סגולה, אז כל העוסק בפרשת הקטורת איז כאילו ער האט מקטיר געווען די קטורת**, קטורת איז א געוואלדיגע סגולה פאר אידישע קינדער, דאס באשיצט מכל מרעין בישין, פון אלע צרות.

דארף מען אין אזא זמן נזהר זיין ביתר שאת, סיי מיטן זאגן מזמורי תהלים, און סיי ווען מען שטעלט זיך דאוונענען יעדן טאג, מען זאל דאוונענען אזוי ווי אנשי כנסת הגדולה האבן אונז מסדר געווען דעם סדר, מען זאגט קרבנות, און נאך פרשת התמיד, די פרשה פון קטורת.

אין דער זכות וואס אידישע קינדער וועלן מרבה זיין באמירת תהלים, און מען וועט זאגן די פרשה פון קטורת, זאל מגן זיין אויף אלע אידישע קינדער בכל מקום שהם, והסר מכאני ומכל מכשול בני ביתי ומכל עמך בית ישראל כל מיני חולי וכל מיני מדוה, אידישע קינדער זאלן אפגעהיטן ווערן מכל חולי ומכל מדוה, מען זאל זיין בבריאות השלימות, מען זאל קענען קומען אין ביהמ"ד לערנען און דאוונענען מען דינען דעם הייליגן באשעפער בבריות גופא ונהורא מעליא.

נפשו האומללה, יכתוב כל פרשת הקטורת ישר והפוך ככתוב לפניך עם הפסוקים והשמות הללו, ויקראם בכל יום בבוקר ובערב בכוונה עצומה, **מובטח לו שיתגבר מזלו ויצליח בכל מעשיו ולא יקראנו אסון כל ימי חייו, וכל הסגולות הללו יתקיימו בו ותחול הברכה עליו ובמעשה ידיו**", עי"ש.

גם מצאתי כתוב בספר 'פרי קודש הילולים' [להרה"ק בעל עטרת צבי זצ"ל] בגודל סגולת אמירת הקטורת, וזל"ק: "בכוונת פיטום הקטורת ע"ש בספר הכוונות מגודל הכוונה וגודל שכרה וגודל פעולתה, ועיין בזוהר סוף ויקהל ובכמה מקומות בזוהר איך הקטורת מבטל מותאי, וע"פ הגמרא נמי מעשרת, והנה אם כן **מה גודל המצוה לאומרה בעשרה ולא ביחיד**", עי"ש. ובספר 'מאור ושמש' פ' שמיני כתוב בשם הרה"ק רבי ר' מענדל מרימנוב זצ"ל: **דיאמרו פרשת הקטורת עם הש"ץ**, עי"ש.

ודבר נפלא מצינו בספר 'חכמת התורה' [פ' קרח] על הפסוק: וישב אהרן אל משה אל פתח אוהל מועד והמגפה נעצרה, הנה אומרו והמגפה נעצרה והרי כבר אמר לעיל ותעצר המגפה וכו', אך הכונה דהנה ידוע מ"ש הר"ן בדרשותיו דרוש השמיני במאמר (ר"ה יא.) בניסן נגאלו בניסן עתידין להגאל, דדבר שהוא שידוד הטבע קשה הוא מאוד, אך דבר שכבר נעשה פעם אחת קל לעשותו פעם שניה, יע"ש. וזה שאמר כאן דהנה ידוע מ"ש הספרים (שער הכוונות דרושי תפלת השחר דרוש ג) דאפילו אמירת הקטורת תעצור המגפה ומכל שכן קטורת ממש שתעצור המגפה, אך היינו דוקא עתה שכבר עצר המגפה אהרן שהיה כוחו רב, שוב אף ע"י אחר אפשר לעצור ע"י אמירת הקטורת, אבל אם לא היה אהרן המתחיל בדבר לא היה אחר בכוחו לפעול כן ע"י הקטורת, ולכך לאו דוקא עתה עצר אהרן המגפה רק אף לדורות עצר המגפה **שכל מי שיעצור המגפה ע"י קטורת יהיה כח אהרן עמו**, דבלאו הכי לא היה יכול לפעול כן, וזה שאמר וישב אהרן אל משה אל פתח אוהל מועד והמגפה נעצרה אפילו לדורות, דלעולמי עד המגפה נעצרה ע"י מעשה זה, ואתי שפיר והבן, עי"ש. וכ"כ בספרו אמרי שפר.

ובספר שו"ת 'תשובות והנהגות' ח"א (סי' תש"צ) כתב שם בתו"ד: "ומה שדוחק אותי להשיבו ולהודיעו על סגולות ועצות להריון הלא אין לי עסק בענינים אלו, אבל אעתיק לו מה ששמעתי וקבלתי בעזהשי"ת. לעצות וסגילות להגיע להריון וכו' **ויכתב על קלף פרשת קטורת עם כל הברייתא, ויאמר ב"פ ביום ויקרא המקרא בנגינות וטעמים דוקא וכל הברייתא יאמר במתינות**" עי"ש.

ולסיומא דמילתא נעתיק ביאור נפלא ממרן החתם סופר ז"ל על פרשת שמיני, וז"ל: "ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו. נ"ל הי' דעתם באשר שידעו אחר השראת שכינה איכא חשש מיתה ונקדש בכבודי, ע"כ לקחו מחתתם שכבר קיבלו ממרע"ה שהקטורת מעציר המגפה, אמנם טעו שאין זה אלא בחוץ כמו שעשה אהרן במגפת קרח אבל לפנים לא, ונ"ל משו"ה נכנסו משה ואהרן לאהל מועד ופירש"י ללמדו על מעשה הקטורת, וקשה הלא כבר הקטיר אהרן קטורת שחרית באותו היום [עי' רא"מ], ואי ללמדו חפינת יוה"כ שהוא עבודה קשה במקדש, מה ענינו היום, ועוד פירש"י שנכנסו להתפלל. **ונ"ל אלו ואלו דא"ח שידע מרע"ה כנ"ל ושאין ראוי להכניס קטורת לפנים, ע"כ 'למד' מעשה קטורת עמו ונשלמה פרים שפתינו, והתפלל שיהי' כאלו הקטיר קטורת בפועל כדרך שעושים במגפה ר"ל**, ובזה שגו נדב ואביהוא שהקטירו בפועל, ונ"ל משו"ה כשיצא מרע"ה אמר ויהי נועם וכתיב 'יראה אל עבדיך פעליך' בהשראת שכינה, ומ"מ יהי' 'והדרך על בניהם' שלא ימותו בני אהרן", עי"ש.

ונסיים בגודל נחיצות הענין ללמוד פירוש פרשת הקטורת, בכדי לאמרו בכוונה כמובא בספה"ק פלא יועץ (ערך קרבנות) וזה לשונו: "ואשריהם ישראל כולם לומדים פרשת הקרבנות וסדר פיטום הקטורת וסדר המערכה ופרק איזהו מקומן, ויש שקוראין כל פרשיות הקרבנות, אבל דא עקא דלשון הזהר הקודש (הנ"ל בפ' וירא דף ק:) שמדבר ומפליג בענין שבח אמירת וקריאת הקרבנות, דייק וקאמר 'ויכוין בהו וישוי ליביה ורעותיה בהו', נראה מזה שהקורא בלי כוונת הלב לא ישיג התועליות הנזכרים בזוהר הקדוש, ולכן ראוי והגון להתחזק ללמוד סדר הקרבנות וסדר פיטום הקטורת בכונה ורעותא דליבא, לעשות נחת רוח ליוצרינו המשלם שכר טוב לעושי רצונו", עי"ש.

לשכת הסת"ם

שאלות ותשובות בהלכות סת"ם
שהגיע בקרב ההוראה

איסור מוזיקה שם השם (ב)

חק תוכות

שֵׁם השֵׁם שנכתב ע"י 'חק תוכות', יש מתירין למחקו, משום דחק תוכות לא נחשב כתיבה אלא כעשוי ממילא, והשם לא מתקדש אלא רק אם היתה לסופר כוונה בשעת כתיבה, והואיל ואין כאן מעשה כתיבה אלא מעשה בעלמא לא נתקדש[1]. אמנם הסכמת הפוסקים דאע"פ שלא נתקדש השם לענין שיהא כשר בס"ת, מ"מ קדושת השם לחול עליו האזהרה למוחק את השם לא זזה ממקומו[2].

א

שם א–ל שנכתב האל"ף והלמ"ד כאחד. נחלקו הפוסקים בזה האם מותר למחקו. וראוי להחמיר[3].

'מגילת אסתר' שנכתבה בשלימות והרי הוא פסולה

שאלה: לאחרונה עורר כ"ק רבינו שליט"א בגודל המכשולות בקנית סת"ם מסופרים שאינם בקיאים היטב בהלכותיה. שאע"פ שנכתב הכל, מ"מ המה פסולים. ואי אפשר לראותם אחר שכבר נכתבו. והנה נשאלת השאלה האם במגילת אסתר, גם כן יש חשש הנ"ל. שיכול להיות שהמגילה פסולה אע"פ שבדקם ורואים שהכל נכתב בשלימות. והשאלה מצויה ביותר מכיון שסופרים חדשים מתחילים לכתוב מגילות, מכיון שאין בהם שמות השם. ואין בהם דיני כסדרן וכו'. והמציאות (לפעמים) שעדיין לא למדו ההלכות הדק היטב. האם יש בזה חשש הנ"ל.

תשובה: נכון הדבר שבמגילת אסתר יש הרבה קולות שאין בסת"ם, שהרי אפילו חסרה תיבות עדיין כשרה בדיעבד וכו', מ"מ עדיין יכול להיות שהמגילה יהיה פסולה עכ"פ להרבה פוסקים.

דהנה הלכה הוא שצריכים לומר לפני שמתחילים לכתוב **"הריני כותב לשם קדושת מגילת אסתר".** ואם **לא אמר** בתחילת כתיבת המגילה **"הריני כותב לשם קדושת מגילת אסתר".** וכן לא חשב בלבו שהוא כותב לשם קדושת מגילת אסתר. רק כתב **בסתמא,** נקטינן שהמגילה פסולה. (מעשה רוקח על הרמב"ם פ"א מהלכות מגילה. והובא להלכה בספר מלאכת שמים, מקראי קודש פורים סימן לא, שו"ת שבט הלוי (ח"א סימן רה). משנת הסופר (סימן כח). ועי"ש האם מהני להעביר קולמוס על האותיות). **ואם רק חשב בלבו, ולא אוציא בשפתיו. כשר בדיעבד.** וצריך להודיע לקונה שהמגילה כשרה רק בדיעבד. ואם לאו יש בה חשש מקח טעות, משום שהמזמין מגילה מזמין אדעתא שכשר לכתחילה (שו"ת שבה"ל ח"ג סי' פח).

ולכן סופרים חדשים שעדיין לא למדו ההלכות של כתיבת סת"ם צריכים לברר מקודם אצל סופרים אחרים, במה צריכים להזהר.

---

1. שו"ת שב יעקב (סי נה), רעק"א (בהגהות על השו"ע או"ח סימן לב סי"ז), ועוד.
2. קסת הסופר (סימן יא ס"ב). ובלשכת הסופר (שם סק"ד) מציין שכ"כ הרמ"ע (סימן לו). וכן היה פשוט לבעל חות יאיר (סימן טז) בחותם, והרי חותם הוה חק תוכת. וכן פשוט הדבר בהרבה פוסקים ובשו"ת. ומציין שבספר שב יעקב כתב להתיר בחק תוכות, ויפה השיג עליו בעל מלאכת שמים. שהרי הסברא מנגדת לדבריהם של המקילין דאטו באיסור מחיקת השם תיבת 'כתיבה' נמצאת בו עד שנמעט החקוק ע"י חק תוכות. לא תעשון כן לה' א-להיכם כתיב, ובין שנכתב ע"י דיו או צבע, בין שנעשה ע"י חק תוכות הכל אסור. והלשכה"ס מוסיף על דבריו "ואני מוסיף ואומר כי מגופא דקרא מוכח לאיסור, שהרי הוא אומר 'ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את שמם מן המקום ההוא'. והרי הפסילים חק תוכות הן, שאין עושין מעשה בגוף הצורה, אלא שפוסלין מן הצדדין והצורה ממילא נמצאת. וע"ז אמר קרא לגדען ולאבד את שמם שלא יהא זכר למו. וסמיך ליה לא תעשון כן לה' א-להיכם, ומוכח להדיא דגם שם שנעשה ע"י חק תוכות המאבדו עובר בלאו. וכ"כ במשנת הסופר (סימן יא ס"ק ז) דלמעשה יש לחוש להמחמירים. ע"כ"ש.
3. ראה שו"ת שב יעקב (סי נה), רעק"א (בהגהות על השו"ע או"ח סימן לב סי"ז), ועוד.

גא"ט

שם שנכתב בלשון חול כגון גא"ט באידיש, או בו"ג בלשון רוסיא ופולין, וכל כיו"ב, מותר למחקם מעיקר הדין, לצורך תיקון, שהרי הרי הן ככל הכינויים[4]. אבל אם כתב גא"ט בלשון אשורית אפשר דאסור למחקו, מפני הכונה בעת כתבו עם תמונה קדושה[5].

EIL

כתב שם ה' שנכתב בלשון הקדש, אבל בכתיבה של גוים, כגון EIL אסור למחקו, דלא התירו אלא בלשון גוים, אבל לא בכתיבה שלהם[6].

ניקוד שמות

סימני הניקוד של השמות של השי"ת, אין בהם איסור מחיקה[7].

כינוים

דווקא שמות של הקב"ה אסור למחקה, אבל כינוים שמשבחים בהם הקב"ה, כגון: חנון, ורחום, הגדול, הגבור, והנורא, הנאמן, ארך אפיים, ורב חסד, הרי הן כשאר כתבי הקדש ומותר למחקן לצורך תיקון. מכיון שאינן משמותיו אלא על שם פעולותיו[8]. ומ"מ ראוי להדר ולהתרחק ממחיקתו כמה שאפשר. וכן אפילו כשכותב בר"ת כזה הקב"ה, וכך ראוי ליראי ה' ולחושבי שמו[9].

כוז"ו במוכס"ז

השם 'כוז"ו במוכס"ז' שנוהגים לכתוב מאחרוי המזוזה[10], אין בזה איסור מחיקה[11].

---

3. בשו"ת שתי הלחם (סימן כט) מביא תשובת הרא"ש שאלף למד מחוברין כשר בגט. והוסיף הרא"ש שבס"ת זה פסול. ומכאן למד השתי הלחם שמותר למחקו, הואיל ולגבי הס"ת הרי זה פסול ואינו נקרא כתב, משום דהוה כמו נוטריקון. אמנם המקדש מעט (סימן רעו ס"ק קי) הביא נמי דברי הרא"ש הנ"ל, וכתב טעם הדבר שפסול בס"ת משום דאינו כתיבה תמה, והרי אנו מחמירים בשם השם אפילו אם נכתב בכתב של גויים שאסור למחקו, לכן אין להתיר למחקו, דאינו גרע מכתב של גויים. ושוב כתב וראית באבני נזר (יו"ד סימן שסה אות ב) שמתיר למחקו.
4. לשכת הסופר (שם סק"ד עפי"ד הרמב"ם).
5. שו"ת חות יאיר (סימן קט) וז"ל דאם בכתב גלחות או טייטש 'גא"ט', לא אדמה שיחשוב שום אדם בעולם שיהיה בו קדושה. משא"כ בכתב אשורית, אפשר לומר דאם כתב גא"ט אסור למחקו, מפני הכונה בעת כתבו, עם תמונה הקדושה". והו"ד בפתחי תשובה (סימן רעו).
6. לשכת הסופר (שם).
7. שו"ת מהרי"ל (סימן קצב) שאע"פ שסימני הניקוד הם כנשמה לאותיות, כמו שכתב רבינו בחיי (בראשית יח ג) בשם ספר הבהיר, מותר למחקם, מאחר שתורת הניקוד נמסרה למשה רבינו בע"פ, ואין הניקוד חלק משמות השי"ת אלא כפירוש לבד, לפיכך אין הן מתחברות להיות כגוף אחד עם האותיות.
8. קסת הסופר (סימן יא ס"ה). והנה הבית יוסף בבדק הבית (יו"ד סימן רעו) כתב בשם הארחות חיים וז"ל כתב רבינו סעדיה, הכינויים אם טעה בהם הסופר וכתבו שלא במקומן נמחקין. כתב הראב"ד ואם לא טעה אסור למוחקן וכו. ע"כ. ואינו נראה כן מפשט דברי הרמב"ם ורבינו [הטור]".
9. מלאכת שמים (ס"ק כז) בשם היעב"ץ.
10. כמו שכתב הרמ"א (יו"ד סימן רפח סעיף טו), ועיי"ש בש"ך (ס"ק יא) שאותיות אלו הן האותיות שאחר י-ה-ו-ה א-להינו בסדר האי"ב.
11. שו"ת מהרש"ג (ח"א סימן ג אות ד), שו"ת להורות נתן (ח"ג סימן עד). ילקוט הסופר (סימן כז ס"א). ואף שהוא שם קדוש מ"מ לא עדיפי מרחום וחנון. מהרש"ג. ולפי"ז רק לצורך מותר.

חוקים להורותם

הלכות, דינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תעסקת ביאורים ומעמים שונים

נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

דיני ומנהגי חודש אדר א'

שמחה באדר א'

משנכנס אדר מרבים בשמחה, יש אומרים דדין זה שייך רק באדר שני.

(בגמ' תענית (כ"ט:) משנכנס אדר מרבים בשמחה, ופרש"י "ימי ניסים היו לישראל פורים ופסח" עכ"ל, ובשו"ת שאילת יעב"ץ (ח"ב סי' פ"ח) הקשה על רש"י אמאי הזכיר פסח, הרי איירי מחודש אדר, ולכן תירץ דרש"י בא לבאר דהדין של ריבוי שמחה אינו משום הנס גרידא, דהרי חזינן דבחודש כסליו ליכא דין ריבוי שמחה על אף שהיה בו נס חנוכה, וכן בחודש בניסן ליכא ריבוי שמחה על אף שהיה בו ניסים, ולכן דייק דרש"י דייק דדוקא בחודש אדר, דאז התחילו ימי ניסים רצופים ותכופים זה לזה של פורים ופסח יחד, ולכן דוקא בחודש אדר, ועפ"ז כתב דדין זה שייך רק באדר ב' שהוא סמוך לפסח, וכן כתב בשו"ת מאהבה (ח"ב סי' ש"א).

ובשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' ק"ה) הביא גם כן ראיה דהחיוב שמחה הוא באדר ב', עפ"י דברי השפ"א (מגילה שם) דכתב דלכן תולה הגמ' רבוי השמחה באדר במיעוט השמחה באב, כיון דבאדר התחילו לשקול השקלים לצורך הקרבנות בביהמ"ק, ונדבו שקליהם בשמחה, וכיון שנדבו בשמחה עדיין השמחה נמצאת, וזהו היפך של מיעוט שמחה בחודר אב שהיא משום חורבן ביהמ"ק וביטול הקרבנות, ולכן כיון שרבוי השמחה הוא מחמת תרומת השקלים שהיה באדר ב', לכן חיוב השמחה הוא באדר ב').

ויש המוסיפין גם באדר ראשון, כדסיים החת"ס תשובתו (חו"מ סי' כ) "יום ג' שנכפל בו כי טוב, א' דר"ח אדר ראשון שמרבין בו שמחה לס' ושכנתי בתוכם תקפ"ט לפ"ק ע"כ.

(בשו"ת שבה"ל (שם) לאחר מסקנתו דהשמחה הוא באדר ב', סיים דיש מוסיפין שמחה באדר ראשון, וטוב לב משתה תמיד ע"כ, ובחלק י"א הביא גם דברי החת"ס, והוסיף "ושמעתי פעם ששאלו למרן החזון איש, והכריע מלשון החת"ס כמש"כ ר"ת, ומובא בס' אדרת הסופר (אות ג') שסיפר בעל שבה"ל זצ"ל שפע"א הראה להחזו"א את מה שכתב החת"ס הנ"ל, ואמר החזו"א "פון די תאריכים אין תשובות חתם סופר קען מען לערנען".

ובס' טיב לבב מרבינו הקוה"ט זי"ע (פר' משפטים) כתב בפשיטות דהשמחה נוהג אף באדר א' כיון דאמרו חז"ל אין בין אדר א' לאדר ב' אלא ,,, ומשמע דחוין מזה נוהג הכל. ובקונטרס "לשון קדשו" (ד"ת מהרן רביה"ק זי"ע פר' משפטים) מובא וז"ל: "על כל פנים, אין די ביידע אדר"ן הייבט זיך אן א בחינה פון די ימי שמחה".

ובשפת אמת (פורים) כתב וז"ל כתיב (ישעיהו ט, ב) הרבית הגוי "לו הגדלת השמחה", ובפשטות הכוונה שהקב"ה הגדיל השמחה לישראל, והוא מבאר שם דזהו רמז למה שאמרו "משנכנס אדר מרבים בשמחה" דחודש אדר הוא חודש של שמחה ושחוק, ובני ישראל יש להם שני אדרים, זהו שאמר "לו הגדלת השמחה".

ומציינים שהגאון מהר"ש קלוגער זצ"ל (בהתימת ספרו בינן שלמה על הל' מגילה) כתב "סליק בעזה"י היום יום ד' ב' דראש חודש אדר "ראשון" שמרבין בו שמחה". וכן חתם הרה"ק רבי עזריאל מקרוטשין זצ"ל (במליון בס' פירוש הרמ"ז על הזוהר פר' שופטים סקע"ג) וז"ל: "זה חנני ה' משנכנס אדר "ראשון" מרבין בשמחה של תורה וכו'".

יארצייט בשנה מעוברת

אם שנת הפטירה היתה בשנה מעוברת, אזי מחזיקים היארצייט לפי חודש הפטירה, דאם נפטר באדר א' אזי היארצייט באדר א', ואם נפטר באדר ב' אזי היארצייט באדר ב' (רמ"א סי' תקס"ח סעי' ז').

ואם שנת הפטירה היתה בשנה פשוטה, יש אומרים דמחזיקים היארצייט באדר א', ויש אומרים באדר ב', והמנהג להחזיק היארצייט בשניהם, אולם העיקר נוהגים שהוא באדר א', ולכן כל מנהג שנוהגים ביום היא"צ מה שקשה לנהוג בשניהם, ינהג באדר א'.

(דנחלקו הפוסקים בזה, דדעת השו"ע (שם) לגבי תענית ביום היארצייט דמתענים באדר שני כדעת המהר"י ווייל, וטעמו כמו בנדרים דהנודר עד אדר, אזי אם ידע שהשנה מעוברת אז אמרי' דדעתו לאדר ב', ויש שכתבו גם טעם דאין מקדימים פור ענויות, ועי' שו"ת חת"ס סי' קס"ג דנקט דלגבי תענית העיקר באדר ב' משום דלא מקדימים פורעניות, ולגבי קדיש העיקר השני כיון דדין של מעלה על הנשמה היא בשני, ודעת הרמ"א דהעיקר באדר א' כדעת המהרי"ל והתה"ד והסברא בזה כיון דלגבי שטרות ועוד העיקר הוא אדר ב' ואדר א' הוא רק העיבור, ועוד כיון דמבואר בגמ' דמעיקר בדין היה צריך לנהוג פורים באדר א' דאין מעבירין על המצות, ורק בכדי להסמיך גאולה לגאולה לכן עושים פורים באדר ב', א"כ בזה שלא שייך טעם זה צריך לעשות באדר א', ובתרוה"ד סי' רצ"ד הביא ראיה מהא דהמנהג לגבי ז' אדר דמתענים באדר א', ואף דמשה רבינו נפטר בשנה פשוטה.

ואף דלגבי מצות פורים כתב הרמ"א דהעיקר הוא באדר ב', כתב

הלבוש (סי' תרפ"ה) דרק לגבי יארצייט כיון דבשנה הראשונה זהו באדר א' לכן נשאר כך שאר השנים.

ולמעשה ברמ"א כתב שם דלכתחילה יש לנהוג שניהם, וכ"כ המשנ"ב שם, אך אם קשה לו אזי יברור באדר ראשון, ובשו"ת מהר"ם בריסק (סי' קכ"ח) כתב אף שהחת"ס שאנו יריאים וחרדים מאימת דינו ופסק שהשני הוא העיקר, אך כיון שהרמ"א והא"ר שקדמו לפניו וכן הבאים אחריו קבעו לעיקר את הראשון לכן הנני מורה כן ע"כ).

קטן שנעשה בן י"ג בחודש אדר

קטן שנולד בחודש אדר ונעשה בן י"ג בשנה מעוברת - אם נולד בשנה מעוברת, אזי אם נולד באדר ראשון, דינו כגדול מאדר ראשון, ואם נולד באדר שני, נעשה גדול באדר שני.

(במ"א (סי' נ"ה סק"י) כתב דאם נולד בשנה מעוברת באדר א' ולאחר י"ג ג'כ השנה מעוברת, אזי נעשה גדול באדר ב', דהרי בשנת הי"ב הוא נעשה בן י"ב, וצריכים עוד שנה שיהא בן י"ג, וכיון דשנה זו הוא שנה מעוברת אזי דינו ככבל שאר הדברים דחודש העיבור הוא ממנין השנה, ומביא ראיה משנה לגבי בתי הרי חומה ועוד, אולם בבאר היטב (סק"א) הביא חולקים על זה וכתב שם דהמנהג פשוט אצל כל בעלי ההוראה דנעשה גדול באדר א', וכן פסק במשנ"ב (סקמ"ג)).

אם נולד בשנה פשוטה, נעשה גדול באדר שני, ומניח תפילין מאדר שני, וכן דינו בקטן לכל מילי דאין מצרפים למנין ולזימון וכדו'.

(ברמ"א (שם) כתב בשם שו"ת מהר"י מינץ דנעשה גדול באדר ב', וסברתו כיון דאדר הראשון אינו נחשב לעיקר חודש אדר, דהוא אינו אלא חודש העיבור, לכן נעשה באדר שני, ובלבוש (שם) כתב עוד טעם דכיון שכשהוא נעשה בר מצוה נעשה גם בר עונש בבי"ד של מטה, ולמה נכניס אותו לעונשים קודם שהגיע זמנו, שהרי הוא נולד באדר פשוטה שמזלו אדר, ואדר ראשון אין מזלו דגים עד אדר השני, שאדר הראשון אינו אלא לתשלומין לחודשים שעברו להשלים את חדשי הלבנה לחדשי החמה, ובאדר א' עדיין חמה במזל טלה, ולכן אין מענישים אותו עד אדר השני, שמסכימים עם בי"ד של מטה בעיבורם, ושלא לענשו עד שיושלם שנת י"ג עפ"י בי"ד, וכן נקטו רוב האחרונים, ועי' הערה הבאה).

ויש החוששים לגבי תפילין, להניח תפילין מאדר ראשון.

(דהפר"ח הביא מהמהר"ש הלוי דדעתו דנעשה בר מצוה באדר ראשון, ובשו"ת בית שלמה (אה"ע נ"ז) כתב דכיון שהעיד המ"א (סוס"י ל"ז) דהמנהג להתחיל להניח תפילין זמן מה קודם הבר מצוה, אם כן מה איכפת לן אם יניח תפילין מאדר א' לצאת חובת שיטה זו, אמנם כתב שלא יתחיל ביום הלידה ממש כדי שלא יטעו לחשוב שההלכה כהמהר"ש הלוי, ובשו"ת שבה"ל (ח"ו סי' ט', ח"י סי' ק"ה) כתב דאף מי שאינו נוהג להניח תפילין לפני הבר המצוה, בכהאי גוונא יש מקום לחומרא זו, אולם זהו רק מחומרא כי אין אחר ההלכה כלום ע"כ, ובמדור משולחן מלכים תחת אחד השיחים של כ"ק מרן רבינו שליט"א אמר ששמע מאחד מנכדיו של הגה"ק רבי נחמן מספינקא זצ"ל שצוה להניח תפילין באדר א' שחשש להמהר"ש הלוי).

תגלחת באדר

מי שנולד בשנה פשוטה, יש שכתבו לעשות התגלחת באדר שני.

(ובמדור משולחן מלכים בשיחה של כ"ק האדמו"ר מפאלטישאן עם מרן רבינו שליט"א סיפר בשם הרה"ח ר' עקיבא גאנץ ז"ל (מוותיקי המלמדים בקרית יואל) שאמר בשם רבינו הקוה"ט זי"ע שעושים התגלחת באדר ב', ובס' חינוך ישראל הביא משמיה דהרה"ק רצ"ה מספינקא זצ"ל שהיה מורה לעשות באדר שני, ולכאו' כן מסתבר עפ"י מה שהבאנו דבכל הדברים העיקר באדר ב' חוץ מיא"צ כפי הסברא שהבאנו, ורק לטעם הלבוש לגבי בר מצוה שהבאנו משמע דדוקא בבר מצוה בכדי שלא לענשו קודם וצ"ע).

דרך חידה

קטן שנעשה בר מצוה לפני הבירו שנולד אחריו

ולשלימות הענין נעתיק תחילת התשובה משו"ת מהר"י מינץ (סי' ט): וז"ל אשר שאלת עמיתי ידידי ידיד ה' האלוף הר"ר מנחם רפ"א כ"ץ יצ"ו על אודות בנך היניק וחכים היקר החרש משלם קיזי רפ"א כ"ץ יצ"ו אשר נולד בשנה פשוט' באדר ויהיה בר מצוה בשנה מעוברת מה יהיה משפט הנער ומעשהו להיות גדול מן התורה מאיזה חדש מנינן ליה או מאדר הראשון או מאדר השני. אתה אהובי האלוף הזכרתני ותדע גם כ"ת הרי הוא כמו ארבעים שנה שאלני אביך זקניך האלוף מהר"ר משלם קוזי ז"ל דרך חידה איך נמצא שראובן נולד קודם שמעון ושמעון יהיה בר מצוה קודם ראובן כמה ימים והוא שראובן נולד בסוף אדר הראשון ושמעון נולד בתחלת אדר השני, והשנה של י"ג יהיה שנה פשוט' וא"כ שמעון שנולד באדר השני יהיה בר מצוה לא' באדר, וראובן שנולד בכ"ט לאדר הראשון יהיה בר מצוה לכ"ט באדר דהיינו כ"ח ימים אחר שמעון, ומכל מקום נראה לי אם היו תאומים לוקח ראובן חלק בכורתו כי בפטר רחם תליא מילת' ע"כ.

דיני ומנהגי פורים קטן

נפילת אפים, הספד, תענית

בפורים קטן בשני הימים (י"ד וט"ו) אין נופלים על פניהם [תחנון], ואין אומרים מזמור למנצח, ואין אומרים אא"א, ואסורים בהספד ותענית.

דבגמ' מגילה (שם), מבואר דבהספד ותענית אדר ראשון ואדר שני שוין, ובשניהם אסור הספד ותענית, ונחלקו הראשונים בזה - דדעת הרא"ש שלא אסרו הספד ותענית רק באופן שעיברו את השנה רק לאחר קריאת המגילה באדר ראשון, אבל אם עיברו את השנה לפני קריאת המגילה אז לא שייך כלל שום דין באדר ראשון, ולפי זה דבזמנינו שהשנה כבר מעוברת מתחילתה אין איסור הספד ותענית באדר א', אולם דעת הרמב"ם (מגילה פ"ה ה"ג) דבכל ענין אסור אף באדר ראשון, וכן פסקו המח' והרמ"א בסי' תרכ"ז.

תפלת אבל לפני העמוד - הרבה נוהגים דאבלים מתפללים לפני העמוד.

דבאחרונים מבואר דא"צ להתפלל, עי' ביאוה"ל סי' קל"ב דבימים שאין אומרים למנצח אין האבל מתפלל לפני העמוד, וכן בשו"ת מגידות (להפמ"ג) סי' פ"ג, אולם מנהג הרבה דמתפללים. וכן מובא בס' גשר החיים.

משתה ושמחה

בשו"ע הובא מחלוקת בזה, דדעת המחבר דאין נוהג בהם משתה ושמחה, והרמ"א הביא דעת המחמירים שחייב להרבות, ומסיים ואין נוהגין כן, ומכל מקום ירבה קצת בסעודה לצאת ידי המחמירים, וטוב לב משתה תמיד.

דנחלקו הראשונים בדין זה, דהתוס' שם (ד"ה ורבי אליעזר) כתבו דיש נוהגים לעשות משתה ושמחה באדר ראשון. וכן משמע במתני' דכתב החילוק בין אדר ראשון לאדר שני היא רק בקדושת המגילה ומתנות לאביונים, ומשמע דמשתה ושמחה שוה בשניהם.

וכן דעת הר"ן דמחויב במשתה ושמחה, כיון דמשתה ושמחה נפקי' מהספד ותענית, והם שוין זה לזה, וכן הכריע הסמ"ק, וכן כתב בהג"ה סמ"ק דכן נהגו הגדולים, ובדרכי משה הביא כן מהמהרי"ל.

אולם דעת התוס' במסקנתם דאין מחויב במשתה ושמחה דבגמ' איתא דרק לגבי הספד ותענית הם שוים.

בהגהות תשב"ץ (סי' קע"ח) כתב דנהגו רבותינו לעשות פורים באדר ראשון לענין אכילה ושתיה ולעשות סעודה גדולה, ורבינו יחיאל מפאריש רגיל להרבות ולהזמין בני אדם עמו. מיהו סעודה גדולה א"צ לעשות (מובא בט"ז סק"ב ובמשנ"ב).

ובשערי תשובה כתב שיש לנהוג לומר שירות ותשבחות ודברי תורה בסעודה זו שבזה בודאי נחשב לסעודת מצוה.

דע"י שירה נחשב הסעודה לסעודת מצוה כמו דמצינו בחנוכה, וכן מצינו ש"טוב לב" זה שירה דבגמ' ערכין (דף י"א) איתא מנין לשירה מה"ת דכתב בשמחה ובטוב לבב, איזה עבודה שהוא בשמחה ובטוב לבב הוי אומר זהו שירה, וכמו"כ ע"י תורה דמצינו "טוב לב" אצל תורה במדרש רות וייטב לבו בדברי תורה ועוד.

ט"ו אדר א'

יש שכתבו שהנוהגים במשתה ושמחה בפורים קטן אין נוהגים אלא בי"ד, אולם בט"ו אין נוהגים כן אפי' בני הכרכים המוקפים חומה.

משנ"ב סק"ד בשם הפמ"ג, וכן כתב הבאה"ט לדקדק מהרמ"א שכתב להרבות במשתה ושמחה בי"ד, ומשמע דלא בט"ו, ומשמע מסתימות הבאה"ט דהיינו אף לבני הכרכים, אולם בא"ר כתב דאפשר דמה שסיים הרמ"א וטוב לב משתה תמיד כוונתו לכלול אף ט"ו.

ויש אחרונים שכתבו שיש להרבות אף בט"ו.

כן משמע בלבוש שכתב ומצוה להרבות "בהם" משתה ושמחה, וכן דייק הא"ר בדבריו, אולם אינו ברור בדבריו אי כוונתו דוקא לבני הכרכים או אף לבני עיירות.

ובשו"ת מנח"י ח"י סי' נ"ח תמה על הוכחת הפמ"ג, וכתב דמה שמוכח בהג"ה סמ"ק שרק בי"ד יש להרבות, כוונתו לבני עיירות ולא לבני הכרכים ועי"ש עוד מה שעמד בזה.

מתנות לאביונים

מתנות לאביונים ליכא חיוב בפורים קטן.

מתני' שם אין בין ראשון לשני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים.

משלוח מנות

בר"ן שם כתב דליכא חיוב משלוח מנות אלא באדר שני, דמשלוח מנות דומה למתנות לאביונים, וכמו דליכא חיוב במתנות לאביונים, כמו כן אין חיוב במשלוח מנות, וכן בהלכה לא הוזכר חיוב במשלוח מנות.

וכתב סופר עה"ת בפרשתן (בד"ה הרמ"א) מחדש דמי שנוהג במשתה ושמחה נוהג גם במשלוח מנות, ונעתיק לשונו: אבל לולי הר"ן היה נראה לי לומר ע"פ שמסבירים דמשלוח מנות שיך לסעודה, כרעים האהובים בעת שמחתם יושבים ואוכלים ומשלחים זה לזה מתוך הסעודה, כן הדבר הזה. ובאמת מובא

בש"ע דמי שאינו סועד לעצמו אינו מחויב לשלוח מנות, היינו טעמא כי העיקר ניתקן ע"פ הטעם הנ"ל, ושייך למשתה ושמחה. ומעתה אתי שפיר דתוספות [מגילה ו' ע"ב ד"ה ורבי] (שלא דיברו כלום ממשלוח מנות) לא חקר רק על משתה ושמחה, ומטילא הא דשילוח מנות בהא תליא, ואי חייב במשתה חייב לשלוח מנות כנ"ל. ולפ"ז מי שמחמיר להרבות בשמחה יתנהג ג"כ לשלוח מנות, ולא יאחז החבל בשני ראשין, להתענג נפשו ולא יתהנה אחרים, ומי שלבו רע להנות אחרים לא ירבה במשתה לעצמו ג"כ. והיינו דמסיים וטוב לב, שאין לבו רע להנות אחרים, משתה תמיד, מקבל עליו חומרת הפוסקים, וק"ל, עכ"ל.

על הנסים

אין אומרים בו על הנסים, כיון דאין קורין בו את המגילה, ואם אמרו אין מחזירין אותו, כיון דמדינא היה ראוי לעשותו כאדר, לכן זה נחשב כמעין המאורע

משנ"ב סק"א בשם החמד משה, והנה לכאו' כשנזכר לאחר שסיים שמו"ע שאמר על הניסים אף אם הזכיר ביום אחר א"צ לחזור אף דלא שייך טעם הנ"ל, וכדהביא המשנ"ב בסי' ק"ח סעי' י"ב את דעת הח"א דאם הזכיר הזכרה שלא בזמנה וכבר סיים הברכה וכ"ש אם השלים תפילתו אז א"צ לחזור ולהתפלל, דהזכרה אחרת אינה הפסק, ורק אם נזכר כשהוא עדיין באמצע הברכה או באמצע שים שלום [דג' אחרונות נחשבים כברכה אחת], אז אם אידע כן ביום אחר אז צריך לחזור לתחילת הג' אחרונות, כדפסק במשנ"ב שם כדעת רוב האחרונים החולקים על המח' ודעתם דהזכרה אחרת הוי הפסק, ולשיטתם צ"ל דכאן אינו צריך לחזור לתחילת הברכה כיון דנחשב כמעין המאורע.

ביאור החת"ס

בשנה זו שנה מעוברת י"ד וט"ו אדר א' נקראים פורים קטן, ויש בהם מקצת דברים שנוהגים בהם ככפורים גדול, ומקצת דברים אין נוהגים בהם.

בשו"ת חת"ס (או"ח סי' ר"ח בד"ה ומ"ש דפורים) מבאר הטעם בזה, דבגמ' (מגילה ו ע"ב) נחלקו האמוראים אימתי עושים פורים בשנה מעוברת, אי באדר ראשון משום אין מעבירין על המצות או באדר שני משום דצריך למסמך גאולה לגאולה ולכן עושים פורים באדר ב', ומבאר החת"ס דבפורים יש שני דינים, א) לעשות זכר לנס שזה האיסור הספד ותענית. ב) לעשות זכר ע"י קריאת המגילה, והזכר לנס באיסור הספד ותענית חיוב זה הוא מן התורה, דילפי' מק"ו דמה משיעבוד לגאולה צריך לעשות זכר לנס כ"ש ממות לחיים, ולכן צריך לעשות זכר לנס, וזה מקיימים ע"י איסור הספד ותענית, אולם קריאת המגילה ומתנות לאביונים חיוב זה הוסיפו החכמים.

והנה הדין של זריזין מקדימין למצוות ואין מעבירין על המצות הוא עדיף מאשר לעשות מצוה מן המובחר, כדמבואר בשו"ת רדב"ז וחכם צבי ועוד, ובזה מבואר דבאדר ראשון דיש בזה משום אין מעבירין על המצות וזה עדיף ממה שנסמוך גאולה לגאולה, לכן במצוה כזה שכבר מוטל עלינו מה"ת דהיינו איסור הספד ותענית צריך לקיים כבר באדר א', משא"כ מצוה דרבנן שאנו מקבלים עלינו ועדיין לא נתחייבו בה דהיינו מצות קריאת המגילה, לא שייך כל כך זריזין, ולכן טוב לקבוע אותם דינים לאדר שני בכדי שיהא מצוה מן המובחר להסמיך גאולה לגאולה.

ונסיים בדברי הרה"ק רבי צדוק מלובלין זי"ע דמבואר דבפנימיות שוה פורים קטן לגדול, כמוש"כ בספרו ליקוטי מאמרים (עמ' קמג) וזל"ק: אין בין אדר ראשון לשני אלא וכו', דבאמת שניהם קודש לה', רק מקרא מגילה המורה התגלות הוא רק בשני, כי בראשון אין התגלות, אבל מקום גם הם יש להם חיבור לקדושה וכו'.

ובספרו פרי צדיק (י"ד אדר ראשון) ביאר ענין פורים קטן באופן אחר קצת וז"ל: לקיים כמעשה תיקנו רק בי"ד שבאדר השני, אבל בלב צריך אף באדר הראשון לייחד הלבבות שיהיו כל ישראל כאיש אחד בלב אחד, ועל ידי זוכין להתגלות אור תורה, וזה נוהג בלב אף בי"ד שבאדר ראשון.

וזה הטעם דלא נזכר במשנה רק קריאת המגילה ומתנות לאביונים, ולא נזכר במשנה משלוח מנות שנוהג רק בשני, ולפי האמור מתנות לאביונים שהוא רק צדקה במעשה זה הוא רק בשני, אבל משלוח מנות שעיקרו המכוון להיות כאיש אחד בלב אחד, נוהג אף בי"ד שבאדר ראשון להיות כל ישראל חברים בלב אחד, ובזה שוין י"ד שבאדר ראשון לי"ד שבאדר השני, וזה שסיים רמ"א על זה וטוב לב משתה תמיד, עכ"ל.

לזכות הילד מרדכי אהרן בן ריזל דבורה
לרפואה שלימה

משיב כהלכה
תלמיד השיעורי הלכה שנאמרו בבי מדרשא
ע"י הרב הגאון רבי יהושע צבי יוושעף שליט"א
מו"ץ קהילתינו הק'

דין שאלת שלום לנשים (ו)

א] מותר לאיש לילך ולנחם אשה היושבת שבעה רח"ל, ואין בזה איסור דשאילת שלום [א] וכן מותר לומר לה שהנפטר יהיה לה למליץ יושר כי זה רק בגדר ברכה בלבד ולא שאלה בשלומה.

ב] מותר להתפלל על אשה ואפילו בפניה [ב] וכן מותר לעשות לה מי שבירך דתפלות וברכות אינם בכלל שאילת שלום.

ג] בכלל איסור שאילת שלום הוא גם אמירת "שלום" (או "שבת שלום") בלבד אף אם לא מרבה בחקירה ושאלה בשלומה [ג].

ד] אמנם יש שהתירו באמירת "שלום" בלבד [ד] אך לכתחילה יש להחמיר בזה [ה].

ו] ואם אומר לאשה "שלום לך" בוודאי יש להחמיר [ו].

ז] ולכן אין לסמוך על היתר זו רק במקום צורך ודחק כגון מי שמוכר בחנות וחושש שאם לא יענה ללקוחותיו "שלום" שמא יפסידם ולא יבואו אצלו אבל לאיש פרטי שאין לו צורך זה יש להם לפרוש מזה [ז] וגם במקום צורך עדיף שיאמר "בוקר טוב" ולא "שלום" [ח].

ז] לדעת הרבה פוסקים האיסור הוא דווקא לשאול בלשון "שלום" אבל מותר לומר לה צפרא טבא [ט] ובאמירת "בוקר טוב לך" או "צפרא טבא למר" יש להחמיר [י].

ח] לדעת הפוסקים הנ"ל מותר לומר ג"כ בשאר לשונות כגון גוט מארגן א גוטע נאכט גוט שבת [יא].

ט] אך יש חולקים וסוברים לאיסור גם באמירת "בוקר טוב" "גוט מארגן" "גוט שבת" [יב].

ביאורים והוספות

(א) כיון דהוא רק ענין של חיזוק וברכה דזה מותר וכמבואר בשו"ת חלקת יעקב שהביא משלטי גבורים במוע"ק דמותר, ובשערים מצוינים בהלכה (סי' קנ"ב ס"ק י"ד) כתב שראה מכתב מהגה"ק בעל המנחת אלעזר זצ"ל שכתב ניחום אבלים להרבנית אשת מהר"ש ענגיל.

(ב) כמבואר בעזר מקודש "דרק דרישת שלום שהוא להראות אהבה זה לזה אסור אבל להתפלל שלא בפניה פשיטא דאין חשש כלל ואדרבה מוטל עליו להתפלל ואפילו בפניה אין חשש וכמפורש גבי אליהו ואלישע הנביא שהתפלל בעד הצרפתית והשונמית ומשמע דהיו תפלותיהן בפניהן.

(ג) ועיין בשו"ת אבני נזר חיו"ד סי' תע"ד דהשואל רצה לומר דאיסור שאילת שלום הוא דווקא לשאול אם הוא בשלום אבל לברכו בברכת שלום מותר אבל האבנ"ז דחה דבריו והביא ראיות כי שאילת שלום היינו ששואל מהשי"ת שיהיה חבירו בשלום ושאילת שלום וברכת שלום היינו הך עיי"ש, ובשבט הלוי ח"ד סי' קס"ח כתב "ואיני רואה לדינא הבדל בין "שלום עליכם" הרגיל ללשון "שלום" לבד הרגיל.

(ד) כ"ה עפ"י שו"ת מהרם שי"ק (אהע"ז סי' נ"ג) שכתב דמה שאין העולם נזהרים באיסור שאילת שלום דסמכו על מה שכתבו תוס' בקידושין (פ"א) וכן פסק הרמ"א (אבהע"ז סי' כ"א ס"ה) דאם כוונתו לשם שמים מותר להשתמש באשה ובפרט כיון דאורחא הוא לית ביה משום חבה והרהור, ובשו"ת מנחת יצחק ח"ח סי' קכ"ו כתב ללמד זכות דאם אומרים רק "שלום" בלבד ולא שלום לך או שלום עליכם י"ל דלא הוי שאילת שלום לאשה רק ברכה לכל המשפחה ולכל העולם ואין מקום לחשוש לקירוב הדעת וחבה, ובהליכות שלמה (פ"ב דבר הלכה אות כ"ו) כתב דבזמנינו הוא רק גדר של נימוס ודרך ארץ ואין בזה איסור של שאילת שלום.

(ה) כי בשו"ת מהר"ם שי"ק הנ"ל שמתיר מסיים שם "דהמקדש עצמו בדבר המותר לו וראוי לו קדוש ואמר לו" וכן בשו"ת מנחת יצחק הנ"ל כתב דהוא רק בגדר לימוד זכות ועדיף לימנע מזה, וגם בשו"ת שבט הלוי הנ"ל כתב להחמיר בזה.

(ו) כמבואר במנחת יצחק כיון דמייחס את השלום במיוחד אליה.

(ז) שו"ת בצל חכמה (ח"ה סי' מ"ח) דקשה לסמוך על היתר המהר"ם שי"ק דהוא בנוי משום דכוונתו לש"ש ולא לשם חבה ובזמנינו מי יאמר זכיתי לבי.

(ח) דזה מותר להרבה פוסקים כדלהלן.

(ט) כמבואר בשו"ת מנחת יצחק דיכול להתפרש דאין הכוונה דווקא אליה רק שיהיה צפרא טבא לכל המשפחה ולכל ישראל ובערוה"ש (סי' כ"א ס"ח) מתיר אמירת צפרא טבא דאין בזה קירוב וחבה, וכן בשו"ת מהר"ם שי"ק הנ"ל כתב להיתר.

(י) כמבואר בשו"ת מנחת יצחק הנ"ל.

(יא) כמבואר בעזר מקודש "דכמו שכתבו הפוסקים לגבי "אבל" דעכשיו לא שייך שאילת שלום כן גם בזה דאין הקפידא רק לגבי שלום ולא בלשונות הנהוגים כעת" ועיין באר היטב (יו"ד שפ"ח) דרוב שאילת שלום שלנו הוא רק צפרא טבא וזה מותר כמו דחזינן דמותר לפני התפילה, וכ"כ בלקט יושר (עמוד ק"י) וז"ל "מה שאומר אחד לחברו בליל ט' באב גוטע נאכט אין זה שאילת שלום אבל רבו בעל התרוה"ד לא אמר עיי"ש והנה אף דבאבל וט"ב לא נקטו הפוסקים לחלק בזה מ"מ בענינינו דהאיסור משום קירבה וחבה למדו משם דיש לחלק.

(יב) בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' קס"ח) כתב דכמו לענין אבל וט"ב אין חילוק בין שלום לצפרא טבא והכל אסור ה"נ בדידן, ומה שמותר לפני התפילה הוא דהתם עיקר הטעם לאיסור דשמו של הקב"ה הוא שלום ואין ראוי להזכיר שמו של הקב"ה על חבירו לפני שמזכירו לכבודו יתברך וכ"ז לא שייך כאן, וע"ע בשבה"ל (ח"ה קצ"ח) "אין חילוק בין צפרא טבא וכיו"ב ברכת שלום בשאר לשונות לבין שלום הנהוג השתא דאינו רואה שום סגנון חיבה וידידות בלשון שלום יותר מבשאר לשונות" וכן נקט לדינא בספר חוט שני להגרנ"ק (סי' כ"א ס"ו ס"ק ט"ז).

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר

נוסדה ע"י וצעיר הגדיק
מחדי סיג ושעלמות

בסנת חמיש

בסיאטל כיק מרן אדמו"ר הגדיק סלמי"א

בס"ד

ויכתבו בכואם ליום קדשנו

שבת

לדורותם

שבת קודש פרשת כי תשא
תשפ"ג לפ"ק

תחרי לקדש
יטב לב מאטמאר
ווילליאמסבורג

בשמחה וטוב לבב מודיעים אנחנו לקהל אנשי שלומינו היקרים
כי בסשך יסי "שבת לדורותם" אשר תיסנג בעז"ה ברוב פאר והדר

בשב"ק פר' כי תשא הבעל"ט

יתקיימו בעז"ה

דרשות מיוחדים
לכל סוגי אנשי שלומינו

אהבת קדושים • בעלי בתים • אברכים יקרים • יושבי אוהל • בחורי חמד

על ידי מגידים ומשפיעים מפורסמים

אשר ילחיבו ויענגו את קהל הנאספים מנועם אסרותיהם
בכל פרשי השקפת החיים לשוב לנו, לבנינו, ולדורותינו

כבוד הגאון הצדיק
אבד"ק ור"מ שליט"א

הרב הגאון בעל השקפה בחירה
רבי יחזקאל וויס שליט"א
מגיד מישרים בעיה"ת מאנסי יצ"ו
ור"מ בישיבת פאפא

הרב הגאון נואם בחסד עליון
רבי בערל גורלניק שליט"א
ר"מ בישיבת מאור יצחק מאנסי יצ"ו

הרב הגאון המשפיע המפורסם
רבי יזסף חיים גרינוואלד שליט"א
מגיד שיעורים בקהלתינו הקדושה

הגאון הצדיק פה ספיק מרנליות
רבי מאיר צוויבל שליט"א
מח"ס נר המאיר

המחנך המשפיע המפורסם
הבי אלעזר יונה זילבערמאן שליט"א

הרב הגאון המפורסם
רבי דוד פערל שליט"א
מרביץ תורה בסוסדותינו הק'
קרית יואל יצ"ו

ארח רעל מארץ הקדש
הרב הגאון
מחנך נפלא רבות בשנים
רבי משה בלוי שליט"א
מעיר התורה בני ברק יע"א

הרב הגאון מורה ודאין
רבי חיים ארזן אונאר שליט"א
מו"ץ בקהלתינו הק'

הרב הגאון המהולל חו"כ
רבי שלמה שבתי קעסטענבוים שליט"א
מגיד שיעורים בקהלתינו הקדושה

מֵעֵין עוֹלָם הַבָּא, יוֹם שַׁבָּת מְנוּחָה כָּל הַמִּתְעַנְּגִים בָּהּ, יִזְכּוּ לְרוֹב שִׂמְחָה!

עבודה זרה - דף כ"ז

'פרישק"א בלע"ז', וחי בהם ולא שימות בהם, שיעשה את המצוות עם פרישקיי"ט

וחי בהם ולא שימות בהם. פי' בשל"ה הקדוש (פר' אחרי) "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה'", רומז על כל מה שיעשה האדם יעשה בזריזות נפלא, זהו **וחי בהם**, כלומר בחיות נמרץ, על דרך שפירש רש"י (ברכות ג, א), על ענין עשרה דברים שנאמרו בכוס של ברכה, ואחד מהם חי, ופירש רש"י ז"ל **פרישק"א בלע"ז**. והכוונה **בכאן כלומר שיעשה בבריאות ובחיות ובזריזות כל מעשה אשר ציווהו הש"י, עכל"ק. וכעי"ז בשיח שרפי קודש בשם הרה"ק בעל חידושי הרי"ם ז"ל: "בעת עשיית המצוה יכניס כל החיות שלו בהמצוה, עד כלות- הנפש".**

כשתקח 'צור' מן צפורה ישאר 'פה', ויתיישב המדרש פליאה

דאמרה לאינש אחרינא ועבד. כתב ב"בן יהוידע" (ח"ג, דף ע"ה) וז"ל: הנה בזה יש לפרש בס"ד מדרש פליאה **ותקח צפורה צור, מלמד שמלתו בפה**, ופירשו המפרשים אם תקח צור מן צפורה ישאר פה. וקשה איך יאמר שמלתו בפה, והכתוב אומר **ותקח צפורה צור ותכרות.** ונ"ל בס"ד לפי האמור כונת המדרש לומר **שאמרה בפיה לאדם אחד שימול אותו בצור, ובזה נחשב לה מעשה שלוחה כאילו היא מלה אותו בידה כיון שבפיה צוותה.** (הגאון רבי יוסף חיים מגגדד זצ"ל בעל ה"בן איש חי").

דף כ"ה

אמאי נתגיירה, ב' פירושים בדרך צחות. ותי' נכון בפשטות

רבי יוחנן כו', אזל לגבה דההיא מטרוניתא עבדה חמשא ומעלי שבתא (חמשא בשבתא ומעלי שבתא, רש"י) **א"ל** למחר מאי (מאי איעביד דלא מצינא למייתי גבך מפני תלמידי בני כלה, רש"י) וכו', אמרה אשתבע לי דלא מגלית, אישתבע לה וכו' גלייה לי', למחר נפק דרשה בפירקא, והא אישתבע לה וכו'. ובירושלמי (פ"ב ה"ב) הובא ג"כ מעשה זו ומסיים בה "דכד שמעת שגילה הרפואה לרבים חנקה עצמה, ואית דאמרין אתגיירת". **והוא תמוה מאד דמה נתפעלה כ"כ מזה שתגייר, אדרבה הי' לה לזעוף ולכעוס.**

והרה"ק ממונקאטש ז"ל בדברי תורה (ח"ה אות נ"ג) **כתב בדרך צחות** דכאשר ראתה שאבדה פרנסתה שהוא חיותה בעוה"ז **חשבה שעכ"פ יהיה לה חיי עוה"ב וע"כ נתגיירה**, עכ"ד. אמנם כתב ע"ז הגה"צ מווייטצען ז"ל דעדיין קשה דמנין לו לגוי שכל כזה לייאש עצמו מעוה"ז ויבחר בעוה"ב, ע"כ כתב להוסיף בדרך צחות

מס' כתובות:

דף ע"ב

מעשה תקפו וגבורתו של רביה"ק זי"ע על קדושת בית ישראל, והפלאת הרה"ק ממונקאטש ז"ל

מכאן אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו פרועות ראש. כשהי' רביה"ק בעל דברי יואל זללה"ה עוד באורשיווא, פעל גדולות ונצורות בעניני צניעות, וגדר גדר ועמד בפרץ נגד הפורצים גדרי הצניעות ועוברים על איסור גילוי בשר או גילוי שער אף במקצת, ואפי' על ביי האר שהן השערות היוצאות חוץ לצמתן הרעיש מאד, כמו"ש מזה במכתבו משנת תער"ב מאורשיווא לסאטמאר שנדפס בשו"ת דברי יואל האה"ע, ולא נח ולא שקט עד שעקר פירצה זו וכיו"ב מקהילתו, ובכל פעם שעמד במקהלות בדרשותיו בשבת הגדול ושבת שובה הי' מעורר על הפירצות בגדרי הצניעות, ואחרי כל דרשה ודרשה שנשא רבינו ז"ל במקהלות, עשו דבריו הקדושים פירות, **ורבים שינו את אורח חייהם, ובמשך הזמן לא נמצאה שם אף אשה אחת שהי' לה ביי האר.**

אך דא עקא, אחרי שעזב רבינו ז"ל את העיר אורשיווא, נפרצה שוב הפירצה הזאת, ובמשך זמן קצר כבר נמצאו במה נשים שלא גילחו שערות ראשן כראוי, וגדלו ביי האר, וכשבא רבינו ז"ל לאורשיווא מדי פעם בפעם לשבות שם להזמנתם של תושבי העיר עורר נגד זה. **וכשהי' רבינו ז"ל**

באורשיווא בש"ק פר' לך בשנת תרצ"ז לפ"ק דרש דרוש בקול חוצב להבות אש, נגד פירצות הביי האר, ובתוך דבריו אמר: הנה בהיותי דר פה ביניכם היו רוב האנשים בעלי פרנסה ולא היו נצרכים לבריות, כי הי' להם לכל אחד בית מסחר משלהם, בתים משלהם ושדות וכרמים משלהם, וכיו"ב הכל משלהם, וכעת אני רואה שבעוה"ר נתדלדל מצב הפרנסה בגליל הזה, ורוב התושבים אין מסחר ובתים משלהם, ושדות וכרמים משלהם, (אייגענע געשעפטן, אייגענע הייזער, אייגענע פעלדער), ורק דבר אחד נשאר להם משלהם, מה שהנשים הולכות בשערות שלהם (אייגענע האר), ומפחד אני שזהו עונש ע"ז מדה כנגד מדה, שלשעבר כשהיו מגלחין שערותיהן, ולא הלכו הנשים בשערות שלהם, זכו בעליהם למסחרים לבתים ושדות וכרמים משלהם, וכעת שעוברים על איסור חמור של גילוי שער והנשים נשארות בשערות שלהם, ניטלה פרנסתם ואין להם ממהרים ובתים ושדות וכרמים משלהם, כמבואר בזוה"ק פ' נשא שאיסור גילוי שער מקפח פרנסת הבית, והרעיש מאד נגד פירצה זו.

ועפי"ז פירש רבינו ז"ל [גם הובא בגליון הקודם מתוך אגרת קודש של רביה"ק זי"ע, ונראה דהיה מרגלא בפומיה כי תורת אמת היתה בפיהו] מה שלמדו חז"ל איסור פריעת ראש מקרא דכתיב גבי סוטה ופרע את ראש האשה, ותנא כו' מכאן אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו פרועות ראש, ופרש"י דמדעבדינן הכי בסוטה כדי לנוולה מכלל דאסור וכו', ולכאו' קשה להבין דאם הוא עבירה חמורה כ"כ למה עושין כן לסוטה, הכי משום שעברה עבירה אחת נוסיף לה חטא על פשע, אכן לפי"ד הזוה"ק פ' נשא הדברים מובנים, שמבואר שם שע"י עבירת גילוי שער בנשים מביאות ר"ל את כל הקללות לבית עלי' ועל בעלה ובני', אשר קללות נוראות כאלו לא נמצאו בזוה"ק על שום עבירה שבתורה, ומה"ט אמרה תורה בסוטה שראוי שיחולו עלי' כל הקללות רח"ל ככתוב ובאו עלי' כל האלות, וע"כ ציוותה תורה לפרוע ראשה כדי שיהא מקום לחלות הקללות ר"ל, והאריך עוד בדרוש תוכחות מוסר. (ועי' מזה בחדו"ת לפרקי אבות פ"ג בקראלי שנת תרפ"ט). [מפי הגה"צ אבד"ק מעלבוירען ז"ל, והגה"צ אב"ד שומרי שבת ב"פ ז"ל, ועוד אנשים שנוכחו שם].

בני העיר נתעוררו מאד מדברי כבושין של רבינו ז"ל, ותיקף אחרי השבת גלחו תשע נשים שערותיהן כליל, והי' למופת בכל הגליל, וכאשר הי' א' מן החסידים שהסתופפו אז בצל קדשו של רבינו ז"ל בשבת שלאחריו במונקאטש, **ואז הי' שם הה"ג ר' שלמה צוקער זצ"ל אבד"ק האללאס, והי' החסיד** שעשתה גם כן לטובת עוה"ז **עפ"י מה שאמר הרה"ק מגאראליטץ זי"ע על גרים שהיו באים לגאליציען לקבץ מעות**, ואמר ששקר הוא שהמה גרים, דבאמת המה סתם עמי הארצות, ואינם יודעים להתפלל, ונפל עצה בלבם לומר שהם גרים ומכבדים אותם ויש להם פרנסה, ע"כ, על כן עתה שלא יהי' לה פרנסה גיירה עצמה כדי שיהי' לה פרנסה באופן זה. **ויש לומר גם כן** דהרי ישראל הם רחמנים גומלי חסדים ועושין צדקה זע"ז, וע"כ גיירה עצמה שירחמו עלי' ויפרנסו אותה, והבן.

אולם בפשטות כתב לפרש די"ל עפ"י הגמ' במס' ברכות (יז:) דאמר רב אשי בני מתא מחסיא אבירי לב נינהו דקא חזו יקרא דאורייתא תרי זמני בשתא ולא קמגייר גיורא מינייהו, ופירש"י שהיו נאספים שם ישראל באדר לשמוע בהלכות הפסח מדרש דרב אשי ובאלול לשמוע הלכות החג, הרי דדרשות האמוראים הי' בכוחם להמשיך גרים, וי"ל דכאשר חקרה על הדבר האיך נתגלה הרפואה לרבים נתוודע לה שהי' בעת הדרשה ושמעה ג"כ כל ענין הדרשה וכבוד התורה וע"כ נתגיירה **וסיים דז"ב ונכון בס"ד.**

דף כ"ט

'כי טובים דודיך' לעשות המצוה באהבה. מ'יין' עוד יותר מלהבין טעמה ביינה של תורה

האיך אתה קורא 'כי טובים דודיך מיין. כתב בשו"ת תירוש ויצהר, (סימן רי"ד) וז"ל: **שמעתי מפ"ק אדמו"ר הגה"ק בעל 'שפת אמת' זצ"ל מגור בליל שב"ק שמיני, בקודש פנימה בהדרו, בהא דשתויי יין נכנסו למקדש, דאין הכוונה ח"ו ששתו לשכרה,** רק יינו של תורה נקרא טעמי התורה, ואהבת האדם להשם יתברך צריך להיות אף שאינו מבין הטעם, יעשה מצד המצוה 'אשר קדשנו במצותיו', כנאמר (שה"ש א, ב) 'כי טובים דודיך מיין', היינו נעימות ידידות אהבת דודים להשי"ת, טוב יותר מיינו של תורה כנ"ל, ועי' במדרש רבה נשא פי"ג: שתו ושכרו דודים זה נדב ואביהוא וכו', והם בקשו טעמים לעבודה, וזה: שתויי יין נכנסו. וזה (ויקרא י): 'ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם', היינו שלא נכנסו בהציווי לבד, עכד"ק וכו'.

וזה פלא, דבאותו שב"ק שמיני בבוקר למדתי על הסדר שלי במשניות ע"ז (פ"ב מ"ה [דף כ"ט ע"ב]) 'שאל ר' ישמעאל את ר' יהושע וכו' מפני מה אסרו גבינות עכו"ם וכו', השיאו לדבר אחר. אמר לו, ישמעאל אחי, היאך אתה קורא 'כי טובים דודיך מיין' וכו', ע"ש. ותמהו

המפרשים מה שייכות זה לזה וכו'. ולדברי אדמו"ר נתפרש לי היטב, וע"ש בהרע"ב דלא רצה להגיד לו טעמו של דבר, מפני שעדיין לא עברו י"ב חודש שנגזרה גזירה זו, ולא מגלי לטעמא עד י"ב חודש, עד שתתפשט גזירתן, דילמא איכא דלא סבירא ליה לטעמא ואתי לזלזולי ביה, ע"ש ובגמרא. וזה שרמז לו: **'כי טובים דודיך מיין', ולמה תחפש טעמים.**

דף ל"א

מבניו ותלמידיו של האדם נראה פנימיותו האמיתית

שם יהו סלקא דעתך, אלא שם יהו פירותיו. העיד רבי שלמה אלכסנדרי סופר ז"ל, בנו של הגה"ק אבדק"ק קראקא ז"ל (בספר 'רבינו שמעון סופר', ח"ב עמ' י"א) וזה לשונו: אמר לי אאמו"ר (רבי שמעון סופר זצ"ל), אני בעצמי שאלתי את אבי (מרן הקדוש בעל חת"ס ז"ל) אחרי שהזהיר אותנו להשמר מהרשע מ"ד, הן ידעתי שבודאי לא הצצת אבי בספריו, וא"כ מאין ידעת לשפוט אותו.

והשיב לי פירוש למאמר חז"ל (ע"ז ל"א.) על דברי קהלת **"מקום שיפול העץ שם יהו, שם יהו סלקא דעתך, אלא שם יהו פירותיו"** עכ"ל. הכוונה מקום שיהיו פירותיו נדע ששם נפל העץ, והוא מליצה שהתלמידים מעידים על מקומו ומדריגתו של רבם, ואפילו אם הרב מראה בעצמו כל סימני טהרה, אך ע"י תלמידיו יתגלה מצפון לבו כי שפך רוחו עליהם" [כן פירש מרן החת"ס בחידושיו למס' ע"ז (שם). והוסיף שם וזל"ק: **ומרגלא בפומי' דאינשי "תלמידיו של אאע"ה ותלמידיו של בלעם הרשע"**, כי מהתלמידים ניכר תוכו של הרב, כי אאע"ה הי' כמלאך ה' צבאות ע"כ ציוה את ביתו ואת בניו אחריו ושמרו דרך ה', ותלמידיו של בלעם הרשע כחשו בה' והפקירו בנותיהן להכשיל וכו', עכ"ל.]

"והוסיף אאמו"ר הגה"ק זצ"ל (ה"ה הגרש"ס) ואמר: 'וראה בני כמה גדול כחו של אבא (החת"ס) זצ"ל שצפה למרחוק, כי אין להרמ"ד נין ונכד בישראל, כולם המירו דתם ואין אחד מהם כהיום הזה בברית אברהם'. קורא אני עליו [על אבי ה"חתם סופר" זי"ע] **'תורת אמת היתה בפיו'**, יען **'עולה לא נמצא בשפתיו'**, לדבר סרה על זולתו בחינם, כי אף אם אצל רשע מ"ד היה בבחינת 'ארבו טמון בקרבו', אבל העידו על קלקולו הנורא בניו תלמידיו אשר ירדו שאול מטה בפרסום גדול. **ומה שמצא בדברי חז"ל תקע לו יתד במקום נאמן, ע"כ תורת אמת היתה בפיו ולא טעה בשפטו דרכי בני אדם,** עכ"ל אאמו"ר מוהר"ש זצ"ל אלי הצעיר.

הנ"ל מאורשיווא בביתו כשבא הגה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל לתת ביקור נימוסין להרב הנ"ל, וכאשר שמע הרב ממונקאטש שיש כאן אחד שהי' בשבת העברה באורשיווא חקר ודרש אצלו על דרשת רבינו ז"ל, וסיפר החסיד מדרשת רבינו החוצבת להבות אש, וממה שהפליא לעשות בדרשתו בענין גילוח שערות הנשים, ונתפעל הגה"ק ממונקאטש מכחו של רבינו ז"ל וממה שעלה בידו לפעול לטובת הדת, ונענה ואמר, "הלוא מעולם ידענו שהוא עובד ה'". [מפי עד שמיעה הגה"צ אבד"ק שומרי שבת ז"ל שנכח שם].

דף ע"ה

תשובת הגאון מראגעטשוב ז"ל "עיין כתובות ע"ה", כתשובת רבי יוסף חיים זאננעפעלד ז"ל

אחד שנולד בה ואחד המצפה לראותה. מסופר על **הגה"ק רבי יוסף חיים זאננעפעלד זצ"ל**, שהיה מקפיד מאד ומנע גם אחרים מלהשתמש בדרכים בלתי כשרות או בזיופים, ואפילו לצורך גדול, מכל מקום כשאירע ובאו לשאלו אם מותר להצהיר בבית המשפט על מישהו שהוא נולד בארץ, וע"י זה יקבל הלה היתר עליה לא"י, מחוץ למכסה הקבועה, ענה: בודאי שמותר, וגם אין כאן שום שקר, והדברים מפורשים בדברי חז"ל (כתובות ע"ה ע"א) על הפסוק (תהלים פז ה) "ולציון יאמר איש ואיש יולד בה ואחד שנולד כה ואחד המצפה לראותה". מזה אנו למדים, שכל יהודי המצפה לעלות לא"י, הריהו כאילו נולד בה, **ומותר איפוא להעיד על כך בבית המשפט, כי פלוני שהגיש בקשה לעלות לארץ יליד הארץ הוא, כי אם מצפה לראותה מכונה בקרא כנולד בה.**

וכ"כ בס' 'עלי תמר' (ח"א עמ' תש"מ), שמעתי שבמלחמת עולם הקודמת (הראשונה) והארץ היתה תחת שלטון טערקיי, וגזרו גזירה שכל אלו שלא נולדו בארץ יש לגרשם, והיתה הדבר מכה קשה, ברם בהלא סדרים של שלטון טערקיי לא היו לאנשים תעודות לידה וכיוצ"ב, ואמרו שמי שישבע שנולד בארץ ישראל ישאר בארץ, והתעוררה השאלה אם מותרים לישבע אלו שלא נולדו בארץ מחמת פקו"נ וביטול בלב, ופנו להגאון מראגעטשוב זצ"ל בנדון זה, והשיב על הדואר אשר מהרה ירוץ דברו, וז"ל: **"עיין כתובות ע"ה ע"א"**, והתכוון להגמרא שמי שמצפה לראותה הוא מבניה וכאילו נולד בה.

תודה וקו"ל זמרה

ברכות עד בלי די

בכבוד והוקרה, נשגר ברכת מז"ט בזאת השורה, בשפה נעימה וברורה, קדם מעלת כבוד רב האי גאון, מורה ודאין, האי גברא רבא ויקירא, חריף ובקי טובא במכמני התורה, מרביץ תורה והוראה, איש האשכולות, פה מפיק מרגליות, נודע ומפורסם בשערים, בדרשותיו הנלהבים ושיעוריו היקרים, נואם בחסד עליון, חובר חיבורים מחוכמים לתפארת ולגאון, עומד תמיד לימינינו, חבר מערכת קול התאחדותינו, ה"ה

הרב הגאון המפו'

רבי יואל שוואַרטז שליט"א

מחבר ספרי 'בשבילי הלכה' ה"כ

דומ"ץ ביהמ"ד דקהל יטב לב ד'סאטמאר

בנין גיעלבשטיין - שכונת קעסקעיד - ווילִיאמסבורג

לרגל שמחת נישואי בנו בסימן טוב ובמזל טוב

החתן החשוב המצויין, עדיו לתפארת ולגאון, שמו מהולל בשיר ורון

כמר **שלמה זלמן שוואַרץ** נ"י

עב"ג הח' שתחי' בת ידידינו הרבני הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר **יעקב זוסמאן סופר** הי"ו

מראשי הנהלת ישיבה"ק בקדית יואל יע"א

ותהי נא ברכותינו עטרה, שמשמחה זו יושפע תמיד שמחות תדירא, ואך טוב וחסד ירדפוהו כל הימים, ויזכה להמשיך בהרמת גליונינו, שופרה של קהילתינו, ויהי נועם ה' עלינו, ומעשה ידינו כוננה עלינו, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו, ומלכינו בראשינו, בב"א.

הח"מים למען שמו באהבה ובהודאה

מערכת "קול התאחדותינו" בארה"ק

מערכת "קול התאחדותינו" בארה"ב

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורים,
מרבותינו הק' בעלי ההילולא זי"ע

י"א
אדר

הרה"ק רבי חיים יוסף דוד אזולאי זי"ע - החיד"א

הגאון הקדוש רבי חיים יוסף דוד אזולאי זללה"ה, הידוע בכינויו 'החיד"א', נולד בעיה"ק ירושלים בשנת תפ"ד לפ"ק (במקום אחד נכתב תפ"ז והוא ט"ס), לאביו הגדול רבי (רפאל) יצחק זרחיה הלוי שהיה רב ואב"ד של ירושלים, בן הג"ר ישעיה אזולאי בן הג"ר יצחק בעל "זרע יצחק" בן הגה"ק רבי אברהם אזולאי רבה הנודע של חברון בעמח"ס "חסד לאברהם". ולאמו מרת שרה, בתו של הגאון ר יוסף ממלויו של הגה"צ רבי יהודה החסיד שבא לארץ כששים שנה קודם לכן. אבות המשפחה התיחסו לגאון ר' יהושע בעל ה"סמ"ע". לידתו היתה בדרך נס, הוא נולד בלי רוח חיים, והנוכחים כבר חשבו לייאש ממנו ח"ו, ובנסי נסים נותר להיות לישראל לפליטה גדולה.

החיד"א ז"ל קיבל תורה אצל הגאונים דודו רבי יונה נבון (בעל "נחפה בכסף" שו"ת) ורבי יצחק הכהן ראפפורט (בעל "בתי כהונה"). בהיותו בן י"ט שנה נכנס להסתופף בצל רבו בעל ה"אור החיים" הקדוש, כפי שכותב ב"שם הגדולים" מתוך רוב הכנעה והתפעלות: "ואני הצעיר זכיתי והייתי בישיבתו הרמתה ועיני ראו גדולת תורתו סיני ועוקר הרים וקדושתו הפלא ופלא ולפי דורנו היה לב הרב מבעית בתלמוד והיה כמעין המתגבר", ומכנהו בספריו "המופלא חסידא וקדישא".

רבינו האיר ברוב תורתו, קדושתו וחכמתו על פני הארץ ומלואה, ונודע לגאון נשגב ופוסק דורו, מקובל ואיש מופת. וחיבר שבעים ואחד ספרים בכל מקצועות התורה והיראה אשר האירו תבל ומלואה ונפוצו ונתקבלו בכל גולת אריאל כידוע. ביניהם: ברכי יוסף, שם הגדולים, חיים שאל, חומת אנך, נחל קדומים, פני דוד, ראש דוד, עבודת הקודש, ועוד ספרים הרבה.

ידועים המה מסעותיו בעולם כשליח תושבי ארץ הקודש ששררה אצלם עוני ודחקות גדול בכל מדינות איטליא צרפת אשכנז ועוד מדינות. בספרו המפורסם "מעגל טוב" העלה את קורות מסעותיו עלי הכתובים, ואת מצבם של קהילות ישראל די בכל אתר ואתר שדרכה בו רגלו. מספרו זה אפשר ללמוד מעט מזעיר זה על רום קדושתו ופרישתו.

לעת זקנותו קבע מקום מושבו איתן בק"ק ליוורני שבאיטליא ומסר את משרת השד"ר לבנו רבי אברהם. הוא עצמו עלה ונתעלה וישב על התורה ועל העבודה כל עתיו ורגעיו, וסירב ברוב ענותנותו לקבל על עצמו עול רבנות. בכל דבר קשה פנו אליו חכמי הדור, ותשובותיו להם היה כאשר ישאל איש בדבר האלקים. נסתלק לשמי רום בשבת זכור י"א אדר שנת תקס"ו לפ"ק זקן ושבע ימים. זי"ע ועכי"א.

בפי ישרים תתרומם

מאמרים ועובדות מלוקטים מרוממות מעלותיו בקודש

הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע

בעת אשר החלה ההשכלה מברלין לנעוץ את טלפיה בתוך כרם בית ישראל, בעיקר על ידי חיבור ספרי מינות ואפיקורסות ע"י רשע מ"ד ימ"ש וחבר מריעו ימ"ש, התבטא אז הרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע שזה לעומת זה עשה אלוקים, ובעת הזאת שחשכות הסט"א וההשכלה גובר בעולם שלחו ממרום את הגה"ק רבינו החיד"א להאיר, ואמר בלשה"ק: "שם באיטאליא יש צדיק אחד גדול אשר על ידי חיבוריו הטהורים מבטל כל ספרי המינות, ומי יתן והיה לבבם של ישראל לשקוד על דלתי ספרי החיד"א לא יזיזו אותם כלום מאמונתם" ומאוד הפליא את ספרי "ברכי יוסף" על ד' חלקי שו"ע, וספרי דרושים "ראש דוד" עה"ת

אהל אלימלך אות רפא (מהדו"ח עמ' קצה)

הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע

אחר שנתפשט עדות צדיקי עליון במעלת קדושת חיבורי החיד"א ז"ל התחילו החסידים להגביר בלימוד ה"יוסף לחק" להרב החיד"א שעל ה"חק". ובסגנון זה מובא בשם הרה"ק הרבי ר' מענדל מרימנוב זי"ע שאמר: החיד"א עשה ל"ב ספרים בקדושה והם מבטלים טומאת ל"ב ספרים שעשה ראש המשכילים, ובית יוסף להבה, ניצוץ אחד יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כל החיצונים

בהסכמת הרבנים לספר "חדרי בטן" לחיד"א

הרה"ק בעל בני יששכר זי"ע

כתב הרב הגדול מו' חיד"א זללה"ה (מדבר קדמות מע' ת' אות י"ח, ועוד) ד' חילוקי כפרה (יומא פו.) אינם רק להשב מיראה, אבל השב מאהבה אין צריך לד' חילוקי כפרה רק מתכפר הכל בתשובה לבדה כתב כן בשם גדולי הקדמונים ולא נודע לי מקומו איה, וסוגיות הש"ס לא נודעו במסילות הללו, אבל כיון שפסק כן רב מובהק בדורו בבית דין של מטה פוסקין כן להלכה בבית דין של מעלה.

בני יששכר (תשרי, מאמר ד דרוש יד אות לט)

לכל ישראל האיר

"והנה הרואה יראה בספר הקדוש שנקרא חק לישראל שהוא תיקון לפגם הברית, ככה קבלתי מרבותי שתיקון האמיתי הוא על ידי התחברות תורה שבכתב עם תורה שבעל פה ע"י 'חק לישראל', ורמז לזה חק בשארו שם' וכו' (שבת קלז:). על כן בעקבות משיחא אלו יצא לאור ספר יוסף לחק מהצדיק הגדול רבי חיד"א תלמידו של ר' חיים אבן עטר בעל ה'אור החיים', שיש בו שני אורות תרין משיחין משיח בן דוד ומשיח בן יוסף, בסוד צדיק הכולל המתקן פגם של כל ישראל. [וראה מש"כ הרב חיד"א ב"מורה באצבע" (סי' ג' אות צ"ג) אודות סדר לימוד החק והאיש הירא ח"ק נתן ולא יעבור, כי הוא תועלת עצום לנפשו כו', ע"ש]."

שארית ישראל (וויליעדניק, שער השובבים דרוש א)

ענוותנותיה דרבי

"שכמה שנים לא היה רביני ישן על המטה רק על הקנאפ"י דרך עראי וגם ביום השבת לא היה ישן שהיה אומר דהשינה בשבת הוא דוקא לתלמידי חכמים הרשומים".

בשם נכדו הגאון ר' משה אזולאי ז"ל

אבי החכמים רב רבנן

"מי לנו גדול מיוסף, דכל רז לא אניס ליה, ותמיד אנחנו הולכים אחר עקבותיו"

"כף החיים" להגר"ח פאלאג'י זצ"ל (בסוף טו אות לא)

רבן של ישראל

החיד"א ז"ל חיבר למעלה מחמישים ספרים נאדרים בקודש, ובתוכם בלולה כל התורה כולה, ומביא חידושים בהלכה ואגדה מכל מקצועות התורה, רשימה ארוכה של ספרים חשובים ונפלאים, אשר מספרם לאין שיעור וגבול. בכל מקום שביקר ברחבי העולם, חיפש וחקר אחרי כתבי יד מגאוני הדורות שעין לא שזפתם עדיין, וכיון שניחון בזכרון חריף שאין כמותו, זכר בעל פה את כתבי היד שראה והעתיקם אח"כ על גליונותיו, והיה מעתיק את הכתבים בדיוק נפלא כאילו שהכתבים היו לפניו. עד היום כשמוצאים כתבי יד ישנים, בודקים בספרי הרחיד"א אם אינו מביאם, ואם מוצאים שמביאם בספריו סימן מובהק הוא שנכונים המה, כי הרחיד"א העתיק רק כתבי יד שבדק ושאל אחריהם למקור נאמנות כתיבתם.

הגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל, "חודש בחודשו" אד"ב תשס"ח, ג

אדמה לעליון

גאון עוזנו החיד"א זי"ע, קרא בשמות להרבה מספריו הק' על שמות איבריו של האדם, והא לך דוגמתו: ראש דוד, מראית עין, פתח עינים, טוב עין, עין זוכר, יעיר אוזן, פני דוד, פה אחד, דבש לפי, שפה אחת, צווארי שלל, לב דוד, זרוע ימין, כף אחת, מורה באצבע, צפורן שמיר, ברכי יוסף, שמחת הרגל, והנה עתה בהדפסת הספר הנוכחי נוסף עוד אחד מהאיברים והיינו חדרי בטן, והם קומה שלימה.

הגה"צ רבי משה הלברשטאם זצ"ל בהסכמתו לספר "חדרי בטן" ש"ל מכת"י החיד"א

פלא הדורות

דמות מופלאת ומיוחדת במינה היה הגאון החיד"א זצ"ל. כחטיבה מיוחדת בין גדולי הדור ולאחריו מתנוסס שמו של בעל "שם הגדולים". כל ענפי מקצועות התורה והיהדות, נאצרו בקרב לבו, לא נעלמו ממנו סתרי החכמה, שגילה בהם ידיעה עמוקה וחודרת, וכל חכמי האמת שאחריו דבקו אחריו, כן נודע שמו בשערי ציון המצוינים בהלכה לאחד מהגדולים אשר בארץ, ושבח דא שירתא במעלת פסקיו הברורים, על יסודות איתנים, לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא. נוסף על כך היו חכם השלם ותורתו מכרזת עליו בחוץ בכל החכמות כולם, כן לא נעלם מזכרונו שום ענין מהשתלשלות תולדות ישראל ודברי ימי מאוריה. אין מקצוע שלא גילה בו ענין ולא חידש בה דבר, ואין ענין שלא דש בו, ובכל דבר מצא חפץ וענין לענות בו. והלא דבר הוא שכל חכמי ישראל ממזרח וממערב מעתיקים מדבריו בכל ענין וענין, ותדבק נפשם אחר נפש דוד, וכמעט שלא נמצא ספר מספרי גדולי הדורות שאחריו שלא יעתיק מתורתו, ולפעמים עד עשרות פעמים.

ועם כל זאת לא נודע כי כל אלה באו אל קרבו עקב חסידותו היתירה וענוותנותו הגדולה כי איש קדוש לאלוקי"ו הי' הגאון החיד"א, ואש קודש יקדה בו כל ימיו ולילותיו עלי אדמות כאשר מבצבץ ועולה מתוך דברי ימיו החקוקים עלי ספר אחת הנה ואחת הנה, ושגורים בפי כל חכמי ומאורי הדורות, ותורתו מכרזת עליו מבחוץ. ולאור תורתו נסע ונלך וזיעוכי"א.

הקדמת תולדות החיד"א

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא, ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

שלשים יום קודם ימי הפורים הממשמשים ובאים לקראתינו באורה ושמחה, אמרנו וענינו מה טוב להציג מעט מזעיר מאוצר המנוצר של תורת חיי"ם, מלוקטים מעשרות חיבוריו הקדושים, מאמרים פליאיים מגדולת הנס וסגולת הימים

אם ינהגו בפורים כראוי ימשיכו מחיית עמלק והגאולה שלימה

בנוסח שתיקנו רז"ל: 'אשר עשה נסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה', פירוש, דבימים ההם הגדיל ה' להשפיע שפע ישועה ורחמים, ואתרחיש להו ניסא, וגם בזמן הזה מתחדש השפעת הרחמים, והנהו זהרור"י כאשר היתה באמנה בימים שנעשה הנס. ואפשר שזה כונת הכתוב (תהלים קיח, א): הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו הכוונה כי אור החסד הנשפע בנס, הן מזהירי"ן עולת תמיד ביום ההוא, מידי שנה בשנה, שנות דור ודור, והיינו דקאמר 'כי לעולם חסדו'.

ובזה ישבתי בעניותי בדרושים חקירה אחת, דהרי ישראל אשר בספרד ואפריקא לא היו תחת ממשלת אחשורוש ולמה כל ישראל היום חייבים לעשות פורים. ואני הדל באתי לכלל ישוב חקירה זו מצד הסברא, ואי בעית אימא גמרא וזה על דרך האמת, דמאחר דבכל שנה מאירים ומזהירים, זהירו"ת יתירה ואורים גדולים, בפורים ככל אשר נגלו בימי מרדכי ואסתר, חל על כל ישראל לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם ובאורי"ם כבדו ה' במצות היום כו', ומאחר שכן, במקום גילה שם תהא רעדה, לעשות מצות היום באימ"ה רבה ושמחת עולם, שמחה של מצוה, ולא תהיה עדת ה' אל גיל כעמים, השוטי"ם במזרקי יין, ושחוק וקלות ראש מאד, מבלי משים יראת ה', וח"ו עלה על לבם, כי ביום הפורים, הותרו האיסורים, ומצות פריקה פריקת עול תורה ומצוות, כהיום הזה קודמת. ויש אשר טמנ"ו חפ"ש מחופ"ש, התחפש ובא בצלמי הפרצופין, ילבש גבר שמלת אשה, ואשה בכל אלה, קשט"ה פניה כהלכת גוברין. אוי לנו, איך זרע ישראל בני אברהם יצחק ויעקב, ונשמת ש-ד-י בקרבם, בלכתם ילכו בחוקי הגוים, ונותנים כח ליצר הרע ופרקו עול תורה ומצוות ביום הקדוש הזה וכו', ביום הזה אשר קיבלנו החסדים והטובות להפליא, בו בפרק אלו עוברין על רצונו, וכדאי בזיון וקצף.

ובעיני הדבר פשוט שאם כל ישראל היום הזה אשר זרע עמלק לטבח יובל, ונפל המן הרע הזה, ראש מבית רשע, היו נוהגים בסדר קדושה והשמחה היתה מקודש"ת לשמים

למען תספר

גדולים מעשי צדיקים, וסיפורי נפלאות וישועות

פלאי פלאים נעשו לו

זה מה שמצאתי כתוב בספר כתיבת יד להחכם השלם כמה"ר רבי אברהם כלפון זלה"ה, וקראתי שמו פעולת צדיק לחיים כי הוא המדבר בכבודו של הגאון חיים יוסף דוד אזולאי זיע"א, וז"ל מעשה הרב הגדול המופלא מופת הדור והדרו כמה"ד חיים יוסף דוד אזולאי זלה"ה זיע"א אכי"ר הוא נולד בירושלים תובב"א שנת ה' אלפים תפ"ד (לאביו רבי רפאל יצחק זרחיה זצוק"ל) בן ז' חדשים ונולד כמת, וחשבו עליו אוהביו שמת ועזבו אותו בקרקע, ונכנסה עליו זקינתו וידעה שעדיין יש בו הנפש, ולקחה אותו וכרכה אותו בצמר גפן ונתחמם וחיה ונתגדל לשם ולתפארת, ולמד אצל הרב יונה נבון ז"ל (גיסו של אביו, כמ"ש בהסכמתו על ס' "שד יוסף") עם הרב המופלא יום טוב אלגאזי ז"ל. ואח"כ למד יחד אצל הרב המופלא מהר"ר שלום שרעבי זלה"ה, והיה הרב מהר"ש שרעבי ז"ל מחזיר פניו פעם בפעם, אח"כ אמר לו הרב חיד"א מה פשעי ומה חטאתי שאין אתה מחזיר פניך אלי ומלמד אותי, ואמר לו יודע אני שאין ביאתך לעולם הזה ללמוד דרך האמת שהרי יש לך השגה בתחלה ללמוד בדרכים אחרים ולבסוף תשיג ללמוד דרך האמת, וכן היה כנודע ממעשיו ומה שעשה וזכה ללמוד וללמד, והלך בשליחות מצוה לכל מקום לערי צרפת ואגפיה.

ונעשה לו נסים שם שפעם אחת נשא חן בעיני המלכות וקראוהו לברך בן המלך וכו', ונתנו לו מתנה טובה, ואמר להם, איני שואל דבר כי אם שתתנו לי רשות להכנס לבית האוצר המלך של הספרים ונראה הספרים. ונתנו לו רשות ליכנס ולישב שם שתי שעות בכל יום, שלשה ימים, וראה כמה ספרים ישנים כתיבת יד, כמו שכתב ב'שם הגדולים' שראה שם כ"ה אלפים ספרים מכל הלשונות ובתוכם חמשת אלפים כתיבת יד של ישראל, כנודע מכתביו, כן שמעתי מבט החכם מורי ורבי מוהר"ר אברהם ז"ל ועוד פעם אחת הלך בשליחות ללונדרא ואינגילטירא והיו צריכים לעבור בנהר והנהר היה מלא ואינה יכולה העגלה לעבור, ואמר לבעל העגלה תעבור ואינך מתיירא, ונעשה לו נס ועבר הוא וכל אשר עומדים שם על שפת הנהר, וכמה מעשים שעשה ששמעתי כאלה רבות כנודע לכל.

ובשנת ה'תקל"ד בא לעיר ליוורנו וישב שם בחצר פירירא די ליאון עד שנפטר זלה"ה. ואני אברהם כלפון הכותב זכיתי והייתי נהנה מזיו פניו שנה תמימה זלה"ה, וחבר ספרים הרבה, ונתגלו ספריו בכל העולם, ומשנת ה'תקמ"א עד שנת ה'תקס"ד היתה [לין] אהבה עמו בכתבים, ואחר כך נתוועדתי עמו, אשרי מי שראה פניו.

מעטה תהלה על תהלים לרבי יעקב רקח זצ"ל

(בסופו. ליוורנו תרי"ח. מובא ב"רבנן קדישי" עמ' ריג.)

הרה"ק החיד"א ותלמידי הבעש"ט

הקדוש החיד"א ז"ל למד אצל רבו האוה"ח הק', ואז ניתנה לו ההזדמנות להכיר את הרה"ק רבי גרשון מקיטוב זי"ע גיסו של הבעש"ט הק' שהיה מבאי ביתו של האוה"ח הק', וממנו שמע לראשונה על התגלות אור שבעת הימים הבעש"ט ועל מדרגותיו הנעלות.

ב"שם הגדולים" כותב אודות ספרו של רבו בעל האוה"ח הקדוש "ושמעתי כי עתה בפולניא הם מחשיבים אותו הרבה, ונתעורר זה על ידי שהרבה החסיד קדוש מהרר"י בעל שם טוב הגיד גדולת נשמת מהר"ח הנזכר". אח"כ דבק לבו בגדולי תלמידי הבעש"ט זי"ע שהיו בטבריה.

ב"ברכי יוסף" (סוף יו"ד סי' רצ"ט) מדבר בשבחם של הרה"ק ר' מענדיל מפרימישלאן והרה"ק ר' נחמן מהורודנקא זי"ע [בענין מנהג תלמידי הבעש"ט להזהר ממלבושי צמר, אשר מזה נמשך מלבושי משי וכיוצ"ב]: "זה שנים באו מקרית חוצות [–כינוי לחו"ל], לשכון כבוד בארץ ותרי מינייהו רבנן, המתקדשים והמטהרים בהדרי הדרים [–מליצה על לשון חדרי חדרים], ועין רואה הני מאני דרבנן [–בגדיהם דצדיקים אלו], מכף רגל ועד ראש לבושי משי, ואיבעיא להו לרבנן מה מצוה זו ומצאה הקפידא אמור רבנן בטעמא, כי לדעתם חוטי פשתן ערבים [–מעורבים, ומליצת לשון היא–] בכל בגדי צמר שבעולם, והוו כלאים וכו' ולבי היה מהסס תדיר במימר קדישין הנהו חסידי".

כן מביא בספר "ככר לאדן" שמועה "מפי הרב החסיד מורינו הר"ר מענדיל", ובספר "יוסף תהילות" בשם "הרב החסיד מוהר"ר מנחם מענדל ז"ל, שהיה ר"מ דק"ק אשכנזים בעיה"ק טבריה". כן מסופר שפעם ביקר אצלו הרה"ק רבי יעקב שמשון משפיטיווקא זי"ע ורבינו החיד"א כבדו בכבוד גדול ובקשהו לדרוש אצלו בבית הכנסת לפני תלמידיו. הרה"ק משפיטיווקא נעתר לו ונשא דברים בפלפול ובאגדה לפני תלמידיו, בנוכחות רבינו. אח"כ הביע רבינו את התפעלותו מגדולתו בתורה ובקיאותו בש"ס ופוסקים. כן מזכיר בספרו "שם הגדולים" את הרה"ק רבי יעקב יוסף מפולנאה בעל ה"תולדות" זי"ע, וכותב על ספרו "צפנת פענח": "והם דרושים נחמדים וכו' חיברם הרב החסיד מוה"ר יעקב יוסף ולי"ו רג"ל על לשונו הקדמת רבו המפורסם קדוש יאמר לו מוהר"ר ישראל בעש"ט".

עוד ידוע שהישוב האשכנזי בירושלים סבל אז קשות מידי אינשי דלא מעלי מקהילת הספרדים, למורת רוחם של רבותיהם, שנלאו מלבער את השאור שבעיסה וכפי שתאר זאת כבר בעל השל"ה הק' עד שנאלצו למכור את בית הכנסת שלהם ולעזוב את עיה"ק. לבסוף בסיוע תלמידי האוה"ח הק' וביניהם רבינו החיד"א שאזרו עוז, מצאו החסידים מנוח לכף רגלם בקרתא דשופריא ת"ו.

תולדות החיד"א

במקום גדולתו ענוותנותו

החיד"א ז"ל הרי נסע בכל הארצות כשלוחא דרבנן לאסוף צדקה לערי ירושלים וחברון, והוא הו"ל ספרו "מעגל טוב" בו כותב כל מסעותיו כמה וכמה עגמת נפש שעברו עליו במצוק, וכן רואים שם גודל ענוותנותו, ומביא שבהיותו ב'טונים' ראה ויתר היום עוסקים בתורה כל אחד כפי שיעורו ע"כ בשכר זה היינו נגאלים גאולת עולם, ומה גם אשר רוב ישראל מרבים צדקה היום הזה, עם עמלי תורה, ועניים מרודים ובינונים, אשריך ישראל, כמה מאות נתונים נתונים המה למצוות.

והוא אשר דברתי כי בכח מעשה הצדקה אשר היא היתה אם לכל הטובה לכפרה ולבטל גזירות רעות ולהחיש תשועתינו ובכח עבודתינו לה' יתברך היום אין ספק שהיתה מפלת עמלק גמורה ותפרה ישע גאולה שלימה ומכל מקום, החפץ בחיים, לעבוד אלקים חיים, יכלכל דבריו במשפט היום הזה, להיות שמח בשמחת היום, כי גדול בשמים, יאורי"ם בקע, ויקיים מצות היום בגילה ורעדה, ויתאמץ במצות צדקה היום בשפע. וכבר כתב הרמב"ם בחיבורו הקדוש (הל' מגילה פ"ב ה"ז) דירבה יותר במתנות לאביונים מרוב משתה ומנות".

לב דוד
(פרק כט. וראה מש"כ ב"דברים אחדים" דרוש ט')

"פורים" תרתי משמע, ישראל וארצם שנפלו בגורלו יתברך

אמרו רז"ל במדרש, הביאו רבינו אלעזר מגרמיזא בספר שערי בינה, דהמן דיבר שטנה על בית המקדש וכו'. ואפשר שזה טעם דתקון רבנן לעשות זכרון בנס זה, דתלו המוקפין בימי יהושע, וירושלם מגילה נקראת כשושן, לומר בזכות ירושלם שושן צהלה ושמחה כי על אשר דיבר סרה על בית המקדש, זו סיבת גדולתו להשפילו. ומתוך דברים אמורים אמינא מלתא, כי המן טפ"ש כחלב לבו, מטפ"ש ויורד, "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו" (דברים לב, ט), "בהנחל עליון גוים" (דברים לב, ח) עלה הגורל שישראל יהיו חלקו יתברך וארץ כנען חלקו, כמ"ש הכתוב ובמדרשים, ואיך המן הרע הרשיע להפיל גורל על ישראל, גורל אחד לה', ודיבר שטנה על בית המקדש וארץ ישראל היא חלקו יתברך בגורל כמו שאמרו רז"ל.

ויתכן שזה טעם אשר קראו לימים האלה פורים כי אין רמז להצלה ונס, וענין הפור שהפיל הוא סעיף קטן התחלת הענין של הגזירה; [ותו, 'פורים' לשון רבים, והול"ל 'פור']. אמנם על פי דרכנו, הנה נכון כי טעם הצלתנו היה מטעם שני גורלות, כי ישראל עם זו קנה בגורל והוא הגורל לה', גם ארץ ישראל נפלה בגורלו יתברך, והמן בגורל רצה לאבד שני גורלות לה', ולכן אבד שמו. וישראל גורל ה' ששים ושמחים, והוא הכנה לשוב לארץ ישראל ובנין בית שני, וזהו 'פורים' תרתי משמע ישראל וארצם שנפלו בגורלו יתברך. וזהו שנאמר 'על שם הפור (אסתר ט כו) שהטיל המן וטח עיניו מראות שני גורלות ישראל וארץ ישראל".

אהבת דוד דרוש א'
(וכ"כ ב"דברים אחדים" דרוש כד ו"נחל אשכול" אסתר ט, כו ועוד)

פורים נגד כל המועדים

"כתב במדרש אליהו משם ספר 'יד יוסף', כי פורים נגד כל המועדים פסח מעבדות לחירות, פורים ממות לחיים. שבועות קבלת התורה, והיה מודעא עד ד'הדור קבלוה' בימי מרדכי ואסתר (שבת פח.). ראש השנה ספרי מתים וספרי חיים, ובפורים הגזרה חתומה וניצולו. כיפור מכפר עונות, וכאן נתכפרו להם העונות שעשו. סוכות ענני כבוד, ובפורים 'רבים מעמי הארץ מתיהדים' ונכנסו תחת כנפי השכינה. עד כאן דבריו.

ואני בעניי מוסיף שיש זכרון הנס בפורים גם לשבת וראש חודש, שבת אמרו רז"ל (מגילה יב:) דושתי היתה מפשטת כו' ועושות מלאכה בשבת, לכן נשחטה היא בשבת. וראש חודש דבאחד באדר משמיעין על השקלים, ובזכות השקלים ניצולו משקלי המן.

ולי ההדיוט יש לרמוז 'כתוב זאת זכרון בספר' (שמות יז, יד) זכרון ראשי תיבות: ז' שבת, כ' כיפור, ר' ראש השנה, ן' רמז שבועות, שיש בו חמשים יום עד קבלת התורה והדור קבלוה. ספר ראשי תיבות: ס' סוכות, פ' פסח, ר' ראש חודש, (והב' שמושית)".

שם (בסוף הדרוש)

קול שופר וקול מגילה כי הדדי נינהו

איש לרעהו ומתנות לאביונים (אסתר ט, כב). ראשי תיבות אלול שם רמז להתעורר ליראה את ה' כשם שמתעורר בחודש אלול וכך רמז רבינו הקדוש (ר"ה כז:): 'היה עובר אחורי בית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה', אגב אורחיה קא משמע לן דשופר ומגילה כי הדדי נינהו ומי שיש לו מוח בקדקדו, ישפוט בצדק כי בעבור שהגדיל ה' לעשות עמנו מאד להצילנו ממות לחיים, אין ראוי לאבד ולהפר יראה ולפרוק עול תורה ומצות ח"ו, 'וגילו ברעדה' כתיב (תהלים ב, יא). ודי בזה למי שיש לו לב".

נחל אשכול

שישנם שם לומדים מופלגים, אך מהנראה שאין להם זכרון טוב ביותר, כי נוכח שהחזיקוהו לזכרן, ובאם חשבוהו לכזה כנראה שלהם עצמם אין זאת. הרי זכרונו היה פלאי פלאים, וזכר כל התורה כולה, וכל הכתבי ידות שראה פעם אחת בחייו, ובנסעו על פני הארצות חיפש וחקר אחר כתבי ידות ועיין בהם ומעתיק מהם מזכרונו בלבד, ומסופר שבהיותו בפאריז פתחו בפניו את הלייבער"י הגדולה והראו לו את כל האוצרות אשר שם, וניתנה לפניו הרשות ללמוד בכתבי ידות הרבים אשר שם ולהעתיק מאשר יחפוץ, וכותב החיד"א שהיו שם למעלה מחמש אלפים כתבי יד מחכמי ישראל, ובכל אלו עיין. [ובמשך כל ימי חייו אח"כ מעתיק מכתבים אלו אחת הנה ואחת הנה בכל ספריו ממש כקורא מתוך הכתב].

ספריו הק' מבעיתים בקדושתם והקיפם העצום, והרי חיבר ספרים רבים, את ספרו "שערי יוסף" על מס' הוריות חיבר בהיותו כבן י"ז שנה. כל הצדיקים הפליאוהו מאוד, הבני יששכר מביאו כמה פעמים בהערצה גדולה. בענוותנותו כותב שבהגיעו לאחת הערים לאסוף מעות למען עניי ארץ ישראל ביקשוהו שיאמר להם איזה פלפול, ועזר לו הש"ת שבזכות ארץ ישראל אמר להם פלפולא דאורייתא. מביא ענינים שונים ומהם שפעם התנכלו אליו כמה ישמעאלים וביקשו להרגו וע"י שם קדוש ניצול מהם, ובכל מסעותיו כיבדוהו כל גדולי ישראל, וכמו"כ היה אצל הפני יהושע וכותב שם שכיבדו מאוד והגיש לו ספרו הק', והחיד"א כותב על הפנ"י שפניו דומין למלאך ה' צבקות.

"מילין קדישין" ח"א, ע' קנ"ג

למע"ן ציו"ן, לא אחש"ה

למרות מדרגותיו הנאצלות לא החזיק טובה לעצמו ותלה הכל מכח קדושת ארץ ישראל כאשר יאמר "ואני מכיר חסרוני ושפלותי בעיון ובכל חכמה באמת, לא מענה כי בער אנכי באמת, אבל הייתי מתחנן לפני ה' המרחם על כל שלכבוד אר"י יחוננו חכמה ורוחב לי. דהיו אומרים דאין עוד ת"ח הגונים בא"י וכו' והוא ברחמיו ריחם עלי ונתן לי מענה לשון, וגם אני בעניי שאין לי זכירה כלל הם מחשיבים אותי לזכרון גדול".

בדברי ימי מסעותיו שחקק לזכרון בספריו

ארי במסתרים

בליווארני העיר הסתגר בכ"ה שנותיו האחרונות בד' אמות של תורה ותפלה, [בכלל יש אומרים שכל ענין הנסיעה מארץ ישראל והשתקעותו בגולה בכ"ה שנים אלו היה לזה איזה שייכות עם פעולות נוראות לאוקמא שכינתא מעפרא שהיה בשייכות עם קדושי ארץ כהרש"ש ז"ל ועוד], והקדיש את כל שעותיו לעריכת ספריו וסידרם לדפוס אך לא מנע מטובו לפונים אליו, וענה תשובות לאלפים והשיב דבר ה' זו הלכה. אף התמסר לעזרת הנצרכים, והי' כמלאך מליץ להציל עשוק מיד עושקו. גם מענייני ארץ ישראל לא העלים עינו בשנותיו האחרונות, ופקח עינו מרחוק על משלוחי הכסף וסידר את כל ענייני ההחזקות וגביית הכספים. לעת זקנתו שלח את בנו הרה"ג ר' אברהם למדינת פולין להתעסק שם במצוה הזאת. ולמרות שקהילת ליוזארנו רצתה להחזיקו בכבוד, ולהכתירו בכתר הרבנות, לא רצה לשמוע להם וישב שם באורח פרטי ביחידות והתבודדות על התורה ועל העבודה, במאמצים גדולים פעלו עליו לדרוש ד' פעמים בשנה בבית המדרש של ר' כתריאל, ונאמן לרצונו זה די עד סוף ימיו כאיש נטול כתר רבנות. זכותו יגן עלינו ועכ"א.

תולדות החיד"א

מתאמרא משמיה דצדיקים שהפליגו את חתימת יד קדשו של החיד"א, שהוא פלאי פלאים אף לצייר חתימה זו, והיא גדולה בכמות ובקושי ניתן למצוא שם את שמו הקדוש. ואמרו שבוודאי שהכניס בזה סודות קדושות רזין דרזין, ואלו הצדיקים איתני העולם ידעו לייחד בזה יחודים עליונים זי"ע

י"א אדר

הגה"ק רבי אברהם מסאכטשוב
[בעל "אבני נזר"] זי"ע

אשרי יולדתו

נולד בשנת תקצ"ט בעיר בנדין לאביו הגאון רבי זאב נחום לימים רב בעיר ביאלא בעל ס' אגודת איזוב, הרה"ק מקאצק (שרבי זאב נחום ה' מחסידיו) סיפר שפעם בפורים ה' כל העולם לרבות הצדיקים והלומדים טרודים במצות היום ולא ה' אף אחד לומד תורה, חוץ מהרב מביאלא שישב והגה בתוה"ק ונעשה מזה רעש בשמים, ובזכות זה נולד לו בנו אברהם שה' לימים שר התורה האבני נזר.

יניק וחכים

כבר בהיותו ילד קטן הצטיין הנער בכשרונותיו הברוכים ואביו ה' משתפו בלמדו את שיעוריו לפני תלמידיו, וסיפר האבני נזר בעצמו שבהיותו ילד אמר לו אביו שילמד דף גמ' לעצמו ופתח לפניו גמרא והתחיל הנער ללמוד, ונתקשה בלימודו, והי' הדבר לפלא בעיני אביו כי הילד כבר הבין סברות של הראשונים, ואמר לו אביו שיעיין בדברי התוספות שם וכן עשה הבן ומיד צהלו פניו והאירו עיניו כי הוא מבין השקלא וטריא של הגמרא, ושמח אביו כי אמר בזה דנתקשה בנו בלימודו ה' כי ה' קשה לי' קושית תוס', וסיפר מלמדו דכשהי' האבני"ז בן עשר שנים כבר סיים כל הש"ס ועשה אז אביו סעודה גדולה לכבודו.

חתנא דבי נשיאה

שמו הטוב של העלם העילוי הלך לפניו וגדולי הדור נתנו עיניהם בו להכנס אותו בביתם, מסופר כי גם מרן הק' הדברי חיים גם נתן עיניו בו ואף עמד האבנ"ז אצלו על המבחן לבסוף זכה בו הה"ק השרף מקאצק שלקח לחתן לבתו מרת שרה צינה, מסופר כי אחר חתונת האבנ"ז נכנסה הרבנית מקאצק אל בעלה ובירכה אותו שיזכו למצוא חתן כזה גם לבתם השני', ענה לה הה"ק מקאצק דאם נמצא עוד כמוהו גם מהרי אררט הייתי מושך אותו בשערות ראשו ומביאו לכאן, אף שהי' אז ימי הסגירה של הה"ק מקאצק (כידוע שבעשרים שנים האחרונות ה' סגור מסגר בחדרו ויצא אל חסידיו רק פעמים בודדות), הי' חתנו האבנ"ז נכנס ויוצא אצלו וכל שעה הי' פתחו פתוח לפניו והי' אומר לפני חותנו את חידושי תורתו, וגם התפלל פעם בחדרו המיוחד.

על כס הרבנות

אחר פטירת חותנו נשאר סמוך על שלחן חמותו ובסוף ימיו סיפר דבשנה ראשונה לפטירת חמיו ה' לו אתו שיעור קבוע פעמיים בשבוע וסיפר כי התגלה אליו בבגדים לבנים, ואחר כמה שנים נתקבל האבנ"ז לרב בעיר פארצווי ולא ידע שם מנוח לנפשו כי רדפוהו אנשי עירו והחסידים שהמשיכו לנסוע לקאצק אחר פטירת רבם לבנו מ"מ, והוא נסע אל החידושי הרי"ם, וכששמע החידושי הרי"ם שרודפים אותו ומקפחים אותו משכר רבנותו בגלל נאמנותו לגור שלח לו ט"ז רובל מידי שבוע בשבוע, בהשתדלות הגאון רבי יהושע מקוטנא שאמר עליו על האבנ"ז שגדול כחו בתורה

ימי ההילולא

י' אדר

- רבי יוסף ברוך מניישטאט ב"ר קלונימוס קלמן הלוי מקראקאה -תרכ"ז[אד"א]
- אברהם זרה יהודה ארי' לייבוש מברעזאן (אמרי יהודה) ב"ר משולם שרגא פייביש - תרפ"ט [אד"א]

י"א אדר

- רבי אליעזר ליפמאן ב"ר אברהם (אביהם של הר"ר אלימלך והר"ר זושא)
- רבי יהודה ליב "שומר שבת" ב"ר יעקב - תק"ט
- רבי חיים יוסף דוד אזולאי ב"ר רפאל יצחק זרחיה (חיד"א) - תקס"ו
- רבי שמואל שטראשון מווילנא ב"ר יוסף (הג' הרש"ש) - תרע"ד
- רבי אברהם מסוכטשוב ב"ר זאב נחום (אבני נזר) - תרע"ד [אד"א]
- רבי מנחם מנדל מזידיטשוב ב"ר יצחק אייזיק - תרס"א [אד"א]
- רבי יהושע מריביאטיטש ב"ר צבי אלימלך מבלאזוב - תרצ"ב
- רבי יוסף ראזין מראגאטשאב ב"ר אפרים פישל (שו"ת צפנת פענח) -תרצ"ו

י"ב אדר

- רבי שלמה מסאסוב ב"ר חנוך העניך דוב מאלעסק - תרע"ט
- רבי אהרן הורוויץ אב"ד בייטש ב"ר מאיר מדזיקוב - תרפ"ז [אד"א]

י"ג אדר

- רבינו יהודה החסיד ב"ר שמואל (ספר חסידים) - תתקע"ה
- רבי בצלאל מרגליות אב"ד אוסטראה ב"ר מאיר בעל מאיר נתיבים -תקפ"א [אד"א]
- רבי שלמה זלמן מוואלאזשין - תקמ"ז

כהרשב"א נתקבל לרב בעיר קראשנויץ, ולימים קבל את הרבנות בעיר נאשעלסק, ובכל מקום כהונתו מרוהו בעלי החיצים ורבות רעות שבעה נפשו, ואמרו כי זה הי' באשר הי' לו נשמת הרבי ר' יונתן (היערות דבש) כעדות חותנו הה"ק מקאצק אשר גם לו הרבי ר' יונתן הי' הרבה רדיפות ומחלוקת, בשנת תרמ"ג נתקבל לרבה של עיר סאכאטשוב שם כיהן עד יום פטירתו.

רב ומנהיג

כנז' דאחר פטירת חותנו נסע אל החידושי הרי"ם מגור ולאחר פטירתו קיבל עליו לרבו את הה"ק רבי הענ"ך מאלכסנדר, ולאחר פטירתו בשנת ת"ר במוצשב"ק פ' שלח נתן לו רבי אברהם דוד מליטומורסק מחשובי חסידי השרף מקאצק, קוויטל ומאז הי' לרבי ואדמו"ר של חסידים, לא הניח כל אחד להסתופף בצלו ואמר רק מי שראשו שקוע בתורה יכול לבוא אצלו, ולגירסא אחת גם חותנו הרה"ק מקאצק ברכו שיהיה לו חסידים מועטים, והי' חסידיו אריות שבחבורה גדולים ומפולגים בתורה, וגם לאחר היותו לאדמו"ר של חסידים המשיך את שיעוריו עם תלמידים והי' עונה לחסידיו על בקשתיהם ושאלותיהם בקיצור נמרץ, וכששאלוהו על זה אמר אמר כי זה לטובתם כי כל רגע אשר מבטל בתורה פוגע בנפשותם.

ימי ההילולא

י"ד אדר (פורים קטן)

- רבי שאול יחזקאל מליטשיק (מגן שאול) ב"ר אברהם שלמה - תר"ט
- הגאון הגדול ר' דוב בעריש אשכנזי זצ"ל אבד"ק סלאנים (נודע בשערים) -תרי"ב
- רבי שלום יוסף משפיקוב ב"ר דוד מבאהוש - תר"פ
- רבי משה מרדכי מפילוב ב"ר חיים ישראל - תרפ"ט
- רבי נתן דוד משידלאווצא ב"ר צמח ברוך - תרצ"א

ט"ו אדר (שושן פורים קטן)

- רבי אברהם אבלי אב"ד קאליש ב"ר חיים (מג"א) - תמ"ג [אד"א]
- רבי צבי הירש ב"ר אהרן שמואל קיידנובר (קב הישר) - תע"ב
- רבי יעקב קאפיל מליקוב ב"ר קלונימוס [אד"א] - תקכ"ט
- רבי יעקב משה אב"ד אמסטרדם ב"ר שאול - תקע"ה
- רבי אברהם שמחה הורוויץ מבארנוב ב"ר ישראל - תרע"ו [אד"א]
- רבי דובעריש מייזליש אב"ד ווארשא ב"ר יצחק (חידושי מהרד"ם) - תר"ל [אד"א]

ט"ז אדר

- רבי שמחה מבויבריקא ב"ר יעקב (תלמיד הר"ר זושא)
- רבי שלום (הריף) אולמאן אב"ד לאקענבראך ב"ר ישראל איסר (דברי ר"ש) - תקע"ה
- רבי אלעזר מנחם מנדל מלעלוב ב"ר משה - תרמ"ג

י"ז אדר

- רבי גרשון פוליין אב"ד ניקלשבורג ב"ר יעקב משה - תקל"ב
- רבי אברהם מפרוביטש ב"ר שלום שכנא - תקע"ז
- רבי חיים יעקב מדוקלא ב"ר אברהם (תלמיד הר"מ מרימנוב) - תקע"ג [אד"א]
- רבי שמעון סופר אב"ד קראקא ב"ר משה - תרמ"ג
- רבי יצחק מבאיאן ב"ר אברהם יעקב מסאדגורא (פחד יצחק) - תרע"ז
- רבי יוסף שפירא מדינוב ב"ר צבי אלימלך מבערטש - תרצ"ב [אד"א]

י"ח אדר

- רבי אלכסנדר זיסקינד ב"ר משה (יסוד שורש העבודה) - תקנ"ד
- רבי חנוך הענ"ך מאלכסנדר ב"ר פנחס - תר"ל
- רבי אברהם ב"ר ישע' מקערעסטיר - תרפ"ז
- רבי אביגדור שפירא מטשענסטחויב ב"ר שלום מפשיטיק - תרפ"ח
- רבי שלמה סופר מבערגסאס ב"ר אברהם שמואל בנימין - תר"ץ

בפי ישרים

גדלותו בתורה מוחו הנפלא ורוב שקדנותו הי' לשבח ולתהלה בפי גדולי דורו, הגאון רבי יוסף ענגל מקראקא (בעל אתוון דאורייתא) שהי' מחסידיו אמר על דברי תורתו שאמר בעריכת שולחנו שהם מופלאים במאוד, כי הוא מלביש סודות ורזין בדברים של תורת הנגלה משס"ס ופוסקים ובזה הוא מסתיר גדלותו, הה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זי"ע חלה ונסע אליו האבנ"ז לבקרו בבואר הצטער האדמו"ר מאלכסנדר באמרו שעל ידו נגרם טלטול ספר תורה ממקום למקום, והה"ק רבי יחיאל מאיר מגאסטינין שהי' קורא אותו האבנ"ז "דער תורה יוד", אמר עליו דרמ"ח אבריו ושס"ה גידיו כולם נילושים (אויסגעקנעטן) עם התורה הקדושה.

הפיל פור

גדול הי' כח של האבנ"ז לשחרר צעירי ישראל מלשרת בצבא, וסיפר א' מחסידיו שהי' בחור בריא וחזק ללא מום שקראו לו להתייצב לצבא ובא והפציר ברבו האבנ"ז שיבטיח לו שישחררו אותו, פנה אליו רבו ברוגז במה הוא חושב שיוכל להושע אותו, ענה לו הבחור דאם יעלה בגורלו מספר גבוה בפור ישתחרר, שאל אותו האבנ"ז אם הוא מאמין דיש בכיסו מספרים גדולים, וענה הבחור כי אכן מאמין הוא, שבכיסו מצויים אותם המספרים שמשחררים משירות הצבא ואם ירצה האדמו"ר גם הוא ישתחרר, האבנ"ז לא השיב כלום, ולאחר ימים מספר

נקרא לאולם המתיצבים לצבא, ועלה בידו מספר הגבוה ביותר (1936), ואכן שחררוהו אותו (זה הבחור הי' גר בסוף ימיו פה בבני ברק), וסיפרו חסידיו כי הרבה פעמים כשבשרוהו לו כי פטרוהו אותם מעבודת הצבא, הי' משיב להם בתמי' מה אתם חושבים האם לא הייתי שם עמכם.

משיח אלמים

פעם בא א' שלא מן חסידיו עם בנו שנחלה במחלת הטיפוס ל"ע ומאז נפסק ממנו כח הדיבור, והלך כבר לפני הרבה רופאים ולא העלו לבנו ארוכה, האבנ"ז קם מכסאו אחז ביד הנער והלך עמו בחדרו הלוך וחזור פעמים מספר באין אומר ואין דברים, כשהוא מכסה את ראש הנער בקצה לבושו, עד שפנה אל הנער שיאמר לאביו מה הוא רוצה, ואז פתח הנער פיו ובקש מים, וצוה האבנ"ז להביא לפניו כוס מים וכאשר סיים לשתות החל הנער לדבר כאחד אדם.

אחרית ימיו

בשנת עת"ר נחלתה אשתו הרבנית ונפטרה ואז נחלה ונפל למשכב, ואמר למקורביו כי בזמן שאשתו הרבנית היתה בחיים הי' חי מכוח של קאצק אך עתה אין לו מהיכן לשאוב חיות, בליל שב"ק האחרון לחייו ביקש ספר מספרי מהר"ל ועיין בו והי' שרוי בשמחה יתירה, וביום ראשון לפנות בוקר התחיל להכן את עצמו לתפלה, בנו השם משמואל מיהר את אביו בהרגישו כי שעת הסיסה מתקרבת ואמר לו אביו דלא יאחר, ולבש טלית ותפילין והתחיל להתפלל וכשעמד בשמו"ע בברכת תקע בשופר באמרו מקבץ נדחי עמו ישראל יצא נשמתו בטהרה ביום י"א אדר שנת עת"ר.

השאיר אחריו ברכה ספרו אגלי טל על חלק מל"ט מלאכות (ובסוף שו"ת אבני נזר יש מחידושיו על עוד כמה מלאכות), וספרו שו"ת אבני נזר תשובותיו להלכה מה שהשיב לשואליו גדולי דורו אשר כולם הריצו לו שאלותיהם, עמד בקשרי מכתבים עם הגאונים רבי יהושע מקוטנא, התורת חסד מלובלין, המהרש"ם מברעזאן והחלקת יואב, באחד מתשובותיו כותב בזה"ל: אך בדבר אחד אינני מרוצה שקרא מכתבי במהירות מאוד, והנני מחויב להודיעו לא כמתייהר חלילה, כי דברי צריך לדקדק בהם היטב, ואחד מן הגאונים במדינתינו כתב אלי כו', כי תמיד הוא מעיין בדברי כמו שהוא מעיין בדברי הראשונים כו' ואם היית מעיין בדברי מעט עין הי' מרויח טובה הרבה. (שו"ת אבנ"ז אבה"ע סי' קכ"ב).

י"ג אדר

הגה"ק רבינו יהודה החסיד זי"ע
בעל מחבר "ספר חסידים"

ואלה תולדות

נולד בווארמיזא לאביו שהי' נצר מגזע אראלים ותרשישים (עיין בשו"ת מהרש"ל סי' כ"ט את יחוסו הגדול) ה"ה רבינו שמואל החסיד שהי' קדוש מאד עד שכינוהו חכמי הדור "החסיד הקדוש והנביא", י"א שהוא גם המחבר של "שיר היחוד", בשנת ד' אלפים תתק"י, בדור דעה דורם של בעלי תוספות, עיקר תורתו קיבל מאביו רבינו שמואל שהוא הי' רבו המבוהק, גם קיבל תורה מפי ר"י הזקן מבעלי התוספות, וגם הוא ר"י עצמו הי' נימנה בין בעלי התוס' עיין תוס' כתובות דף יח: ד"ה דחשיד וכו', עיין בשם הגדולים להחיד"א (מערכת י' אות כ"ט) שמבאר באריכות אם ר' יהודה החסיד הוא ר' יהודה מפאריי"ש הנז'.

אחיו הקטן יגדל

בספר חסידים הראשונים יסופר שעד כשהי' בן י"ח שנה לא הי' יודע שום דבר, אדרבה אלא הי' עושה מעשה נערות ושבבות, עד שפ"א הגיד אביו ר' שמואל שיעור לפני התלמידים, ובאמצע השיעור זרק ר' יהודה חצים לתוך ביהמ"ד, והתלמידים כעסו מאד, ואמרו לרבם ר' שמואל: אתה ואבותיך ואבות אבותיך, כולכם הייתם גדולים בתורה ואיך תגדל בנך להיות פרא אדם, ולא תשגיח אליו שלא תופסק שלשלת הזהב, אז קרא ר' שמואל לבנו ושאלו יהודה בני האם תרצה ללמוד, כשהשיב בחיוב, אמר לו בא ואנסה אותך אם תצליח בלימודך אם לא, והושיבו אצלו בביהמ"ד, וגם אחיו ר' אברהם הי' יושב אצלו אז, והזכיר ר' שמואל שם אחד, ונתמלא בית המדרש כולו אורה, ר' אברהם אחיו נתן עיניו למטה בקרקע, ואילו ר' יהודה לא קם ולא זע, כשראה ר' שמואל שבנו הקטן לא נזדעזע, הזכיר עוד שם אחד, ולא הי' עוד כח בר' אברהם לראות האורה, והתכסה בבגדו של אביו, ואילו ר' יהודה נתן עיניו בקרקע, אז אמר ר' שמואל: אברהם בני, השעה מוצלח לאחיך יהודה, דע, שאתה תהי' ראש ישיבה כל ימיך, אבל אחיך יהודה יהי' יודע מה למעלה ומה למטה, ואין נעלם ממנו, ויהי' בעל שם מעשי.

איש חסיד הי'

מאותו יום והלאה, התקרב לאביו ולמד ושימש לאביו שאף מסר לו את הכתבי הקודש שהיו בידו ירושה מאבות אבותיו דור אחר דור, ור"י שקד עליהם והזהיר את בני ביתו לנהוג קדושה בהם, עד שנעשה אדם גדול בתורה ובמעשים טובים, והי' נוהג מנהגי פרישות וטהרה, והתנהג בצומות ובסיגופים, וצם אפי' בשבתות, כפי שמובא בשו"ע או"ח (סי' רפח ס"ג) בדינו של אדם המתענה בכל יום, ואכילה בשבת צער הוא לו מפני שינוי ווסת, יש אומרים שראו כמה חסידים ואנשי מעשה שהתענו בשבת מטעם זה, וכן אמרו שכן הי' עושה ה"ר יהודה החסיד, עכ"ל, גם ביום הכיפורים הי' צם ב' ימים, כעדות של תלמידו המובהק בעל "אור זרוע" (בהלכות יוהכ"פ ס"ס רפ"א) שכותב ...על אותם בני אדם שנוהגים לעשות שני יום הכיפורים, אם לא שראיתי מורי ה"ר יהודה חסיד ומורי ה"ר אבי העזרי שהי עושים שני יוהכ"פ, הייתי אומר לא טוב עושים שאין לעשות כך מפני הסכנה, עכ"ל, וכך עלה

ונתעלה ונתפרסם לאיש קדוש ונורא עד שאמרו עליו חכמי דורו "שאילו הי' בימי האמוראים הי' אמורא, בימי התנאים הי' תנא, ובימי הנביאים הי' נביא", וזכה כמה וכמה פעמים לגילוי אליהו זכל"ע, והפיץ ממעיינותיו חוצה, להרביץ תורה לעדרים והעמיד תלמידים גדולים מופלגים וביניהם רביט יצחק מינא בעל "אור זרוע", רבינו אלעזר מגרמייזא בעל "הרוקח", רבינו משה מקוצי בעל "סמ"ג", ועוד ועוד זצ"ל.

בסדר הדורות (ד"א תתקמ"ב) מובא עובדא נפלאה מריה"ח וז"ל: וקבלתי מחכמי הדור כי בלכת רבי יהודה החסיד לבית הכנסת עבר קרון מאחורי בית הכנסת והי' לחצו מאד ונעשה לו נס ויפתח הקיר את פיו ויקבלהו בתוכו וניצול ועדיין נראה רושם ההוא, וממשיך הסדר הדורות לספר אודות הביהכ"נ ההוא שיסד ריה"ח, וז"ל: ויש קבלה אצלם שבבהכ"נ ההוא שם המפורש בכותל ואין רשאים להסיר העכביש שיש שם שמא לרוב זקנתו לא ימחק השם, עכ"ל, ועיין בשו"ת מהר"ם מינץ הלוי (סי' ע"ו) שכותב: על לא טובה השמועה זאת רבתה בכיה כאשר שמענו זאת לחלל בית תפארתנו, קדש הקדשים, שהוסד בקדושה וטהרה ע"י הרב הגדול החסיד ר' יהודה עם שאר צדיקי עולם נ"ע, ובה שם המפורש מונחת עם שאר מעלות הקודש...עכ"ל.

ובא השמש

בשנת תתקע"ז חלה את חליו אשר מת בו, לפני פטירתו באו טובי העיר לבקרו, ויצו לכבד את החדר ולפני מטתו, ושאל את היושבים לפניו אם רואים דבר מה, ויענו ויאמרו כי רואים באבק שלפני מטתו כתוב "חסיד", ויהי לפלא, ביום ט' אדר בשב"ק כבדה עליו מחלתו, וסבבו התלמידים את מטתו, והחלו לדבר עמו בדברי תורה, ושאלו לו שאלות שונות, והוא בכובד חליו התאמץ להשיבם על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, באותו שבוע ביום ד' י"ג אדר יצאה נשמתו הטהורה בקדושה ובטהרה, יסופר שבאותו העיר רעגנשבורג הי' המנהג שבכל פעם שהי' מוליכים מת למקום מנוחתו, הי' מוכרחים לעבור לפני שער העיר, ותלו הנכרים פעמון על השער, וכשעברו עם המת הי' מצלצל הפעמון כמנהג העכו"ם, הר"י שסלדה נפשו ממנהג עכו"ם זה, כאשר חלה אמר אם אני בן עולם הבא יפול שער זה אחר מותי, וכך הוה כאשר עברו עם מטתו את השער והשוער מיהר לעשות כהרגלו, נפל השער עם הפעמון ונהרג השוער, ואמרו הגוים עתה ידענו כי קדוש הי' בחייו ובמותו.

השאיר אחריו חיבורים רבים בכל מקצועות התורה, כפי שנראה מדברי רבותינו הקדמונים המביאים רבות מדברי תורתו, אולם, לדאבוננו נאבדו במרוצת הדורות ולא זכינו לאורם, מלבד ספרו הנודע "ספר חסידים" שהתקבל בכל תפוצות ישראל, ואף כמה פירושים והגהות נתחברו עליו.

הצוואה

אחר מחיבוריו הרבים הי' ספר בשם "ספר הכבוד", אשר גם ספר זה כמו שאר ספריו נאבדו, אלא נשאר כי אם חלק הנודע לנו בשם "צוואת רבי יהודה החסיד", ואבדן זו של ספר "הכבוד" שבו בירר ר"י את טעמיו ונימוקיו על דברי הצוואה, כמו שכתב מרן המהרי"ל שהקשה קשיא עצומה על הצוואה, וישב אותה, אבל אחרי כן ראה בספר הכבוד שחיבור ריה"ח וכתב שם בעצמו תירוץ על קושיא זו, היא הסיבה שרבים מן גדולי האחרונים שנתקשו בהבנת דבריו במצאם סתירה לאחדות מהנה מדברי חכמי התלמוד, והתחילו לערער על דברי הצוואה בכלל, כמו שנשאל הגאון רבי משה פרובינצלי (בתשובותיו סי' ט), וז"ל יורנו המורה אם ראוי לעשות מעשה נגד חכמינו ז"ל בשביל צוואת ר"ח ז"ל, כי יש ויש בהם דברים נגד דבריהם ז"ל, והוא משיב: אנכי לשם אלקים אמת ותורתו שבכתב ועל פה אמת, לא ידעתי אכנה, כי הצוואות ההן לא אמרן יהושע מפומיה ואין להאמין בהם, כ"ש לעשות מעשה על פיהן נגד קבלתן ז"ל, והעוברים עליה בשבילן, קורא אני עליהם העוזבים ארוחות יושר וגו' (משלי ב) ...גם לא מן השם שכלן יצאו מפי החסיד, אלא מפי אחרים ויחסום אליו או נמצאו בעזבונותיו והאמינום לו ולא ממנו...עכ"ל, כדברים אלו כתב החת"ס (בתשובותיו יו"ד סי' קלח) ...טוב יותר שלא לחוש לדברים האלו וכיוצא בהם כלל, דברים שלא הוזכרו בש"ס ופוסקים, ולא ר"י החסיד חתום עלייהו...עכ"ל, ויש אשר כתבו שרבי יהודה החסיד לא כתבו רק לזרעו, עיין בשו"ת נודע ביהודה (מהדו"ת אה"ע סי' עט) ...וכיוצא בזה אנו מוצאים לרבנו יודא החסיד בצוואה שלו, דברים שכמעט אסור לנו לשומעם, כי הוא אומר שלא ישא בת אחותו ובגמרא אמרו שהיא מצוה וכו'...וכי"ב בצוואה, ואם הי' החסיד מצווה צוואה זו לכל ישראל, הרי סותר לדברי התלמוד והי' אסור לנו לקבל דבריו כלל, אבל האמת יורה דרכו, כי החסיד לזרעו אחריו צוה לדורי דורות, כי ראה ברוח הקדוש שזרעו לא יצליח בזווגים כאלה, ובזה אינו סותר דברי התלמוד והוא על הכלל, ודברי החסיד על הפרט ...עכ"ל,

לעומת זאת אבל קיימין עדותן של גדולי תלמידי רבינו יהודה החסיד ה"ה "רבינו יורחם" בתולדות אדם וחוה נתיב כח, ובתשובות מהרי"ל סי' קיא, "הרוקח" סי' שטז, ועוד, ולענין הסתירות כבר הביאנו לעיל מדברי המהרי"ל שתשובות להקשיות הלא מתורץ ב"ספר הכבוד" שנאבד, גם אנו מוצאים בדברי הרבה פוסקים כבעל "תרומת הדשן" שבכל תשובותיו הקפיד מאד על הצוואה, עיין בפסקיו סי' קלא, אספר חסידים סמכינן, וידעתי שהשר (רבו, שר שלום מנוישטאט) נהג מאד אחר אותו ספר, עיין בשו"ת דברי חיים (אה"ע סי' ח) וז"ל מכתבו הגיענו, ונה לפלפל בזה (בדברי צוואת ריה"ח) אך למותר כי איך נפלפל בדבר שאין לנו שום ידיעה, והוא מדברים הנסתרים... וכי נשכיל בדבר שאין מבוא לשכלינו להשיג, אולם גם לסכל ח"ו דעת רבינו אדון החסידים ג"כ ח"ו, כי ידוע ריה"ח הי' רבו של

הסמ"ג ואור זרוע, אשר כל תורתינו ומנהגינו בארץ אשכנז וצרפת נמשכים אחריהם, ולכן בוודאי יפה שיחתן מתורתן של בנים האחרונים... ובודאי אין בחכמי האחרונים לדחות דברי הקדמונים, אם לא נמצא בדורות הקדמונים חולקים עליו כי אנו כאין נגד חכמתם וחסידותם ויראתם, ועלינו לקבל דבריהם באהבה הגם שהוא נגד התלמוד, אך מחמת שבדבר זה ספק אם לזרעו כוון או לא, נאמר בכה"ג אם הלכה הרופפת בידך צא וראה האיך עולם נוהג...עכ"ל,

בשו"ת "השיב משה" למרן בעל ישמח משה זי"ע (אהע"ז סי' סט) מצדד שאם יש קצת שינוי ממה שכתוב בדברי הצוואה יש להקל, ועיין גם בשו"ת "אבני צדק" למרן בעל הייטב לב זי"ע (אהע"ז סי' י) שהולך גם בדרך זה להקל אם יש איזה שינוי מדברי הצוואה, ומוסיף שם (ועיין גם ביו"ד סי' מו וקמב) שאם יש שלשה רבנים שמסכימים להקל אין שום חשש, (עיין בשו"ת מקדשי השם (ח"ב סי' נה בדבר צבי אות ב') שהעיר דבאבני צדק סי' קמ"ב כתב דצריכים שלשה גדולי הדור ואילו באה"א סי' י ויא כתב שלשה רבנים סתם דמשמע דא"צ להיות גדולי הדור), גם רביה"ק זי"ע בתשובותיו (סי' קי"ד קט"ו קט"ז) מצדד להקל במקום צורך גדול בהסכמת שלשה רבנים.

ט"ז אדר

הגה"ק רבי מנחם כ"ץ זי"ע אב"ד פרוסטיץ

וזרח השמש

נולד לאביו ר' אליעזר בשנת תקנ"ח בעיר פרוסניץ, ושם הי' גר דודו אחי אביו הגאון החריף ר' משה כ"ץ, שהי' ראש מתיבתא, והוא הי' מפורסם לגאון גדול ובישיבתו באו והתכנשו תלמידים רבים ובסביבותו נתגדל מעודו לתורה ולעבודה, וכשהגיע לימי הבחרות נסע לפרעשבורג להישיבה הגדולה של מרן החתם סופר זי"ע, ותיכף עם בואתו כבר הי' נחשב לתלמידיו המובחרים.

ונתקשר מאוד לרבו החת"ס בעבותות אהבה, עד כדי כך שלא רצה לישא אשה רק בפרעשבורג כדי שיהי' סמוך ונראה לרבו, אף שמחמת זה נתאחר הדבר לא רצה בשו"א לילך מפרעשבורג, ואחר עשרת שנות לימודו אצל החת"ס, בא אחד מנכבדי ומראשי הקהילה ה"ה הרה"ח ר' ישכר בער פרענק ז"ל, וביקש מהחת"ס שברצונו ליקח חתן לבתו בחור ת"ח, אמר לו החת"ס שהוא חושב שהמובחר שבתלמידיו הוא ר' מנחם, אבל כיון שעדיו לגאון ישראל, ע"כ מוטל על חותנו שיחזיקו בביתו בכל הצטרכותו, אם מקבל על עצמו יכול לקחתו לבתו, והיות שהכירו, אפי' שלא הי' עשיר גדול קיבל על עצמו לקיים התנאי.

וחיבה יתירה נודעת לו מרבו

וגם מרן החת"ס השיב לו חיבה יתירה, ודאג לכל מחסורו וגם בעת החתונה הי' החת"ס עומד מצד החתן וגם מזכיר בספריו כמה פעמים קושיותיו שהקשה לו בשנות בחרותו, ומאחר חתונתו, וידוע שמרן החת"ס הסתיר בקיאותו ועבודתו בחכמה הנסתר, והי' אומר שאין לו עסק בנסתרות, רק ליחידי סגולה מתלמידיו גלה כוחו בסתרי תורה, והוא הי' אחד מהם. ומסופר עובדא נפלאה שבערב סוכות שנת ת"ר שנת האחרונה של רבו עלי אדמות, שהוא כבר הי' רב בראגינדארף, שלח לו החת"ס שהיות שלפני כמה שנים א"ל החת"ס חידוש בסוף מסכת סוטה, וכמעט שנשכח ממנו חידושו ומבקש שיזכירו, ומשום איזה סיבה לא הגיע המכתב לידו רק עד כ"ה תשרי יום פטירתו של רבו, והוא לא ידע שרבו נחלה בהושענא רבה, שהסתירו ממנו, וכשהגיע מכתבו לידו הי' מתפלא למה צריך רבו עכשיו לידע החידוש, אבל עכ"ז הכין עצמו לנסוע, כשראו שנוסע גילו לו מצבו של רבו, אז הבין למה צריך רבו חידושו, ואץ לדרכו בעוד נשמתו בו להגיע לרבו, כשהגיע כבר הי' אנשים רבים סביבות הבית של החת"ס, ובקושי פלס עצמו דרך להגיע לרבו, כשרבו ראהו נתן לו שלו', ותיכף התחיל להגיד החידוש לפני רבו, ותיכף בגמרו החידוש אמר לו החת"ס "ר' מנחם כ"ץ גסיסה" והראה לו באצבעו שיצא (דהא הי' כהן) וכשהגיע לחצר הבית כבר שמע שמע ישראל, ואמר ר' מנחם, אצלי ברור שהרבי זצ"ל המתין ביציאת נשמתו עד שהייתי למטה ברחוב.

על כס הרבנות

כל זמן שרבו הי' חי' לא רצה לעזוב את פרעשבורג אפי' שבאו ורצו ליתן לו כסא רבנות של כמה מקומות לא רצה, רק בהעיירה קטנה ראגינדארף הסמוכה לפרעשבורג, שאפי' אנשים דשם הי' פשוטים מאוד, ולא הי' ראוים לרב חשוב כזה, אע"פ כן כיון שרצה להיות סמוך לרבו קיבל הרבנות, וכשהי' לו שאלה לשאול מרבו לא רצה לצערו ולכתוב לו דידע שאין לרבו פנאי לכתוב, אלא כיתת רגליו לשאול את רבו פה אל פה, ותיכף אחר הסתלקותו של רבו הקשה עליו לישאר במקומו, וכשבאו והציעו לפניו כסא הרבנות של ק"ק צעהלים. כשבא לצעהלים העמיד ישיבה גדולה, והתנה עם אנשי העיר כמה תלמידים שיקבלו על עצמם לכלכל, ובאו הרבה תלמידים ללימוד בישיבתו, ובמשך הזמן התחרטו ראשי הקהילה על תנאי ואמרו שהתלמידים יותר מכדי יכולתם, ורצו לפחות את מספר התלמידים, אולם אחד מחשובי הקהילה טען נגדם, דהיות דהתנאי הי' כמו נדר ואי אפשר לבטלם, והסדר הי' בתחילת ביאתו לצעהלים שהתפלל ביוה"כ רק תפילת נעילה ושאר התפילות התפללו שאר בעלי תפילות, ובין משתתפי האסיפה הי' אחד שהי' לו החזקה להתפלל תפילת כל נדרי, אמר להם שהיות והוא מתפלל כל נדרי יכוין גם להתיר הנדר הזה, כאשר הגיע ליל יום הכיפורים, והחוא רצה להתחיל תפילת כל נדרי נשתתק קולו ולא הי' יכול להוציא הגה מפיו, ונאלצו לבקש את הרב שירד לפני העמוד, ומאז הי' מתפלל כל שנה, גם הקפיד על התלמידים בכל הצטרכותם, ושלא יאחרו פת שחרית כל

בוקר, לעת זקנותו כאשר עיקר הנהלת הישיבה הי' בידי חתנו ר' דוד פרידמאן זצ"ל, קרה פעם אחת כאשר ר' דוד בחן את התלמידים בבקר אחרי תפלת שחרית בסוגיא ד"טעם כעיקר" שלמדו אז, והבחינה נמשכה זמן ארוך רבינו שהי' יושב בחדר סמוך, הרגיש בצערם שלא טעמו היום עוד כלום, נכנס לבית המדרש, ואמר שגם הוא רוצה לשאול כמה שאלות בסוגיא, ושאל לבחור אחד האם טעמת היום טעם כיכר (לחם) וכן שאל לשני ולשלישי, וכמובן שכולם השיבו לא, אמר להם הרי למדתם טעם כעיקר, ועתה לכו מיד לטעום טעם כיכר.

נתקדש בקדושה עילאה

קידש עצמו בקדושה יתירה, ועבד עבודת בוראו ביגיעה רבה, כמו שהעיד עליו הגאון בעל החתן סופר זצ"ל, כשביקרו פ"א והי' אז בשעת האכילה וכשיצא ממנו אמר להבחורים אם רואה האדם אכילתו של הרב מצעהלים, רואה אדם עבודת ה' ברום המעלה, כל כך בקדושה היא אכילתו, אבל לאכול באופן כזה הוא אוכל אין ביכולת רק לאדם שהוא בריא וחזק, וע"י כך זכה לקדש כל איבריו עד שאפילו בהבטת עינו הגין על כלל ישראל. פ"א נאספו כנופיא של ערלים ביום חגם ורצו לעשות צחוק מהיהודים, הציגו לוי' יהודית, השכיבו ערל אחד על מטה וכסוהו בטלית, ונשאוהו ברחובות של העיר, כשהגיעו לפני חלונו, שמע את הרעש מבחוץ וניגש אל החלון לראות מה היא הרעש, ואז גילו הערלים, את ראשו של השוכב, וא"ל ראה איזה כבוד נותנים לך היהודים שהרב שלהם בא להספיד אותך, ור"מ העיז מבטו על המטה ומאותו רגע נשתתק הערל השוכב בכל גופו, ולא הי' יכול להזיז שום אבר, ובאו הגוים והתחננו לפניו שירחם על חבירם, א"ל שאם יקבלו על עצמם שלא יעיז ללעג על היהודים אז תעלה ארוכה, וכן הי'. כאשר פרצה מגיפת החולי – רע והפילה חללים בצעהלים וסביבותי', פעל ועשה הסגולה הידועה שהשיא יתום ויתומה והעמיד החופה בבית העלמין, ומאותו יום והלאה שום איש לא נחלה עוד, ואותם שכבר חלו נתרפאו, וע"י המעשה הזה נתעלה כבודו עוד יותר, ומשלחת ראשי העיר ושרי המחוז באו לביתו להודות על פעלו הטוב, ושמעו הגיע עד לבית המלכות אשר בוינא, והיא שעמדה לו בשנים הבאות בהיותו מליץ ושתדלן לעמו להושיעם מצרתם.

לוחם מלחמת ה'

הוא הי' מראשי הלוחמים נגד הפורשים מכלל ישראל, והי' עומד בראשי המערכה, וכשהי' צריכים לילך ולהשתדל לפני המלך הי' גם הוא מבין המשלחת הרבנים הידועה, בפעם ראשונה כשבאו לפני המלך המשלחת החשובה מגדולי תלמידי החת"ס, וכשנכנסו נכנסו בפחד גדול, ולא ידעו איך להתחיל לדבר, וכשנכנסו פנה המלך אל השליש להציג לפניו את הרבנים ושמותם, כשהזכיר את ר' מנחם שאל המלך אם היא הרב של צעהלים שפעל ועשה בימי מגיפת החולי – רע, ענה ואמר עבדו הנאמן עשה אך מעט, אבל אלוקינו שמע את תפלתינו, והוא אשר שלח את הישועה הגדולה, ענה המלך בחיוך נאה מאד לרב זקן ונכבד לנהוג במידת ענווה אך אנחנו שמענו פרטים מדויקים משרי המחוז, ושמחים מאד על ההזדמנות הניתנת לנו היום להודות לו אישית, וכשמע הרבנים את דברי השבח לר' מנחם, מיד רחב לבם, וירד פחדם, כי עתה בטוחים שישועת ד' קרובה לבוא מאחר שנמצא ביניהם איש אשר המלך חפץ ביקרו, והזמן שהי' אצל המלך הי' ארבעים מינוטין, במקום חמש המינוטין שתוכננו מראש, וע"י זכה שבכל פעם שהי' צריכים לילך אל המלך מצא ופתח פתוחה, אחת מהגזירות שהפורשים רצו לעשות, שבמקומות הקטנות שלא הי' די ילדים להיראים שיהי' להם בית הספר מיוחד שלהם, בחרו לילך לבית הספר של הגוים ולא לילך לבית הספר של הפורשים, ופעלו אצל מנהלי בתי הספר שירשו לבניהם לילך עם כיסוי הראש, אם כי הי' אסורה כזה, והפורשים אשר עיניהם צרות בהישג הזה, והלשינו את מנהלי בתי הספר ויצא גזירה מבית המלכות שבל יתרו לילך בכיסוי ראש, ולא הועיל שום השתדלות לבטל הגזירה, ואז החליטו לשלוח את ר' מנחם למלך, והמלך אמר שיודע שהוא רק מנהיג והוא מתכוין רק לטובת היהודים, ואין כדאי לילחום בשביל חומרא בעלמא, ענה לא ידענו שאין רצוני רק טובתינו אבל ירשו לי לדבר בנושא אחר, ענה לו המלך אדרבה רצוני לשמוע דברי חכמים, ופתח ואמר היות שהמלך הוא בסיכסוך עם אחת המדינות השכנות אשר נמשך כבר כמה שנים, ולדעתי זה גורם נזק רב משוכנע שהוא רק טובת המלכות ענה לו המלך בחיוך, ידעתי שכבוד מעלתי רוצה רק טובת המלכות אולם דעתינו היא בנושא הזאת אין מקום לפשרות, ויש בהן טעמים שאינם יודעים לאזרח פשוט, גם אם הוא חכם ונבון, הרי בודאי יסלח לי כבודו אם אומר שאדם כמוני – העומד בראש המלכות זה ארבעים שנה – יודע ומבין יותר טוב ממני טובת המלכות, פרץ ר' מנחם בבכי ואמר מעולם לא עלה על דעתי שאני ממוחה בעיניני מדינה אך בשומעי שהוד מלכותו יודע ומבין טובתם של ילדי ישראל יותר מאדם כמוני אשר עומד בראש עדת בני ישראל זה כחמישים שנה חשבתי שאולי גם אזרח פשוט כמוני יוכל ליתן עצה הוגנת בענין מדיני, א"כ למי שעוסק בענינים אלה עשרות שנים נתפעל המלך בשמעו תשובתו ויאמר כבודו נצחתני, בקשתך תמלא מיד אצוה למלא בקשתך.

זכה לשיבה טובה, בשנת ה"צ"ז שנים הגיע יומו להסתלק מהעולם, בליל ט"ז אדר הרגיש שהערב הגיע שלח אחרי חברא קדישא, השמועה פשטה חוש מהר ויקהלו קהל גדול מקטן ועד גדול אנשים נשים וטף לביתו, והי' כראותו הקהל הגדול התחזק וישב על מטתו והתחיל ל"צו" בקול חוצב להבות אש מוסר, ולשמור תקנותיו שתיקן לטוב להם זה כחמישים שנה, אח"כ בירך כל בני קהלתו, ובירך כל אחד ברכת כהן, ויצאה נשמתו בטהרה יום ט"ז אדר תרנ"א לפ"ק.

נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת"

וקראת לשבת ענג ולקדוש ה' מכובד

ענג שבת (ג)

◇ הושענא כבוד וענג קוראה לשבת ◇

כ"א מענג במה שאינו רגיל בחול

בירושלמי אמרו 'במה מעננו', מר אמר בשינה ומר אמר בתלמוד תורה, ולא פליגי כאן בתלמיד כאן בבעל הבית, ופירשו בה רבותי שהתלמיד מענגו בתלמוד תורה ובעל הבית בשינה, ואני אומר הפך הדברים, שהתלמיד ששונה כל ימי השבוע מקיים בשבת ענג שינה, שלא יהא שכלו לואה יותר מדאי, אבל בעל הבית שמתעסק כל ימות החול בעסקיו ראוי לו להתעסק מעט בשבת בתלמוד תורה דרך ענג.

(המאירי - שבת קיח:)

ענג שבת:

מאן דאית ליה רשו למעבד ענג שבת, ולא עבד, אתהפך ליה ענג לנגע, והריב ביתיה וממונית, ודא ענייותא ר"ל.

(תיקוני זוה"ק - בהקדמה ובתיקון כא)

ע"י ענג שבת מתקן תענוגי החול

בכל מה שמענג האדם עצמו בימי החול הוא נותן כח לסטרא אחרא ח"ו, אבל ע"י שמענג עצמו בשבת ע"כ הוא מתקן תענוגי החול.

(הישר והטוב - מגילת רות)

להרעיב עצמו בערב שבת קודש כדי להתענג בסעדת שבת

ביום ששי אם הגיע זמנו לאכול יאכל, ולא כשאר הימים שאוכל לשובע, אלא ימעט מעט מכדי שבעו כדי לתת מקום לסעודת שבת, שיאכל אותה לתיאבון, והוא מכלל ענוג שבת שיאכל מאכלו בטעם ובתאוה.. העיקר הוא לאכלם בנפש רעבה ותאבה לאותם מאכלים, ואוכל אותם לכבוד היום ונמצא מענג גופו ונפשו כאחד וצדקה יחשב לו.

(סדר היום - סדר הכנת השבת)

המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים

'מענג את השבת' על ידי תורה ותפלה ועבודת ה', ולא 'מענג' את עצמו באכילה או שתיה גסה, אלא אוכל ושותה לכבוד שבת, 'נותנין לו נחלה בלי מצרים.

(תולדות יעקב יוסף - פ' בהר)

חיבה יתירה נודעת לנו לקבל שכר על הענג

זה א' מן הדברים שחיבה יתירה נודעת לנו, שבהתענג בדשן נפשו למצוה תחשב, ועושה נחת רוח ליוצרו ונוטל שכר, אשרי ילוד אשה שזכה לכך, אשרינו מה טוב חלקינו.

(פלא יועץ - ערך ענג)

בזכות ענג שבת נזכה לגאולה

עיקר מצות שבת לענגו שלא להנאתו כי אם לקיים רצונו יתברך, ואם עושים כן למענו יתברך, גם הוא יעשה לגאול אותנו לא למענו כי אם למעננו.

(ייטב לב - פ' בא ד"ה ויאמר ה')

אפילו אוכל יותר מהצורך אינו מוסיף כח בחיצונים

אכילת שב"ק הוא תכלית בעצמותו, כי כן הוא מצות ה' כנגד שבת וסעודותיה, לא כן בימות החול האכילה לש"ש רק מבוא להתכלית כדי שבכח האכילה ההוא יוכל לעבוד את ה' וכו'. ונודע בסידור האריז"ל, כי אשר יאכל בשבת אפילו שהוא יותר מהצורך, אינו הולך להחיצונים כמו בימות החול, אלא כולו נבלע באברים עכ"ל, וגם נודע בשם רבינו הבעש"ט ז"ל כי אלו השלשה דברים סתמן כלשמן, אכילת שבת, מקוה, וצדקה וכו'. עכ"פ לענייננו הוא כן, ענג שבת אף שאוכל יותר מן הצורך, כיון שמצות ה' שמתענג באכילתו, הוא אינו הולך לחיצונים.

(חמשה מאמרות, מונקאטש - מאמר תורת שבת פ' קרח אות ג)

תענוגי השבת הם הכנה לתענוגי עולם הבא

הסביר הרה"ק רר"ב ממעזבוז זי"ע: מי שלא התענג במאכלי שבת קודש שהם בבחינת טעם גן עדן, אינו יכול להרגיש ג"כ טעם במאכלי הגן עדן, כי כל תענוגי העולם הזה בקדושה ובטהרה על דעת התורה הקדושה הם ההכנה לעולם הבא, מעין עולם הבא יום שבת מנוחה.

(קיצושו"ע באר יעקב חיים – סי' טז אות קיט)

אם בחול ימעט בעונג אז יש חשיבות לעונג שבת

'אך את שבתותי', בא למעט שאף על פי שהוזהרו על השבת לכבדו במאכל ובמשתה וכלים נאים, לא תהיה בו הכונה להנאת עצמן אלא להיותם שבתות ה'. וכענין שאמרו (נזיר כג.) שנים שאכלו את פסחיהם, אחד אכלו לשם מצוה, עליו הוא אומר (הושע יד, י) וצדיקים ילכו בם, ואחד אכלו לשם אכילה גסה, עליו הוא אומר (שם) ופושעים יכשלו בם וגו'. ויתכן, שהמיעוט חוזר לשאר ימי השבוע, שאם עושה כל הימים כחגים, הנה הפסיד הכונה, אם לא יתן יתר שאת ליום שבת לשם בעליו יתברך.

(דרשות המהרי"ט, ר"י טראני – פ' תשא דרוש שני)

כשיתענג הנשמה יתעלה גם תענוג הגוף

למשל כשהתינוק רוצה איזה דבר שהתינוק נהנה ממנו, הנה אביו מחמת אהבתו לתינוק, יש לו הנאה כשיהיה אותו דבר להתינוק, נמצא התינוק מוליד אהבת אותו דבר באביו וכו', וזה המשל שייך בענין שאמרו רז"ל שמצוה בשבת אכילה ושתייה, ולכאורה קשה, מה הנאה יש לנשמה יתירה באכילה ושתייה, ולפי המשל הזה אתי שפיר, כי הנשמה יתירה יש לה גם כן תענוג זה, כמו שכתוב בזוהר (פנחס רמא:) על פסוק באתי לגני אחותי כלה, בשביל רעותא דילה אכיל ושתי.

(פתר שם טוב – ח"ב עמוד ג)

משמחת הגוף יבוא לשמחת הנשמה

בענין שבת שיש מצוה באכילה ושתיה וכו'. שמעתי ממורי משל לבן מלך שנשתלח למרחקים לכפר אחד בין פחותי ערך, ובהאריך הזמן שמה הגיעו כתב מאביו המלך, ורצה לשמוח בו מאוד, אך חשש מבני הכפר שילעיגו עליו באמרם מה' זה יום מיומיים ושמחה מה זו עושה, מה עשה בן המלך, קרא לבני הכפר וקנה להם יי"ש ושאר מיני יין המשכרים, עד ששמחו בעסק היין, והוא מצא עת הכושר לשמוח מאוד בשמחת אביו ודפח"ח. והנמשל מובן כי הנשמה בושה לשמוח בשבת בתענוגים של אביה המלך מלכי המלכים הקב"ה בהנשמה יתירה שהוא לו אגרת שלומים מאביו, מחמת הגוף שהוא כבן כפר, לכך צוותה התורה לענג את הגוף בשבת ויום טוב, ואז כשהגוף שמח בשמחת הגוף אז יש פנאי לנשמה לשמוח בשמחת דבקות המלך הקב"ה.

(תולדות יעקב יוסף – פ' תבא)

מחוייבים גם בשאר מיני עונג

כתב בספר יראים (סימן צט, וביראים השלם סימן תיב) מצות עונג שבת גמרא גמירי לה, עד דאתא ישעיהו ואסמכה אקרא דכתיב וקראת לשבת עונג וכו' וכשם שיש עונג באכילה כך יש עונג בהנאת הגוף ומצוה על האדם לענג את עצמו בהנאת גופו שגם היא נקראת עונג דכתיב (דברים כה, נו) אשר לא נסתה כף רגלה הצג על הארץ מהתענג עכ"ל. משמע שיש ליזהר שלא ילך יחף בשבת.

(בית חדש – סימן רמב אות ה)

פתרי תפלות שבת ומועדים וטעמם

לענג את יום השבת. גרסינן בפרק כל כתבי (שבת קיח.) כל המענג את יום השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים וכו'. כבר ידעת כי בשבת ממשלתו של שבתאי (ראה שבת קנו.) אבל לא על עם הקודש לפי שאינם תחת שום כוכב ומזל כי אם תחת רשותו של הקב"ה בלבד, ומי שהם תחת יד שבתאי יצטרכו להתענות ולהתעצב וללבוש שחורים ולמנוע עצמם מכל עונג, ועליו אמר רשב"י ע"ה (עי' תיקוני זוהר תיקון ע) שבתאי עליו נאמר (בראשית לז, כד) והבור רק אין בו מים אבל נחשים ועקרבים יש בו, והוא צמאון וקינה והספד והוא גלותן של ישראל, וצריכים

שבת בשבתו

ענייני שבת בקודש בפרשת השבוע

לקשר יום השבת עם ימות החול

ולא יזה החושן מעל האפוד, י"ל כי חושן ואפוד הם ימי החול ויום השבת, כי ידוע (שערי מאמרי רשב"י על זהר ויקהל) אשר שבת קדש בחינת ארץ ישראל וחול בחינת חוץ לארץ, ואמרו ז"ל (כתובות קיי) דדומה כמי שאין לו אלוה, ועע"ז בטהרה (ע"ז ח.) על כן נקראים שם אפוד, על דרך הכתוב (הושע ג ד) אין אפוד ותרפים, וחשן נקרא שבת, אשר עורכין בו שנים עשר לחם, כי "לחם" עולה "חסדו" כנודע, כמו כן בחושן היו מסודרים י"ב אבנים, ובהם ע"ב אותיות כמספר "חסד", **וזהו ולא יזה החושן מעל האפוד, היינו לקשר תמיד יום השבת בימות החול, להעלותם על ידי זה, וכנודע אשר אומרים בכל יום היום יום אחד בשבת וכדומה, בכדי לקשרם יחד, על כן "היום" ר"ת ו'לא י'זה ה'חשן מ'על ה'אפוד.**

(אמרי נועם)

ישראל לעשות שנוי ביום ממשלתו לאכול ולשתות וללבוש לבושי יקר ולהתענג ולתקן הבית והשולחן ולהראות שמחה יתירה, וכשהוא רואה שאין לו מקום לשרות בו בורח, והסוד (בראשית טז, ח) מפני שרי גברתי אנכי בורחת.

ועוד יש בדבר סוד פנימי נעלם (ע"פ זוהר ח"ב רד, ב) בסוד הרוח ההוא הנופח בעם הקודש, כל ששת ימי המעשה נהנה מזיו העליון, ובשבת שיורד לדור עם ישראל נהנה בהנאתן ומתענג בעונגן למען יהיה כלול מכל צד. ודע כי הרוח ההוא מתפשט מסוד הנקודה סוף המחשבה העליונה ובו תוספת קדושה וברכה, והוא נחלק לשני חלקים, האחד נהנה למעלה מסוד האור העליון, והשני נהנה למטה מסוד הנאתן של ישראל כענין שכתוב (שמות לא, יז) ביני ובין בני ישראל, כלומר אני וישראל משתתפים יחד להשלים הנקודה ההיא, ממני ומהם מתעטרת למעלה ולמטה. וכשהחלק התחתון נהנה ומתענג כראוי עם ישראל, עולה ומתחבר בחלק של מעלה והכלה מתעטרת בהם ונכללת מסוד עליונים ותחתונים, והמענג את השבת הנה הוא גורם לאצילות הברכות מהמקור העליון הנקרא רחובות הנהר, סוד נחלתו של יעקב הנקרא נחלה בלי מצרים, ומודדין לו מדה כנגד מדה שנותנים לו נחלה בלי מצרים, כענין שכתוב (ישעיה נח, יד) אז תתענג על ה' וגו' והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר.

(ספר תולעת יעקב – להמקובל רבי מאיר גבאי ז"ל)

עונג שבת ולא עונג עצמו

בגמרא (שבת קיח:) כל המענג את השבת, כלומר שעיקר התענוג הוא מה שיש לו מן השבת, מן עצם היום הזה, לא מן מאכל ומשתה של שבת, רק מן השבת עצמו יש לו תענוג, וזהו המענג את השבת, עם עצמו של יום.

(קדושת לוי – פרשת בשלח ד"ה אכלוהו היום)

ע"י עונג שבת מעורר ומכניס חיות הרוחני לתוך העולמות

'כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים', ר"ל דשבת הוא חיות העולמות, והוא הנקודה של וא"ו ימי המעשה, שהוא רומז על חיות הפנימית של העולמות, וכשהאדם מענג זה החיות להיות מדביק זה החיות בטעם הרוחני של אמיתית עצמותו ית', והם מרגישין היאך הם נשפעים ונדבקים בחיות האין סוף של המקור ששופע לתוכם, וזהו התענוג שלהם, ואדם שמעורר זה התענוג ומענג את חיות הנ"ל המכונה בשם שבת להיות נהנין מזיו אור אמיתית עצמותו ית' שהוא בלי שיעור וגבול, אז עבור זה זוכה לנחול נחלת יעקב שהוא בלי מיצר וגבול, כי זה היה מדת יעקב כמאהז"ל (שבת קיח:) לא כאברהם.. אלא כיעקב שכתוב בו (שם כה, יד) ופרצת ימה וקדמה כו', דיעקב פעל ועשה תענוג בכל העולמות, שחיבר כל הד' עולמות להתענוג שלמעלה ממנו אשר הוא בלי גבול.

(אוהב ישראל - פרשת חקת ד"ה עוד יש)

יתאמץ להתענג לשם שמים

במצות כאלו שיש בהם עונג והנאת הגוף צריך חוזק רב לעשותם לשם שמים באמת, לא מן השפה ולחוץ, שרוצה לצבות בטן ואומר 'שבת היום, אבלו היום שתו ושכרו', ובזאת תבחנו אם אתם עושים לכבוד שבת כאשר בשאר הימים לא הלכו אחר תענוגי והבלי העולם הזה, ואף מי שבשאר הימים מצטמק ויפה לו, קשה מאד לכוין בתענוגים רק בעבור אהבת השי"ת.

(פלא יועץ - ערך עונג)

חיוב למלאות השתוקקות לבו

גודל יקר ורב שכר למענג שבת, ידוע מדברי חכמינו ז"ל, ולמעט עונשו חס ושלום כידוע בפרט מתקוני זוהר הקדוש, והנה סתם נזירות ל' יום ושבתות קדושים בתוך ימי הנזירות ואז"ל (נזיר ג:) מיין ושכר יזיר (במדבר ו, ג) לאסור יין מצוה כיון הרשות מאי היא קידושא ואבדלתא עיין שם ברש"י ותוספות. ומכ"ש בשתיית יין לעונג שבת בלי קידושא ואבדלתא דאסור. גם כי תשאלהו נפשו ליין. ובכל דבר שהאדם משתוקק בשבת ותשאלהו נפשו אזי חיוב הוא לעשות. ובאם לאו חטא גדול הוא בידו ופגם לנפש הנוספת אשר תאווה ותשאל העונג. וזה הנזיר אסור ביין בשבת. וזהו שיאמר הכתוב וכפר עליו מאשר חטא על הנפש. והכוונה על הנפש הידוע הנוספת דשבת. אבל במניעת היין בחול חף הוא מחטא לזה דקדק לומר על הנפש. כנ"ל דבר יקר בפירוש הכתוב.

(נועם מגדים – ריש פרשת ראה)

א"א לזכות לעונג שבת בשלימות רק ע"י אכילה בחול

והנה אבותינו ספרו לנו מקדושת ופרישת רבן של ישראל שמאי הזקן ואמרו ז"ל (ביצה טז.) אמרו עליו על שמאי הזקן שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת. כיצד מצא בהמה נאה אמר זו לשבת. מצא אחרת נאה הימנה היה מניח את השניה ואכל את הראשונה נמצא שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת. כי בזולת אכילה דחול לא היה קונה את הנאה ממנה שהרי יש לו בהמה ומה יעשה בה הרי, כי מאכילה דחול בא הכבוד שבת לאכול הנאה והמשובחת וזהו אז"ל שכל ימיו היה אוכל לכבוד שבת. שהיה כבוד שבת בשלימות ככל

חפצו לאכול המשובח יותר מה שאין כן בזולת אכילה דחול לא היה העונג בשלימות.

(נעם מגדים – ריש פרשת ראה)

ליזהר שלא יבוא לידי ספק איסור

בודאי שלא נתנה שבת לדחות מפני עונג שבת, ואפילו כל דהוא איסור דרבנן לא הותר, לא כמו בוערים בעם שמקילין בכמה איסורין כגון להחם חמין או קאווי"ע על ידי גויים או לקנות פירות מגויים, וכהנה איסורים רבים שדשו בהם, וראוי למחות בידם, כי זהו העונג מביא לידי נגע.

(פלא יועץ - ערך עונג)

עונג שבת במלבושי כבוד ורחיצה בחמין

כשם שאדם צריך לקיים מצות עונג שבת באכילה ושתיה, כך צריך לכבדו במלבוש נקיה ובשאר הידורים, מגדולי החכמים היו רוחצים בחמין ומנקים את עצמם בערב שבת, ומתעטפים ומלבישים עצמם בערב שבת, כאדם המקוה להיות המלך או החתן נכנם בביתו.

(המאירי - שבת קיט.)

ע"י עונג שבת יכולין לפעול כמו ע"י בכיה

היו צדיקים אשר היו בוכים בשבת, והי' אומר ע"ז משל מזוה"ק למלכא דחדי בהילולא דילה, ובא מדוכה אחד אשר הוא מדוכה ותפום בקולרי' וצועק ובוכה, והגם שהמסבבים את המלך רוצים לדחוק אותו שלא יבטל עונג המלך, מ"מ המלך בגודל רוב רחמיו מרחם עליו ופקד עליו ושרי' בגין דישתכחין כולהו בחדוא. והי' מסיים: מי שיוכל לענג השבת ולומר "יכולה היא שתרחם" הוא טוב ביותר (החי' הרי"מ זי"ע).

(שיח שרפי קודש - שבת אות נה)

ע"י עונג שבת זוכה לידע מה לבקש מה'

על הה"ק זצללה"ה מקאצק דקדק במה שאמרו ז"ל (שבת קיח:) "כל המענג את השבת נותנין לו כל משאלות לבו", והלוא אין למעלה מעונג ומה חסר לו עוד שיצדק לומר שנותנין לו כל משאלות לבו, ופי' דנותנים לו כל משאלות לבו היינו שנותנים לו זה שיהי' לו משאלות לב שיבין לשאול, ומה לשאול.

(שיח שרפי קודש - שבת אות סה)

בגמ' שבת (קיח:) כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו. הפירוש אצלי שנותנין דעת ללב האדם לידע מה ישאל.

(שם משמואל - פרשת פנחס שנת תרע)

בני עליה מענגים את השבת בלתי לה' לבדו

הה"ק ר' זוסיא מהאנעפאלי זי"ע אמר, "כל זרע יעקב (פשוטי ישראל קדושים דרגא דיעקב) יכבדוהו" מכבדין את השבת עפ"י דברי השי"ת וכדת של תורה אבל מתכוונים ג"כ להנאת עצמם, לנוח ולפוש מעבודת החול, וגם לשמוח ולהתענג מאכילה ושתיה גופניות, אמנם "כל עדת ישראל (מהדורה הנעלה) יעשו אותו" בלתי לה' לבדו.

(שיח שרפי קודש, שבת אות סה)

טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים

עונג שבת במידה מופלגת בעת דוחק

הגה"ק בעל ישועות יעקב ז"ל הי' מצטער כשהי' אב"ד בלעמבערג, אמר, כשהייתי אב"ד בזאלקאוו והי' לי דחקות גדול ומורא עלה על ראשי מהיכן ליקח על צורכי שבת, וכבואי בליל שב"ק לביתי ומצאתי מוכן כל מטעמים של שבת, היתה גדולה ועצומה שמחתי, משא"כ בלעמבערג שיש לי הכל בהרחבה אינני מרגיש שמחה.

(אלף כתב - אות תקצז)

אף ששמר שבת במסי"פ, אבל לעונג שבת לא הגיע

הגה"ק בעל דברי חיים מ'צאנז זלה"ה סיפר, שפעם הי' עם הארץ תמים שלא ידע הלכות שבת כלל וכלל, ועכ"ז היה מתיירא מן החטא שיחלל ח"ו את השבת, ע"כ כל פעם כשהגיע ערב שבת לפנות ערב פקד על אשתו שתקשור אותו סביב למטתו כדי שלא יוכל להתנועע באבריו, ויהיה בטוח שלא יחלל את שבת קודש, ואמר רביה"ק על זה 'אמנם לא חילל את השבת, אבל על עונג שבת היה עובר'.

(צבי תפארה, מעשה רב אות לד)

גדולי אונגארן במלחמה נגד כניסת המזרחי

מכתבו של הגאון בעל שבט סופר זצ"ל

בגליון הקודם הבאנו שהגאון בעל שבט סופר זצ"ל כתב אז מכתב אל הגאון בעל מעשי למלך מווייטצען זצ"ל, בו מתנצל שכל האסיפה של המזרחי נקרא בלי ידיעתו ורשותו, ואין לו שום שייכות עליהם ומצרף עצמו אל הזהרת הרבנים בבקשתם המיוחדת אל תלמידיו שבל יתחברו איתם, ונעתיק כאן מכתבו (כפי שמובא בס' פליטה הנשארת, תל תלפיות, עמ' סט), וזל"ק:

"ע"ד אשר ביקש ושאל אותי שנית לגלות לו דעתי בבירור יותר נכון ומובן לכל איש בהנוגע להאסיפה של הציונים המכנים עצמם מזרחיים, הנני בתוספת אומר ודברים על מכתבי הראשון שערכתי להד"ג שבו הודעתיו מה שהיה אז הנחוץ לפי שעה בקוצר אמרים, להתוודע ולהגלות לעם ה' כי לא היה לי שום ידיעה ממה שהסכימו המזרחיים לקרוא לעצרה ולאסיפה לפ"ב, וגם לאנשי אקרו"ט דקהלתי לא הודיעו מזה מאומה, ומובן מאליו ומכ"ש שלא אותי שאלו אם אני מסכים לזה, עד שנודע לי הדבר מהקול קורא אשר נשלח גם אל ידי.

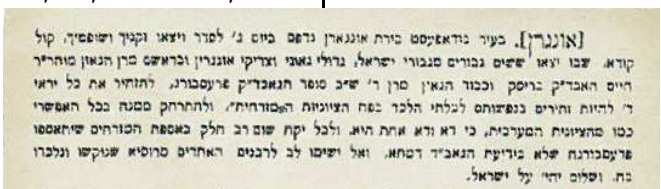
ואשנה ואשלש עוד הפעם, כי לא היה לי ולא יהיה לי עסק ודברים עמהם כלל וכלל, והנני מסכים ומזהיר עם כל הרבנים הגאונים הגדולים במדינתנו ובמדינות אחרות, שאין להתחבר ולהתקשר ולבוא לאסיפה עמהם, והרחק ירחיקו מהם כל יראי ה' מחזיקים באמונת אבותיהם ובהטחת נביאים, וביותר אני מפקיד ומצוה לכל תלמידים הגונים בכל מקומות מושבותיהם עושים מלאכתם מלאכת הקודש באמונה, לעשות דברי ולשמוע בקולי שלא להיות באגודה אחת עמהם, ושומר נפשו ירחק מהם ומכיוצא בהם

המצפה לישועת ה' ולבג"צ בב"א, א' לס' שופטים תרס"ד לפ"ק".

אסיפת המזרחי נכשלה

הקול קורא מגדולי רבני אונגארין עשתה לה כנפיים, ועשתה רושם כביר בכל המדינה, והאסיפה בפרעשבורג הי' כשלון גדול להמזרחי, עד כדי כך ששום רב חשוב ומוכר ממדינת אונגארין והסביבה לא השתתף בהאסיפה, וכפי שכתב הרה"ק מציעשענוב במכתבו כאות הכרת הטוב לרבני אונגארן אשר לחמו בעוז ותעצומות נגד קליפת המזרחי (מובא בס' דברי שמחה מכתב ז): **"אשריכם מה טוב חלקכם שזכיתם לעצור בעד הרעה, ולא נתתם להמשחיתים המזרחיים להתפשט במדינתכם, ונסעו משם בפחי נפש".**

וכה העיד הסופר הרב יקותיאל יהודה גרינוואלד ע"ה, בספרו "טויזנט יאר אידיש לעבן אין אונגארן" בזה"ל: **"די זעלבע זאך האט פאסירט ווען די מזרחי האט געהאט איר ערשטע קאנפערענץ אין פרעשבורג אין יאר 1904. קיין אייניגיג וויכטיגע פערזענליכקייט אדער באוואוסטער רב האט זיך ניט באטייליקט אין די קאנפערענץ, און ווען דער שרייבער פון די שורות איז אלס פערצן-יעריגער בחור'ל געפארן הונדערטער מייל צו די קאנפערענץ, האט מען אים באטראכט ווי א משוגענער...".**

[אונגרן]. כעיר בודאפעסט בירת אונגארן נדפס ביום ג' לפרר ויצאו וקיץ ושופטיך. קול קודא. שבו ויאו שפטים בגבורי ישראל, גדולי גאוני וצדיקי אונגרין ובראשם מרן הגאון מוהריר חיים האבדיק ברוסק וכבוד הגאון מרן ר' שיב סופר תנאבדיק פרעסבורג. לתחזיר את כל יראי ה' להיות ותירים בנפשותם לבלתי הלכד בפח הציונות המזרחית, ולהתרחק ממנה בכל האפשרי כמו מהציונות המערבית, כי דא ודא אחת הוא, ולבל יקח שום רב חלק באספת הכוזרים שיאספו פרעסבורגה שלא בידיעת הגאבדיק דשמא. ואל ישימו לב לרבנים האחדים מרוסיא שנמקשו ונלכדו בח. ושלום יהי על ישראל.

קול הקורא הזה עשה רושם גדול בכל מדינת אונגארן ונלציא ומקוים כי בהיות הכלה בנה וקלוטיה ותחל שנת וברכותיה שכינן הברכות יחיים.

השמש.

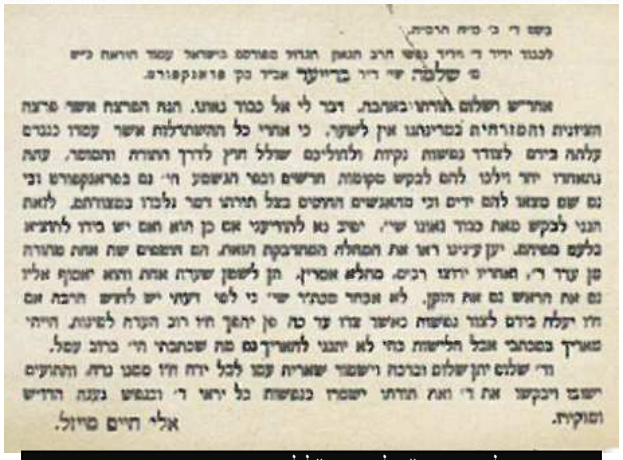
כת"ע "הפלס" כותב אודות ה"קול קורא" מגאוני וצדיקי אונגארין נגד כת המזרחי

הפירצה אשר פרצה הציונות והמזרחית במדינתינו אין לשער!

ומכאן ההבערה ללהב לצאת, השלהבת שהדליקו גדולי אונגארן לא נחה, ונתפשטה ביתר שאת גם בשאר המדינות, כאשר גדולים וצדיקים יצאו במכתביהם להביע את דעתם דעת תורה אודות הסכנה הגדולה של המזרחי והשפעתם המר.

הגאון הגדול רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל אבד"ק לאדוש אשר כידוע ניהל מלחמת קודש נגד כל רעיון הציונות, ובמכתבו הידוע מיום ג' טבת תר"ס (אשר נדפסה בס' אור לישרים) התריע להתרחק מהציונים כי ישועתינו אינה תלויה בידי בשר ודם רק הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא יושיענו וישלח ממרום את הגואל צדק לגאלינו. ובכן עתה התייצב כעמוד אש בשער המחנה ללחום נגד כת המזרחי.

בתקופה קשה זו כאשר נגע הציונות וכת המזרחי התחילו להתפשט במדינת דייטשלאנד והאלאנד, והרבנים דשם פנו אז לגדולי ישראל ממדינות אחרת כדת מה לעשות, אמנם הציונים והמזרחיים התנפלו בחמת זעמם על כל מי שניסה למחות נגדם, וגם העדה בפראנקפורט חשבו לסגת מהמערכה מפני היראה, או אז הופיע הגאון אבד"ק לאדוש - אשר היה מפורסם כאחד מגדולי ישראל, ואצל כולם היה מקובל כגדול גאון וקדוש, וחוות דעתו התקבלה בכל תפוצות ישראל - ויצא בקול חוצב להבות אש במכתבו אשר שלח להרב דפראנקפורט בו כותב לו שלא לחדול ממלחמה לה' בעמלק הציוני והמזרחי, אשר הם סכנה גדולה ועצומה ליהדות החרדית לה' ולתורתו.

מכתבו של הגאון אבד"ק לאדוש זצ"ל להרב דפראנקפורט נגד כת המזרחי

בתוך הדברים כותב לו כדלהלן: **"הנה הפירצה אשר פרצה הציונית והמזרחית במדינתנו אין לשער... עלתה בידם לצדוד נפשות נקיות ולהוליכם שולל חוץ לדרך התורה והמוסר... ולפי דעתי יש לחוש הרבה אם ח"ו יעלה בידם לצוד נפשות כאשר צדו עד פה, פן יהפך ח"ו רוב העדה למינות".**

המשך יבוא א"ה

ציונו הקדוש של הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל אבד"ק לאדוש

פנימי תרל"ה בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור בבית כ"ק אדמו"ר מוויזניץ וומסב"ג שליט"א

יום ג' פרשת משפטים תשפ"ב לפ"ק

האדמו"ר מוויזניץ וומסב"ג שליט"א קידם את רבינו בברכה והשרצה, והציג את חתניו

ואמר: דאם איז מיין איידעם דעם אולם'ער רב'ס (הגה"צ רבי יעקב יצחק הלוי פריעדמאן שליט"א אבד"ק אולם) **א** אייניקל, דעם בערזשאנער רב'ס (הגה"צ רבי חיים יוסף הלוי פריעדמאן שליט"א אבד"ק תכלת מרדכי ברעזשאן) זוהן. און דאם איז מיין איידעם דעם בארא פארק'ער רבי'נס (ב"א הרה"צ רבי יעקב יוסף האדמו"ר מוויזניץ ב"פ שליט"א) **א** זוהן.

ס'איז אזוי דער סדר אריינצוקומען? מ'איז יעדע וואך דינסטאג דא אין וויליאמסבורג?

רבינו: יא, מ'האט אזוי אויסגעשטעלט, יעדן דינסטאג בין איך דא.

האדמו"ר מוויזניץ: ס'איז נישט אזוי גרינג מסתמא.

ס'איז דא **א** וואכע פונעם תורת חיים (פר' וישלח), רש"י ברענגט וירד משה מן ההר אל העם, שלא היה משה פונה לעסקיו אלא מן ההר אל העם, האט דער תורת חיים געפרעגט, משה רבינו האט עפעס געהאט געשעפטן, וואם הייסט שלא היה משה פונה לעסקיו?

זאגט ער, נאר משה רבינו האט מקבל געווען די תורה, און ער איז אראפ געקומען פונעם בארג, וואלט ער ווען געדארפט אהיים גיין מתבודד זיין פאר זיך, זיצן און לערנען.[1]

רבינו: דער תפארת שלמה (פר' יתרו) זאגט אויך אזוי, אז ער האט נישט זיך אינזין געהאט. ער זאגט ער האט נישט אינזין געהאט זיינע קינדער, זיינע בני בית, און נישט זיך אליינם זיין עבודת ה', נאר מן ההר אל העם, אזוי שטייט אין תפארת שלמה, עטליכע פלעצער טייטשט ער אזוי.[2]

---

1 וולש"ק: כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל. כי הצדיקים הגדולים תמיד דבקים באלהים, רק מחמת שישראל צריכין להם לעניני גשמיות, על כן צריך שמירה גדולה בעת ההוא, וזה מעלות משה רבינו ע"ה ויחד משה מן ההר אל העם, לראות הצטרכותם הגשמיים. וזה כי שרית עם אלוהים ועם אנשים, כי היה דבוק תמיד ב'אלוקים', ו'עם אנשים' - עסק גשמיות, ותוכל, עכלש"ק.

2 וולש"ק: וירד משה מן ההר אל העם. פרש"י מלמד שלא היה פונה לעסקיו כו'. יש לתמוה מה בא ללמדנו ומה העסקים שהיה לו למשה רבינו. אמנם הנה כתיב (בתפילת שב"ק) ישמח משה במתנת חלקו כי זהו טוב לבו ונדבת רוחו של משרע"ה רעיא מהימנא אף כי ידע והבין כל שרשי המצות וסודות התורה במעלה מעלה כי שרש נשמתו היה כולו טוב בלי שום תערובו רע כלל. מ"מ לא התרשל בעבור זה מללמד לישראל כל התורה בעמקי סודותי' כאשר למד מפי הגבורה. וזה במתנת חלקו ר"ל גם חלקו נתן לישראל כנ"ל וילמדם כל הסודות בכל פרטי המצות אולי יכונו. ולפ"ז אתי שפיר מ"ש (שמות יב כח, בפ' בא) ויעשו בנ"י ככל אשר צוה ה' את משה ואהרן כן עשו ופרש"י אף משה ואהרן כן עשו. הלא קשה וכי ס"ד שמשה ואהרן לא יעשו הפסח. אבל יאמר כי בנ"י עשו בכוונת הפסח כאשר צוה ה' את משה ר"ל כוונו כוונו בעשיית הפסח כמו שנאמר למשה מפי הגבורה. ואיך היה להם כח כזה מי יבא אחרי משה בהשגה גדולה כמוהו וזהו שמסיים אף משה ואהרן כן עשו. לכוון בשעת עשיית הפסח בשם כל ישראל ולכן נקל להם לעשות בכוונה כזו כי הצדיקים האלו הרימו אותם. כי כן הוא בעת עשיית הצדיק איזה מצוה מרים עמו כל בנ"י הנלווים אליו וכן בכל תורה ותפלה מעלה אותם עמו וז"ש מלמד שלא היה משה פונה לעסקיו ר"ל לגודל כוונת הגבוהות שהם עסקיו רק אל העם לצורך העם כנ"ל בשם כל ישראל, עכלש"ק.

האדמו"ר מוויזניץ: דאהי איז געווען דער סאלקער רב, רבי אליעזר פיש (הרה"צ האדמו"ר מהאדאם ואבד"ק מאטא סאלקא ז"ל) ער איז געווען א חסיד פונעם אהבת ישראל, האט ער פארציילט אז דער אהבת ישראל איז געווען אמאל אין מישקאלץ אויף שבת, אום שנת תרצ"ד, און ס'איז געקומען א גרויסער עולם זיך געזעגענען,[3] א גאנצן טאג האט ער נישט געקענט לערנען, איז פארץ דאוועננען האט ער זיך מחיה געווען, ער האט זיך געזעצט לערנען מיט אזא געשמאק, איז מען געקומען קלאפן אין די טיהר און מ'האט אים געזאגט אז ס'איז דא אן עולם וואס וויל אריין קומען, האט ער געזאגט, וואס? פארץ דאוועננען לאזט מען מיך שוין אויך נישט לערנען? האט אים דער סאלקער רב געזאגט אז ס'איז דאך דא א וואלד פונעם תורת חיים, מן ההר אל העם, איז געווען צוהלו פניו, און ער האט פארמאכט דעם משניות און האט אויפגענומען דעם עולם.[4]

רבינו: איך געדענק ווי דער זיידע האט אויך געלערנט אינדערפרי משניות, אויפן פארטש האט ער געלערנט.

האדמו"ר מוויזניץ: מיין זיידע דער אמרי חיים, יא, אויפן פראנט פארטש.

תהלים האט ער אויך געזאגט דעמאלטם, נישט אזוי?

רבינו: יא, תהלים אויך. אבער ער האט געלערנט משניות.

האדמו"ר מוויזניץ: כ'געדענק אים אמאל זיצן אויפן פראנט פארטש. כ'בין געווען א יונגל און כ'בין געפארן דארט אויף יו"ט.

מ'איז געווען אין ארץ ישראל מערערע מאל נאך די חתונה?

רבינו: יא, איך בין געווען עטליכע מאל.

האדמו"ר מוויזניץ: אויף יו"ט אויך.

רבינו: יא, איך בין געווען אויף יו"ט אויך, איין קינד מיינע איז געבוירן געווארן אין ארץ ישראל, די עלטסטע טאכטער זי איז געבוירן געווארן אין ארץ ישראל, ממש פאר ראש השנה, און אויף יום כיפור בין איך געווען דעמאלטם.

האדמו"ר מוויזניץ: מ'איז געבליבן אויף סוכות?

רבינו: יא, די ערשטע טעג, און חוה"מ בין איך אהיים געקומען.

איז וויזניץ קען מען נישט זאגן, איז וויזניץ איז א גרויסע עבירה צו פארן חוה"מ.

ועיין עוד בדבריו הק' (לשבועות) וזלש"ק: ...ולזה כוונו רז"ל בתפלת שבת ישמח משה במתנת חלקו. היינו שעזב חלקו שהי' יכול לקבל ולדבר עם הקב"ה ודבר ולמד עם ישראל. ואדרבא הי' שמח בזה שעזב מדריגתו ולמד עם ישראל. ולזה מפרש כי עבד נאמן קראת לו. שידע תשוקת הקב"ה שיהיו כל ישראל קדושים ומוכנים לקבלת התורה. וזה כוונת רש"י על פסוק (שמות יט, יד) וירד משה מן ההר אל העם. מלמד שלא הי' פונה לעסקיו אלא מן ההר אל העם עכ"ל. ע"פ הפשט לא ידענו העסק שהי' לו למשה. אך לפי דברינו קאי על משה בשעה שהי' לפני הקב"ה על הר סיני. לא עיכב שם לדבר עם הקב"ה שזה תשוקת הצדיקים כידוע. רק שמע שהקב"ה רוצה בקדושת ישראל שיקדשו ויפרשו ויעשו להם הכנה לקבלת התורה. אף שהי' יכול לירד לאחר שנים או שלש שעות ויקדש אותם. ובתוך כך ידבר עם הקב"ה. לא רצה משה בזה רק מיד ירד אל העם ויקדש אותם. אף שזה נקרא ירידה אצל משרע"ה שפרש א"ע מדיבור של הקב"ה וירד ודבר עם העם. וזה כוונת רש"י שלא הי' פונה לעסקיו כו' וד"ל. (מכתי"ק).

3 עיין בקובץ נצח ישראל (עמ' ל"א) שהאהבת ישראל התאכסן בבית הרה"ח רבי משה חיים פירטה הי"ד, וגם מרן רביה"ק בעל הדבר"י התאכסן שם בבואו לעיר מישקאלץ, ע"ש.

4 עיין בס' נועם שיח (עמ' פ"א) מהגה"צ מסאלקא זצ"ל ששם מתואר הסיפור בזה"ל: בליל מ' דספירה יומא דהילולא של בעל תורת חיים זי"ע היה בביהמ"ד סיום משניות וסעודה קטנה, [דהיינו שנתנו רק יי"ש ומזונות ולא כיסו השלחנות במפות כדרך שאר הסעודות], ואמר רבינו [בעל אהבת ישראל מוויזניץ] תורה בשמו (שכתוב בס' תורת חיים)

עה"פ וירד משה מן ההר אל העם, ופירש רש"י מלמד שלא היה משה פונה לעסקיו אלא מן ההר אל העם, והקשה איזה עסקים היו למשה רבינו ע"ה, ותירץ שעסקיו שלו היו תורה ותפילה, ועכ"ז כשהיה צריך לעשות בשביל טובת ישראל, לא פנה לעסקיו שהם תורה ותפילה רק עסק בטובת ישראל עכ"ד. ואח"כ באותה שנה היה רבינו במישקאלץ בשב"ק פר' קרח, וגם אני הייתי שם, וידוע לכל חיבתו של רבינו ללמד תורה, אבל שם היה ניכר ביתר שאת כי רוב היום והלילה היה עסוק בנטילת פתקאות, וכשהיה אפשר לו ללמד היה לומד בחשק ואהבה עזה ביתר שאת, ופעם אחת בבוקר אחר קריאת שמע לקח המשניות ופתח והתחיל ללמוד בחשק גדול, ואחר זמן קצת באמצע הלימוד באו הרבה אנשים, און מען האט עהם באפאלן מיט קוויטלעך, והיה צערו גדול מאוד שלא היה רוצה להפסיק ממשנתו שזו היתה חיותו, ואמרתי לו אז את התורה הנ"ל "מלמד שלא פנה משה לעסקיו" וצהלו פניו, ואמר לי, פון וויא האסטו דאס געגאנווען, עניתי, פון רבין, ותיכף סגר המשניות והתחיל ליקח פתקאות.

כ׳בין אהיים געקומען ווייל כ׳האב נישט געוואלט זיין דארט אין די צווייטע טעג. וועגן יו״ט שני.

ס׳איז דא א חכם צבי (סי׳ קס״ז), דער חכם צבי זאגט מ׳זאל נישט האלטן יו״ט שני [שאין תלוי אם דעתו לחזור, אלא תלוי במקומו שנמצא שם אז].[5]

דער תניא נעמט עס אהן אזוי (בשו״ע הרב מהדו״ת סעי׳ ח, ועי׳ בסי׳ תצ״ו סעי׳ י״א שמביא שי׳ החכם צבי לגבי בן הו״ל באי״י ואח״כ מביא שי׳ החולקים).

האדמו״ר מוויזניץ: די ערשטע טעג איז אויך דא יו״ט שני.

רבינו: יא, אבער די ערשטע טעג איז נישטא קיין תפילין לייגן.

האדמו״ר מוויזניץ: מיין טאטע (כ״ק האדמו״ר בעל תורת מרדכי מווויזניץ) ז״ל האט טאקע קיינמאל נישט געוואלט פארן, אפשר אנפאנג יא, אבער די לעצטע יארן האט ער קיינמאל נישט געוואלט פארן, וועגן יו״ט שני.

איינמאל איז געווען ווען שבועות איז געפאלן פרייטאג און שבת, דעמאלטס איז ער געפארן, פארן טאטן ז״ל איז געווען זייער שווער, בכלל צושטערן א יו״ט שני, ביי אים איז יו״ט, און דארט איז חול.

ווען דער אמרי חיים איז נפטר געווארן, איז ער געבליבן דארט אויף פסח, עכ״פ ביים צווייטן סדר נאכדם האט ער געהייסן פארשפארן די טיהרן, קיינער זאל נישט אריין קומען, פון די ארץ ישראל׳דיגע זאל קיינער נישט אריין קומען, ביי זיי איז שוין געווען חוה״מ.

רבינו: דער אמת איז חוה״מ גייט מען נאך אנגעטוהן מיט בגדי יו״ט, ס׳איז דאך אנדערש.

האדמו״ר מוויזניץ: ער איז געבליבן דארטן אויף די צווייטע טעג פסח אויך, דעמאלטס איז שוין דא חמץ,

רבינו: יא, דעמאלטס איז שוין טאקע נאך שווערער.

כ׳בין געווען דארט סוכות, כ׳געדענק ער האט געהאט א סוכה אויפן דאך.

האדמו״ר מוויזניץ: ער האט געהאט צוויי סוכות, א קליינע סוכה דארט אויבן וואו ער איז געווען.

רבינו: יא, אין דער הייעך אויף דאך איז געווען זיין סוכה.

האדמו״ר מוויזניץ: און פארץ עולם איז נישט געווען דארט קיין סוכה?

רבינו: יא, אוודאי, אבער אין די הייעך איז געווען זיין סוכה.

האדמו״ר מוויזניץ: כ׳מיין די באבע האט אויך געגעסן אין די סוכה, אזוי מיין איך. כ׳מיין זי האט מדקדק געווען אפילו א טעימת מים האט זי נישט געוואלט טרונקען אינדרויסן פון סוכה.

רבינו: יא, מיין באבע אויך. דעם טאטן׳ס מאמע (הרבנית הצדיקת ברכה סימא א״ח מרן העצי חיים ז״ל) האט אויך געגעסן אין די סוכה.

האדמו״ר מוויזניץ: רבי שלום אליעזר׳לם טאכטער?

רבינו: יא, כאטשיג אין צאנז האט מען זיך נישט אזוי געפירט, פאר די התונה האט זי נישט געגעסן אין די סוכה, אין צאנז האבן די מיידלעך נישט געגעסן אין די סוכה, זיי האבן נישט געשאקלט קיין לולב אויך נישט.

האדמו״ר מוויזניץ: ווייבער אויך נישט? צי נאר מיידלעך?

רבינו: ניין, ווייבער אויך נישט.

אין צאנז האבן נשים נישט געטוהן די אלע זאכן, מען נישט געמומען קיין אתרוג, נישט קיין תקיעת שופר אויך נישט.[6]

האדמו״ר מוויזניץ: כ׳מיין ער האט אפילו געגעבן א ברכה אויב איינער האט נישט געטוהן.

---

5 וז״ל החכם צבי: ״לא מיבעיא בתפילות וברכות וקריאת ספר תורה שאינו חומרות בעצם, שהרי אם בא להחמיר לברך ולהתפלל תפילות המועדים בזמן שאינו מועד עבירה הוא בידו, אלא אפילו במלאכה מותרים הם וכו׳, שאסורים היו לעשות יותר מיום אחד משום בל תוסיף, עיי״ש. ובחתם סופר (חידושים עמ״ס פסחים נא:) כתב ע״ז: ואפשר להשמר מזה, יוצא למדבר, ויעשה קצת מלאכה, כדי שלא יהיה כמוסיף, עכ״ל.

וכמה וכמה פוסקים חולקים עליו וכ״ה בהדיא בשו״ת אבקת רוכל מהב״י, וכן בנו בשאילת יעב״ץ (ח״א סי קס״ח) גמגם בדבריו, וכתבו לנהוג לחומרא בב׳ המקומות שבן א״י בחו״ל מניח תפילין בצנעה בלי ברכה, ומתפלל תפילת חול, ואינו עושה מלאכות, ובליל יו״ט שני בפסח אומר ההגדה בלי ברכה ואוכל מצה ומרור.

ויש לציין דברי הגה״ק ממונקאטש בס׳ דרכי חיים ושלום (אות תקכ״ה) שמכמה מקומות בראשונים משמע שאחר החורבן יש לנהוג גם בארץ ישראל יו״ט שני, ומאריך בזה, ומסיים שאף שאין לשנות ממנהג אבותינו, אמנם משכח מנהג החסידים בא״י שמונעים עצמם ממלאכה ביו״ט שני, אמנם בספרי הפוסקים הביאו דברי החכם צבי כצירוף וסניף להקל כשיש ספיקא דדינא.

6 ועיי׳ במחזור דברי יואל לסוכות בחלק המנהגים אות ס׳, שמנהג רבותינו הק׳ שהנשים ישבו בסוכות במשך ימי החג, בסוכה המיוחדת להם.

רבינו: יא אזוי זאגט מען,[7] דער ייטב לב אין אבני צדק אין א תשובה (שו"ת אבני צדק או"ח סי' מ"ו) דערמאנט עס, ער שרייבט אז ס'איז דא משפחות אייניקלעך פונעם חכם צבי און דער חכם צבי איז חושש וועגן בל תוסיף.

ער שרייבט א לשון 'נשים ממשפחת חכם צבי ז"ל שאוחזין מעשי אבותיהם בידיהם' אז זיי זענען נישט מקיים מצות עשה שהזמן גרמא.

זיי האבן חושש געווען אויף בל תוסיף.[8]

האדמו"ר מוויזניץ: שופר אויך נישט? אין צאנז איז מען נישט געגאנגען צו תקיעת שופר אויך נישט?

רבינו: ניין שופר אויך נישט, גארנישט.

האדמו"ר מוויזניץ: אבער היינט האלט מען נישט אן דער מנהג ביי די צאנזער אייניקלעך?.

רבינו: כ'מיין אז יא, כ'שטעל מיך פאר אז זיי האלטן יא, פארוואס נישט?.

האדמו"ר מוויזניץ: מיין שווער (כ"ק האדמו"ר מקוויאשד זי"ע) איז דאך אויך געווען א צאנזער אייניקל און מ'האט יא געגעסן אין די סוכה.

רבינו: ביי אים האט מען יא געגעסן אין די סוכה?, ס'איז א חידוש.

האדמו"ר מוויזניץ: אפשר נאר די ערשטע צוויי נעכט. די ערשטע צוויי נעכט האט זי יא געגעסן.

רבינו: ביי די צאנזער אייניקלעך ביי זיי איז א גרויסע קפידא.

האדמו"ר מוויזניץ: דער חכם צבי איז חושש אויף בל תוסיף?

רבינו: יא, ס'איז א רש"י וואס זאגט אזוי אז ס'איז דא בל תוסיף.[9] און דער רמב"ם זאגט אויך אזוי.

אין דברי חיים איז דא א תשובה (או"ח ח"א סי' כ"ו) ווי ער איז שטארק מחמיר וועגן די רש"י און רמב"ם איבער בל תוסיף.

די צאנזער אייניקלעך האלטן זיך שטארק צו דעם.

*

האדמו"ר מוויזניץ: וויזוי האט מען זיך נוהג געווען, אום שובבי"ם האט מסתמא דער סאטמארער רב געפאסט, ער האט געהאט מיוחד'דיגע טעג?

רבינו: מן הסתם פרייטאג האט ער געפאסט.

האדמו"ר מוויזניץ: ער האט בכלל אסאך געפאסט, ניין?

רבינו: יא, ער האט זייער אסאך געפאסט, ער האט דאך יעדן טאג געגעסן הערשט שפעט נאכמיטאג, ווינטער ווען ער האט טועם געווען איז שוין געווען פארנאכט'ס.[10]

---

7 יסופר שהרבנית הצדיקת מרת פעסיל ע"ה אשת הרה"ק מגארליץ זי"ל בכתה מאוד כי לא רצתה לאכול חוץ לסוכה (מנהוג בבית אביה מרן הייטב לב), והבטיח לו מרן הדברי חיים שתזכה לבנים טובים באם תבטל דעתה ולא תאכל בסוכה.

8 בשו"ת חכם צבי (שו"ת הנוספות ח"ב סי' י"ז) כתב דאין לנשים לברך על מ"ע שהוז"ג, ומביא ראי' לדבריו מדאמרינן בריש סוכה (ב ע"ב) בהילני המלכה שהיתה יושבת בסוכה פסולה ולא אמרו לה חכמים דבר, ואי ס"ד דנשים מברכות מסתמא הילני המלכה ג"כ היתה מברכת, והאיך לא אמרו לה דבר, ועוד שעל הספק היה להם להחכמים לומר לה שלא תברך, אלא וודאי שהיתה יושבת שם בלא ברכה מטעם דנשים אין מברכין על מ"ע שהז"ג.

וכן כתב נכדו בספר ישועות יעקב (סי' י"ז סק"א סי' תר"ס סק"א) שזקינו בעל החכ"צ היה מוחה בנשים שלא יברכו. וכן הורה חתנו הגאון רא"ל מאמשטרדם, וכן נהגו נכדו הגה"ק הדברי חיים זיע"א וצאצאיו הק'. וכן כתב בשו"ת מהרש"ג (ח"ב סי' ל"ט) דאין לנשים לברך על מ"ע שהז"ג מטעם שכל הפטור מן דבר ועושהו נקרא הדיוט.

ויש לציין שבשו"ת שו"מ (מהדו"ת ח"ב סי' ח) מכריע וכותב דאפשר דאשה לא תברך ברכת לישב בסוכה אלא בליל ראשון של סוכות בלבד ולא בשאר ימי החג. ודעה זו מבואר ג"כ בשו"ת חתן סופר ליישב מנהגו של הח"ס.

9 ברש"י (ראש השנה דף ל"ג.) ד"ה הא נשים מעכבין דפטורות לגמרי דמצות עשה שהזמן גרמא הוא, וכי תקעי איכא בל תוסיף עכ"ל. ועיי' במהרש"א שם שהקשה ע"ד רש"י.

וכן הוא דעת הרמב"ם הוא דאסור לנשים לברך על מצות עשה שהזמן גרמא וז"ל (בהל' ציצית פ"ג ה"ט) נשים ועבדים וקטנים פטורים מן הציצית מן התורה ונשים ועבדים שרצו להתעטף בציצית מתעטפים בלא ברכה וכן שאר מ"ע שהז"ג שהנשים פטורות מהן אם רצו לעשות אותן בלא ברכה אין ממחין בידן.

ובהג"מ (שם) כתב שכן הוא דעת רש"י לאסור לנשים לברך על מ"ע שהז"ג.

10 כידוע דרכו בקודש של מרן רביה"ק אחרי התפילה ללמוד חומש ורש"י ועיין גם ברמב"ן ואוהחה"ק וכו' כשפארו חבוש על ראשו בתפילין דר"ת ולא טעם מאומה לפני לימודו חורש"י אפילו בסעודת ברית [כי הקפיד שלא לטעום כלום קודם תפילין דר"ת, וכך אמר פע"א לש"ב כ"ק הגה"צ ר' משולם אשכנזי מסטאניסלאוו ז"ל בשוכה להיות בעל האכסניא של מרן רבינו ז"ל בעיר לאנדאן בש"ק פ' ראה שנת תשי"ב,

האדמו"ר מוויזניץ: אבער געטרונקען האט ער מסתמא יא, ער האט נישט געטרונקען א קאווע פארן דאוונען?

רבינו: ווען ער האט נישט געפאסט, יא. געטרונקען האט ער יא.

האדמו"ר מוויזניץ: מיין טאטע פלעגט צו זאגן ווען ער האט געלערנט אין סאטמאר, די עיקר וואס האט זיך דערקענט צי ער פאסט יא צי ער פאסט נישט אויב ער האט געטרונקען א קאווע פארן דאוונען, אזוי האט ער דאך קיינמאל נישט געגעסן ביז ממש פארנאכט'ס, אז מ'האט געזעהן ער טרינקט נישט קיין קאווע האט מען גענוואוסט אז ער פאסט.

רבינו: ער האט געטרונקען א קאווע, ס'איז עפעס אמאל געווען, איינער האט נישט געוואוסט, און ווען ער האט אים געברענגט די קאווע האט ער געברענגט א קליינעם שאהל (כוס) קאווע, און מ'האט זיך געכאפט נאכדעם, אז מ'האט אים געגעבן א קליינע שאהל איז דאך געווען נאר א קליינע קאווע, האט מען אים געוואלט ברענגען נאך א קאווע, האט ער גענאגט, ער האט שוין געטרונקען א קאווע, ער האט שוין נישט געוואלט טרונקען א צווייטע מאל.

האדמו"ר מוויזניץ: מ'פארציילט ווען ביים מישקאלצער רב רבי יהודא'לע (הגה"צ רבי יהודא'לע גוטליעב ז"ל בנו של חוגל יעקב ז"ל) איז געבוירן א זוהן, דער יעצטיגע מישקאלצער רב ר' מרדכי יעקב, און דער אמרי חיים איז דעמאלטס געווען דא אין אמעריקא, און זעהט אוים דער מישקאלצער האט זיך געהאלטן א סאטמארער חסיד אויך, און דער ברית איז געווען אין וויזניצער ביהמ"ד, דאכט זיך מיר אויף ראסס סטריט, און דער סאטמאר רב איז געקומען און געווען דארט סנדק, נאך סנדקאות איז ער ארויף א וויזיט צום אמרי חיים, ער האט נאך געהאלטן פארן דאוונען, האט ער דעמאלטס געטרונקען א קאווע דארטן.

רבינו: כ'געדענק ווען ער איז געווען דאהי.

האדמו"ר מוויזניץ: תשי"ח צי תשי"ד אויך?

רבינו: ניין, נאר פון תשי"ח געדענק איך.

כ'געדענק ער איז געווען ביי מיין טאטן אין שטוב אויף א וויזיט.

האדמו"ר מוויזניץ: ער געווען ביים טאטן אויך?

רבינו: יא, דער טאטע ז"ל האט מיך גערופן און געזאגט 'געב שלום פארן וויזניצער רבי'.

האדמו"ר מוויזניץ: אין בארא פארק צי אין וויליאמסבורג?

רבינו: ער האט נאך געווינט דעמאלטס אין וויליאמסבורג, כ'געדענק אז כ'האב אים שלום געגעבן.

האדמו"ר מוויזניץ: ביים סאטמאר רב ז"ל געדענקט מען נישט איבערן וויזיט?

דאכט זיך מיר אז ער איז געווען א וויזיט, און ער איז צוריק געקומען.

רבינו: יא, כ'ווייס אז ער איז געווען א וויזיט, אבער איך בין נישט דארט געווען. כ'בין געווען א יונגל דעמאלטס, אבער דאס געדענק איך אז ער איז געווען ביי מיין טאטן אין שטוב.

האדמו"ר מוויזניץ: עפעס זאגט מען א וועלט, אזוי דערציילט מען, אז דער אמרי חיים האט מכבד געווען דעם סאטמאר רב ער זאל זיצן אויף זיין פלאץ.

רבינו: יא, עס איז געווען קוויטלעך אויפן טיש, און ער האט אים מכבד געווען צו זיצן אויף זיין פלאץ, און ס'איז געווען קוויטלעך האט ער אים געפרעגט 'דאס אויך?', האט ער אים געזאגט אויף א וועלט, 'סאטמאר רב, איך טויש מיך נאך מיט אייך'...

דער אמרי חיים האט געוואלט גיין א וויזיט, און ר' בן ציון טאבאק האט נישט געוואלט ער זאל גיין, האט ער געזאגט, 'נו גוט איך גיי אליינס'...

רבינו: דעם סקווערער זיידן (כ"ק האדמו"ר מספקווירא ז"ל) האב איך געזעהן ביי רבי פיני'ם התונה (הרה"צ רבי פנחס שלום ז"ל רב דהסידי וויזניץ ב"פ, בנו בכורו של האדמו"ר מוויזניץ מאנסי ז"ל) איך בין דארט געווען.

האדמו"ר מוויזניץ: דער סאטמאר רב ז"ל איז געווען ביי א שבע ברכות.

רבינו: ער איז געווען ביי רבי אברהם דוב אויך, (הרה"צ רבי אברהם דוב טווערסקי שליט"א מראחמיסטריווקא מאנסי, חתן האדמו"ר מוויזניץ מאנסי ז"ל) דארט בין איך שוין געווען מיט א שטריימל.

האדמו"ר מוויזניץ: אין בארא פארק איז וויזניץ, ס'איז שוין געווען נאך די התונה הייסט דאס.

אף שה' אז דרך ארוכה להגיע ממקום שהתפלל רבינו ז"ל תפילת שחרית עד ביתו בתוך העיר ורצה לכבד את רבינו ז"ל עם מזונות וקאווע שהביא מתוך ביתו, אך רבינו לא רצה לטעום מאומה לפני תפילין דר"ת ואמר לו הטעם ע"ז והוא נזכר גם בדברי יואל לר"ה (דרוש פ"א, ד"ה ומעתה נבוא לבאר) עיי"ש מ"ש מגודל קדושת הנחת תפילין דר"ת].

רבינו: יא, ביי יענע שבע ברכות בין איך געווען ס׳איז געווען דארט אין וויזניצער ביהמ״ד אין בארא פארק.

האדמו״ר מוויזניץ: דא אין וויליאמסבורג ביי רבי פינ׳ע ביי די שבע ברכות אין ספינקא ביהמ״ד (הוא הי׳ התנו של האדמו״ר מספינקא ז״ל), דעמאלטס איז דער סאטמאר רב ז״ל געקומען.

רבינו: יא, יא, דאס זאג איך, ביי יענע התונה בין איך געווען, דארט האב איך געזעהן דעם סקווערער רבי׳ן.

האדמו״ר מוויזניץ: דער טאטע האט מיר פארציילט ווען פינ׳ע איז געבוירן, ער האט געווואוינט אין בארא פארק דעמאלטס, ער האט געלאדנט דעם סאטמאר רב ז״ל צום ברית, דער סאטמאר רב האט עפעס נישט געקענט קומען, אבער ער איז געקומען שפעטער געבן מזל טוב, פאר אים און פאר די יולדת, ער איז געקומען קיין בארא פארק אפגעגעבן דעם מזל טוב, אזוי ווי ער האט נישט געקענט קומען צום ברית איז ער געגאנגען אפגעבן דעם מזל טוב.

ער פלעגט גיין אפגעבן מזל טוב פאר די יולדות׳ן אויך זעהט אוים. ער פלעגט ארויף גיין אין שטוב?

רבינו: ווען ער איז געווען סנדק אין ביהמ״ד איז ער נאכץ דאוועגען אהיים געגאנגען צו די יולדות זאגן מזל טוב.[11] ער האט זיך ארויף געשלעפט צו מאל אפילו דריי שטאק, ער איז שוין נישט געווען קיין יונגערמאן.

האדמו״ר מוויזניץ: ביז ווען? ביז צום סטראוק (בשנת תשכ״ח כשנחלש כוחותיו בעוה״ר)?

רבינו: ממש ביז דעמאלטס קען איך נישט זאגן, אבער בתחילה ווען ער איז געווען דאהי אין אמעריקא איז ער געגאנגען.

אינדערהיים אויך.

ס׳איז געווען אינדערהיים אמאל ווען ער איז געגאנגען זאגן מזל טוב וויל ער האט געוואלט זעהן ווי אזוי די שטוב זעהט אוים.

האדמו״ר מוויזניץ: אין סאטמאר?

רבינו: יא אינדערהיים אין סאטמאר.

האדמו״ר מוויזניץ: דער טאטע האט געזאגט אז דער סאטמאר רב ז״ל פלעגט צו קומען קיין גראסווארדיין צו זיין סנדק.

רבינו: יא, ער איז געקומען אויף א סנדקאות.

האדמו״ר מוויזניץ: ער פלעגט צו גיין מיט א שטרייטל ווען ער איז געווען סנדק?

רבינו: יא, אינדערהיים איז ער געגאנגען מיט א שטרייטל, דער זיידע (מרן העצי חיים ז״ל) איז אויך געגאנגען מיט א שטרייטל.

האדמו״ר מוויזניץ: נאר ביים ברית, צי א גאנצן טאג?

רבינו: ניין, מן הסתם נאר ביים ברית איז ער געגאנגען מיט א שטרייטל, יעדעם מאל ווען ער איז געווען סנדק, אינדערהיים (באייראפע לפני המלחמה).

האדמו״ר מוויזניץ: נאר אינדערהיים, דאהי נישט.

רבינו: ניין דאהי נישט. נאר אינדערהיים איז ער געגאנגען צו בריתׁ׳ן מיט א שטרייטל.[12]

דער זיידע ז״ל אויך, דער זיידע (מרן העצי חיים) איז געווען א מוהל אויך, און ווען ער איז געווען מוהל אדער סנדק איז ער געגאנגען מיט א שטרייטל.

האדמו״ר מוויזניץ: די הלכה (שו״ע סי׳ קל״א סעי׳ ד׳) איז דאך אז מ׳זאגט נישט קיין תחנון, אז ס׳איז דא א מוהל אדער א סנדק זאגט מען נישט קיין תחנון. מסתמא תפלה לדוד אויך נישט, אזוי ווי א ברית, ס׳איז די זעלבע זאך, ס׳איז אזוי ווי א יו״ט.

רבינו: דער סנדק דארף עולה זיין, מער חיוב ווי דער אבי הבן, דער רמ״א זאגט אזוי.[13]

---

11 עיין בספר עזר מקודש (אהע״ז סי׳ כ״א) שכתב דאע״פ שאסור לשאול בשלום אשה, מ״מ מותר לו לברך ולהתפלל בעדה ואפילו בפניה, שאין בזה משום שאילת שלום אלא תפילה וברכה בעלמא, וראי׳ מצינו לזה מאליהו ואלישע שהתפללו בעד הצרפית ושונמית, וכן נהגו לברך הכלה בעת נישואיה, עיי״ש.

12 עיי׳ בזמירות דברי יואל שפע״א שאל א׳ את רביה״ק למה באמעריקא אינו ממשיך במנהגו ללכת עם שטרייטל ביום של ברית מילה, וענהו בדרך צחות, כל א׳ שמגיע להשתקע באמעריקא מתקלקל ברוחניות, ואני בחרתי להתקלקל בזה, ותו לא, ודפח״ח.

13 עיין משׁ״כ הרמ״א (יו״ד סי׳ רס״ה): ״ויפה כח הסנדק מכח המוהל להקדימו לקריאת התורה דכל סנדק הוי כמקטיר קטורת, ולכן נוהגים שלא ליתן שני ילדים לבעל ברית אחד, כדאמרינן גבי קטורת חדשים לקטורת״.

ועיין בשו״ת חתם סופר (או״ח סימן קצט) וז״ל: ודאי על הסנדק שייך לומר שהוא מסייע למוהל בשעת המצוה, ונטפל לו שבלי ספק

האדמו"ר מוויזניץ: מקטיר קטורת.

רבינו: ס'איז ביי אים ווי א יו"ט.

תשעה באב וועז ס'איז א נדחה דארף דער סנדק נישט צו פאסטן.

האדמו"ר מוויזניץ: דער טאטע ז"ל צווישן די אלע תעניתים וועז ער האט געפאסט חוץ פון די תעניתי ציבור, האט ער געפלעגט צו פאסטן שובבי"ם, אז וועז ער האט חתונה געמאכט א קינד האט ער אויך געפאסט, אבער וועז ס'איז געווען א ברית אז ער איז געווען סנדק האט ער נישט געפאסט.

די לעצטערע יארן וועז דער טאטע ז"ל איז שוין געווען שוואך, אז ער פלעגט נאך אלץ וועלן פאסטן וועז ער האט געהאט א חתונה פון א קינד צי פון אן אייניקל, פלעגט מען ביי אונז בעטן אפילו פון אנדערע קרייזן, מ'זאל ברענגען ברית'ן צו אים כדי ער זאל נישט דארפן פאסטן.

רבינו: יא, כ'געדענק דאס, מ'האט געברענגט ברית'ן.

האדמו"ר מוויזניץ: ער פלעגט צו זאגן א יישר כח.

דער טאטע (רבינו הבחר משה ז"ל) פלעגט אויך פאסטן וועז ער האט חתונה געמאכט?

רבינו: ביי די קינדער האט ער געפאסט, אז ביי די אייניקלעך אויך, כ'געדענק נישט צו ביי אלע אייניקלעך.

האדמו"ר מוויזניץ: דער טאטע ז"ל האט געפאסט ביי אייניקלעך אז ביי אור אייניקלעך.

עס ווערט געברענגט דאכט זיך מיר אין דרכי משה מ'זאל פאסטן וועז מ'מאכט חתונה א קינד.

דער סקווערער זיידע ז"ל דאכט זיך מיר פלעגט אויך פאסטן וועז ער פלעגט חתונה מאכן די אייניקלעך.

רבינו: כ'האב געהערט, אז וועז דער זיידע (מורן העצי חיים ז"ל) האט חתונה געהאט אין טורנא, אז דער שינאווער רב איז געקומען צו די חתונה, אז דער שינאווער רב האט געזאגט אז ער וויל זיך אנשפארן, ס'איז געווען זייער שפעט די חופה, אינמיטן די נאכט, אז דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט האט געזאגט פארן חתן אז ער זאל אויספאסטן, אז ער (מרן הקדוש"ט) וועט בלייבן פאסטן.[14]

האדמו"ר מוויזניץ: ס'איז שוין געווען ביינאכט.

רבינו: יא, שוין געווען שפעט ביינאכט, פארן חתן האט ער געהייסן אויספאסטן, אז ער האט געזאגט אז ער וועט בלייבן פאסטן.[15]

האדמו"ר מוויזניץ: ס'איז געווארן שפעט וויל מ'האט געווארט אויפן שינאווער רב?

רבינו: דער שינאווער רב איז שוין דארט געווען, נאר ער האט געזאגט אז ער וויל זיך אראפ לייגן, האט מען געווארט מיט די חופה.

האדמו"ר מוויזניץ: מ'איז היינט אויך מקיל אסאך פאר חתנים אין ווינטער וועז ס'ווערט שוין ביינאכט אז זיי קענען טוען זיין פאר די חופה.

רבינו: יא.

וכיבד את רבינו בברכת לחיים

וברכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל האבן הצלחה אז סייעתא דשמיא מיט הרחבת הדעת וכל מילי דמיטב.

האדמו"ר מוויזניץ: אמן, וכן למר, לחיים טובים ולשלום, מיט אלעם גוט'ן.

ונפרד רבינו ממנו בברכה וידידות

שכשהיה התינוק מונח על השולחן או על כסא ומטה לא היה נוח להמול כל כך כמו שהוא ע"י תפיסת הסנדק, אמנם במה שנעשו רגלי הסנדק מזבח, לזה לא יקרא המוהל מסייע או נטפל כלל, אע"פ שאילולא המוהל לא היו רגליו מזבח, מ"מ לא בשביל זה יאמר עליו שהוא נטפל לו בזה, נמצא הסנדק תרתי אית ביה חרא משום שהוא כמזבח ועוד שהוא כמקריב ע"י שנטפל למוהל, משא"כ המוהל לית ביה אלא חדא, ולכן הפליג רבינו פרץ בשכר הסנדק יותר מן המוהל, ודבר נכון הוא עכ"ל.

14 דהנה הרמ"א כתב (אה"ע סי' ס"א) ונהגו שהחתן והכלה מתענין ביום חופתן, וכמה טעמים יש בדבר, א' משום שהוא יום מחילה וסליחה לכל עוונותיהם, ב' משום דיש לחוש שמא ישתכרו ולא תהי' דעתן מיושבת עליהן בשעת הקידושין. ולכן כשהחופה מאוחר בלילה, אזי לטעם הא' אין צריכים להתענות עוד אחרי צאה"כ, אבל לטעם הב' יש להתענות עד החופה בכדי שלא ישתכרו. ובליקוטי מהרי"ח (סדר נישואין) כתב שראה שפסק הלכה למעשה כבוד אדומו"ר הגה"ק מו"ה יחזקאל שרגא האלברשטאם.

15 ופע"א בתוך א' השיחים כשסיפר רבינו סיפור הנ"ל והוסיף: דער קדושת יום טוב האט געזאגט 'פארוואס זאג איך אזוי? ווייל א חתן איז מקדש, וועז מ'איז מקדש דארף מען האבן א קלארן קאפ, די אלע זאכן זענען פרומענישן, אן דאס איז א עיקר יסוד ההלכה', דאס איז דער יסוד פון דעם.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מסיבת לחיים ר"ח אדר א' תשפ"ב לפ"ק

יחד עם תלמידי ישיבה"ק 'ישמח משה'

יום ג' תרומה אדח"ח אדר א' תשפ"ב לפ"ק

דער תנא דבי אליהו זאגט, בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה.

ס'איז ידוע די תורה הקדושה איז דאך א אש להבה אראפ געקומען פון בארג סיני, די תורה הקדושה איז דאך כולו רוחני, און א מענטש איז דאך א מגושם'דיגע חפץ, אזוי אז ס'וועלט שווער ווי אזוי קען א דבר מגושם פארשטיין און משיג זיין די תורה הקדושה, ער זאל פארשטיין די הייליגע תורה, ס'איז דאך א זאך וואס די מלאכים האבן עס געוואלט, דאס איז א הימל'ישן פייער, און א בשר ודם זאל דאס קענען, ער איז אוכל ושותה, ער עסט און ער טרינקט, זאל ער האבן א כח ער זאל קענען פארשטיין די תורה הקדושה.

באמת די קשיא איז א מורא'דיגע קשיא, נאר דער תירוץ איז אז מ'איז מתפלל אן מ'בעהט דעם הייליגן באשעפער, דעמאלטס העלפט דער אויבערשטער אז מ'קען, דער אויבערשטער איז דאך א כל יכול, אז מ'איז מתפלל, מ'בעהט דאך יעדן טאג דעם 'אתה חונן לאדם דעת, חננו מאתך דעה בינה והשכל', מ'בעהט יעדן טאג אין די ברכת קריאת שמע אין אהבה רבה 'ותן בלבינו בינה', דער אויבערשטער זאל געבן בינה, א פארשטאנד, 'להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד', אז דער אויבערשטער גיט, דער אויבערשטער איז א כל יכול, ער קען מאכן אז אפילו א דבר מגושם, א מגושמ'דיגע חפץ זאל אויך משיג זיין די תורה הקדושה.

די אידן האבן געזאגט נעשה ונשמע, 'נעשה' שטייט אין די ספרים גייט ארויף אויף קיום המצוות, 'ונשמע' גייט ארויף אויף לימוד התורה, מ'זאל פארשטיין, נישט נאר מ'זאל הערן, נאר מ'זאל פארשטיין, נעש"ה מ'זאל מקיים זיין מצוות, ונשמ"ע מ'זאל פארשטיין די תורה הקדושה, צו פארשטיין די תורה הקדושה ווי איז דאס מעגליך א בשר ודם זאל צו דעם זוכה זיין, מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה, שטייט אין אמרי נועם תרומ"ה איז בגימטריא קו"ל תפל"ה, ווען די אידן האבן געזאגט נעשה ונשמ"ע, מ'זאל פארשטיין תורה, האט דער אויבערשטער געזאגט ויקחו לי תרומ"ה, א קו"ל תפל"ה, מ'זאל מתפלל זיין פארן הייליגן באשעפער, דער אויבערשטער זאל חונן דעת זיין, וועט מען קענען פארשטיין.

דאס **וויל איך זאגן פאר די בחורים, מ'זיצט און מ'איז עוסק בתורה, עס איז זייער פיין, יגעת ומצאת תאמין, מ'דארף אבער צו וויסן אז די חכמה קומט פונעם בורא כל עולמים, ער גיט אריין חכמה, יהיב חכמה לחכימין, פאר די וואס זענען עוסק בתורה. דער אויבערשטער זאל העלפן עטץ זאלט'ס קענען זיצן מיט הרחבת הדעת און זיך מייגע זיין אויף תורה, זיצן און עוסק זיין בתורה בהתמדה, זוכה זיין צו התמדת התורה, יגיעת התורה, הבנת התורה, ידיעת התורה, מ'זאל לערנען און מ'זאל חזר'ן, אז מ'לערנט און מ'חזר'ט איבער אלטע ענינים וואס מ'האט שוין געלערנט אזוי איז מען זיך קונה א מסכתא און נאך א מסכתא, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל קענען זיצן און עוסק זיין בתורה מיט הרחבת הדעת.**

משנכנס **אדר מרבין בשמחה, דער אויבערשטער זאל העלפן עס זאל זיין שמחת התורה, מרבה זיין מיט שמחת התורה, דער אויבערשטער זאל העלפן עטץ זאלטס האבן א גרויסע הצלחה אין אלע ענינים, מיט געזונט תענוג**

ונחת, דער אויבערשטער זאל העלפן אלע מרביצי תורה זאלן האבן הצלחה און סייעתא דשמיא, זיי זאלן זעהן א פרי ברכה בעמלם, מ׳פלאגט זיך מ׳לערנט, יעדער זאל זוכה זיין צו הרחבת הדעת און געזונט.

דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳גייט אריין יעצט אין חודש אדר, דאס איז שוין א געהויבענעם חודש, עס איז ברוך ה׳ געווען א פיינער זמן ביז יעצט, מ׳איז געזיצן און געלערנט, מ׳דארף זעהן אויסצונוצן, עס איז נאך דא צעהן וואכן ביז צו פסח, אויסצונוצן די צייט ביז צום יו״ט פסח, עוסק צו זיין אין לימוד התורה, פלייסיג לערנען, אז עס איז אן עיבור יאר, עס קומט צו נאך א חודש, קען מען מער קונה שלימות זיין, מ׳קען מער לערנען, מער דפים, דער אויבערשטער זאל העלפן מיט הצלחה און סייעתא דשמיא זאל מען אויסנוצן דעם צוגעקומענער חודש, מיט אן התעלות יתירה, מיט א געהויבנקייט, מער ווי א פשוטע יאר, אין א פשוטן יאר שטייגט מען, און יעצט אז ס׳איז מיט א חודש מער, דארף מען מער שטייגן, מער יגיעת התורה, מער הבנת התורה, דער אויבערשטער זאל העלפן מ׳זאל קענען זוכה זיין צו לערנען און נישט פארברענגען די צייט מיט נארישקייטן, נאר מיט ערנסטקייט, דער אויבערשטער זאל העלפן ברכה והצלחה און סייעתא דשמיא, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר זאלן זוכה זיין צו די גאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

סעודת ברית מילה עם שמחת קישור החיתון של נכדי כ״ק רבינו הגה״ק שליט״א

בני הגה״צ רבי **שמעון זאב מייזליש** שליט״א חדב״נ

ורב דביהמ״ד ישמח משה בקרית יואל יצ״ו

יום ד׳ תרומה בדר״ח אדר א׳ תשפ״ב לפ״ק

די וואך געפינען מיר אין די סדרה, ויקחו לי תרומה, שטייט אין מדרש, הדא הוא דכתיב, שמע ישראל ה׳ אלקינו ה׳ אחד. דארף מען צו פארשטיין וואספארא שייכות האט ויקחו לי תרומה צו שמע ישראל ה׳ אלקינו ה׳ אחד.

האב איך געקלערט אזוי, דער זיידע ז״ל אין ישמח משה רעדט דערפון, אויף די קשיא ווי אזוי נוצט תשובה, פארוואס זאל איך נישט זאגן מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, די קשיא וויל ער פארענטפערן. איז ער מסביר, פארוואס מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול?, פארוואס טאקע קען א מלך נישט מוחל זיין?, ווייל וען איינער איז פוגם אין כבוד פונעם מלך איז ער פוגם אין כבוד פונעם מלכות, און אז ער איז פוגם אין כבוד פונעם מלכות אין כבוד פון עצם המלוכה, איז ער פוגם אינעם כבוד פון אלע מלכים וואס איז געווען אין עבר, און איז פוגם אין אלע כבוד פון די מלכים וואס עס וועט זיין, במילא קומט אויס, דער יעצטיגער מלך קען טאקע מוחל זיין זיין כבוד, אבער ער קען נישט מוחל זיין די כבוד פון אלע מלכים וואס זענען שוין געווען, און ער איז פוגם אין כבוד פון עצם המלכות, קען מען נישט מוחל זיין. זאגט ער הקב״ה איז א יחיד במלוכה, ער איז געווען מלך, ה׳ מלך ה׳ מלך ה׳ ימלוך לעולם ועד, במילא קומט אויס אז ער איז אין איינציגער מלך, איז נישט שייך צו זאגן אז ס׳האט פוגם געווען, און ער האט מוחל געווען, כי המלכות שלך הוא ולעולמי עד תמלוך, די מלכות באלאנגט פארן אויבערשטן, ולעולמי עד תמלוך בכבוד.

און ער טייטשט דערמיט, אבינו מלכינו חטאנו לפניך, מ׳זאגט אבינו ׳מלכינו׳ חטאנו לפניך, איז ווי אזוי בעהטסטו סליחה ומחילה, מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, נאר אבינו מלכינו ׳אין לנו מלך אלא אתה׳, ממילא קען ער מוחל זיין, אזוי טייטשט ער אויס.

האב איך געקלערט אזוי, כ׳האב געזעהן אן אינטערסאנטע ווארט פונעם זיידן ז״ל דער ייטב לב אין פרשת מצורע, רעדט ער דארט אין תזריע מצורע, שטייט אין פסוק ׳וביום השמיני ימול בשר ערלתו׳, זאגט ער, ימו״ל איז די ראשי תיבות ה׳ י׳מלוך ל׳עולם ו׳עד, אזוי זאגט ער. ברענגט ער צו, עס שטייט אין תשב״ץ אז מ׳קען איין אות רעכענען מערערע מאל, ווייל ס׳וועלט געברענגט אזוי, אז ישרא״ל איז די ראשי תיבות א׳ברהם י׳צחק י׳עקב ש׳רה ר׳בקה ר׳חל ל׳אה, אזוי שטייט פון פריער׳דיגע, מוז מען דאך רעכענען אויך אין אות מערערע מאל, אברהם יצחק יעקב, צוויי מאל דער יו״ד, שרה רבקה רחל, איז צוויי מאל די רי״ש, זעהט אויס אז מ׳קען איין אות רעכענען מערערע מאל, ישראל איז די ראשי תיבות פון די אבות און די אמהות.

ימו"ל איז ה' ימלוך לעולם ועד, דארט שטייט דאך א מ"ם אויך, ה' ימלוך קען מען צוויי מאל רעכענען דער יו"ד, מיט למ"ד וא"ו, אבער ס'שטייט דאך א מ"ם, מוז זיין אז ס'פעלט אפאר וועדטער, ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד, במילא שטימט עס, איז ימו"ל ראשי תיבות ה' מ'לך ה' מ'לך ה' ימלוך לעולם ועד, אזוי מוז זיין, לויט דעם שטימט עס.

האב איך געקלערט אזוי, די גמרא אין מנחות זאגט, דוד המלך איז געגאנגען אין מרחץ האט ער געזאגט אוי לי שאני ערום בלא מצוות, האט ער זיך דערמאנט אין מצות מילה נתקררה דעתו, דוד המלך איז געגאנגען אין מרחץ מיינט מען ער איז געגאנגען אין מרחץ זיך אפוואשן פון עבירות, רחצו הזכו הסירו רוע מעלליכם (ישעי' א, טז), ער איז געגאנגען אויסוואשן די נשמה, דוד המלך האט געהאלטן אז ער איז דער גרעסטער בעל עבירה, ער איז געגאנגען תשובה טוהן, און ער האט אזוי געקלערט, אז ער איז ערום מן המצוות, און אפילו ער טוט תשובה ווער זאגט אז ס'וועט אים נוצן זיין תשובה, אבער וועז ער האט זיך דערמאנט אין מצות מילה וביום השמיני ימול בשר ערלתו, ימו"ל אז ס'איז ה' מ'לך ה' מ'לך ה' ימלוך לעולם ועד, אויב אזוי קען דער אויבערשטער מוחל זיין.

אין אמתן אריין, ימו"ל איז די ראשי תיבות ה' מ'לך ה' מ'לך ה' ימלוך לעולם ועד, דאס אז א איד גלייבט ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד, דאס קומט דורך מצות מילה, ווייל מצות מילה נעמט אראפ דער ערלת הלב, אז עס נעמט אראפ דער ערלת הלב דעמאלטס קען מען זוכה זיין צו אמונה אין היליגן באשעפער, צו גלייבן באמת, ה' מלך ה' מ'לך ה' ימלוך לעולם ועד.

מ'זעהט אזוי איגעם נוסח פונעם 'הרחמן' וואס מ'זאגט ביי יעדן ברית, "הרחמן הוא יברך רך הנמול לשמונה ויהיו ידו ולבו לאל אמונה", אין זכות פון מצות מילה איז 'ויהיו ידו ולבו לאל אמונה', דעמאלטס קען מען גלייבן באמונה מיטן הארץ לקל אמונה, צו גלייבן.

שטייט אין ייטב לב ער ברענגט עס די וואך, ער ברענגט עס זייער אסאך מאל, אז מ'נעמט אראפ די ערלה, נעמט עס אראפ די ערלת הלב, במילא אז מ'נעמט אראפ די ערלת הלב קען א איד גלייבן און וויסן אז ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד, דאס קומט דורך מצות מילה.

דער מדרש זאגט, זאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת, יבוא זהב ויכפר על מעשה זהב, די נדבת המשכן איז געווען מכפר צו זיין אויף מעשה העגל, יבוא זהב ויכפר על מעשה זהב. אז מ'האט זיך פארזינדיגט ווי אזוי קען עס מכפר זיין?, נאר דער אויבערשטער איז מוחל, דער אויבערשטער איז א חנון המרבה לסלוח, ווי אזוי איז דער אויבערשטער מוחל, מלך שמחל על כבודו איז דאך אין כבודו מחול?, הדא הוא דכתיב שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, אז ס'איז דא נאר אין באשעפער, אידן גלייבן באמונה אין בורא כל עולמים. אין ייטב לב ברענגט ער ויקחו לי תרומה, רעדט ער ארום אז דאס גייט ארויף אויף מצות מילה, ער טייטשט אויף אין פלאץ ויקחו לי תרומה "מאת" כל איש, די תרומה דארף צו זיין "מאת כל איש", פונעם מענטש אליינס, פון גופו, וואס הייסט תרומה מגופו, דאס איז מצות מילה וואס ס'איז א תרומה מגופו, פונעם גוף, א חלק פונעם גוף, זאגט ער ס'גייט ארויף אויף מצות מילה, ויקחו לי תרומה מאת כל איש.

כ'דערמאן זיך ס'איז דא א זרע קודש, ו'יקחו ל'י ת'רומה מ'את כ'ל איש איז די ראשי תיבות "מלכות", דאס גייט ארויף אויף מלכות שמים, מלכות דער אויבערשטער איז א מלך, און א מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, איז ווי אזוי יבוא זהב ויכפר על מעשה זהב?, זהו שאמר הכתוב שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, און דאס קומט דורך דעם וואס א איד גלייבט אין דעם, ער גלייבט און ווייסט ס'איז איינגעבאקן אין הארץ אז ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד, דאס קומט מכח מצות מילה, איז עס נישט ימו"ל סתם א ראשי תיבות, נאר דער ימו"ל דאס ברענגט אז דער מענטש זאל גלייבן, ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך לעולם ועד.

דאס האב איך געקלערט אזוי, ס'איז א גרויסע שמחה, מ'ברענגט אריין א אידיש קינד בבריתו של אברהם אבינו, דער אויבערשטער זאל העלפן אז מ'נעמט אראפ די ערלת הבשר נעמט מען אראפ די ערלת הלב, דער אויבערשטער זאל העלפן "הרחמן הוא יברך רך הנמול לשמונה", ס'זאל טאקע זיין "ויהיו ידו ולבו לאל אמונה", דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל קענען זיצן און עוסק זיין בתורה, און כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים, דער אויבערשטער זאל העלפן דער בעל ברית המילה דער טאטע זאל אים קענען מגדל זיין און מחנך זיין, לגדלו לתורה ולחכמה ויהי ה' אלקיו עמו, דער אויבערשטער זאל העלפן ער זאל זעהן נחת מיט סייעתא דשמיא מגדל זיין לתורה לחופה ולמעשים טובים, דער אויבערשטער זאל העלפן דער מחותן מיין איידעם די זיידעס זאלן זעהן אסאך תענוג ונחת ביי דעם קינד און ביי אלע אנדערע קינדער מיט נחת און שמחה און פרייד ברכה והצלחה און סייעתא דשמיא לאורך ימים ושנים טובים.

עס איז דאך א טאפלטער שמחה אויך, מ'האט דערמאנט 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', ועשו לי מקדש

גייט ארויף אז מ׳בויעט א אידישע שטוב, אז ס׳בויעט זיך ׳הבית בהבנותו׳ א נייע אידישע שטוב, ׳ושכנתי בתוכם׳ קען מען זוכה זיין צו השראת השכינה, איש ואשה זכו שכינה שרויה ביניהם, מ׳זאל זוכה זיין שכינה שרויה ביניהם, דאס האט א שייכות מיט מצות מילה, א געוואלדיגע שייכות, דאס אז ס׳זאל קענען זיין איש ואשה זכו שכינה שרויה ביניהם, ווען ס׳וואלט נישט געווען קודם אלץ קינד דער מצות מילה, וואלט נישט געקענט ווען זיין אן ערוואקסענער מענטש, נאר אזוי ווי דער רמב"ם זאגט אז מילה איז להחליש כח התאוה אזוי זאגט ער, אז ס׳איז דא א מציאות איש ואשה זכו שכינה ביניהם איז טייטש דארף מען זיך פירן בקדושה וטהרה, דאס אז א איד קען זיך פירן בקדושה, ער קען זוכה זיין צום ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, איז דער מקור דערפון, דער שורש דערפון, מצות מילה, דער אויבערשטער האט געגעבן די הייליגע מצוה מצות מילה, די אות ברית קודש וואס איז חתום בבשרו אין יעדן איד, במילא איז א איד הייליג, קען זיין ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, איז דא א מציאות אז מ׳שטעלט אויף א אידישע שטוב און ס׳איז ראוי צו השראת השכינה.

זאל דער אויבערשטער העלפן, כ׳האב ברוך ה׳ די זכיה, מיין איניקל א שמחה בכפליים, אז ער איז געקומען בברית האירוסין, דער אויבערשטער זאל העלפן דער ייוג זאל עולה יפה זיין, עס זאל זיין א קשר של קיימא לבנין עדי עד, ס׳זאל טאקע זיין ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. דער אויבערשטער זאל העלפן די גאנצע משפחה דער נייער מחותן - ער איז נישטא אבער אין שטאט איז ער דאך ברוך ה׳ - און פאר מיין איידעם דער אויבערשטער זאל העלפן אסאך תענוג ונחת, פירן אונטער די חופה אין א גוטע שעה און א מזל׳דיגע, אויפשטעלן א לעכטיגע אידישע שטוב, געבענטשטע אידישע דורות לתפארת האבות, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר וועלן אלע זוכה זיין אקעגן צו גיין דעם גואל צדק במהרה בימינו אמן.

פדיון הבן אצל נכד כ"ק רבינו הגה"ק שליט"א

הרב **משולם זוסיא ראזענבוים** שליט"א

חתן הגה"צ רבי **חנוך העניך אשכנזי** שליט"א חדב"נ

ורב דביהמ"ד אבני צדק בקרית יואל יצ"ו

יום ו׳ ערש"ק תרומה תשפ"ב לפ"ק

אין די פרשה פון והיה כי יביאך, שטייט אין פסוק (שמות יג, יב-טו) ׳והעברת כל פטר רחם לה׳ וכל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך הזכרים לה׳, והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת ואמרת אליו בחוזק יד הוציאנו ה׳ ממצרים מבית עבדים, ויהי כי הקשה פרעה לשלחנו׳ וגו׳.

כ׳האב געקלערט אזוי, ס׳איז דא א ש"ך, דער ש"ך זאגט (יו"ד סי׳ ש"ה סקי"ב) נוהגין אז אין פודין בלילה, מ׳פירט זיך אז אין פודין בלילה, מ׳מוטשעט זיך פארוואס אין פודין בלילה, פדיון הבן איז נישט קיין מצות עשה וואס איז נוהג ביום און נישט בלילה, ס׳איז א מצות עשה וואס מ׳דארף מקיים זיין, מ׳קען עס מאכן ביינאכט און מ׳קען עס מאכן בייטאג, פארוואס איז דער מנהג אז מ׳קען נישט פודה זיין בלילה.

כ׳האב געקלערט אזוי פארוואס אין פודין בלילה, ס׳איז דא אן אינטערסאנטער רמז וואס מ׳זאגט נאך בשם דעם ישמח משה, קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא, ׳לי הוא׳ איז די אותיות ׳אליהו׳, א רמז אז אליהו קומט צו א פדיון. פונקט ווי אליהו הנביא קומט צו א ברית קומט אליהו הנביא צו א פדיון הבן, לכאורה וואס איז דאס ענין אז אליהו הנביא קומט צו א פדיון הבן, מילא א ברית דארט שטייט מ׳האט אים געקנס׳ט קומט ער צו א ברית [כ"ה בפרקי דרבי אליעזר (סוף פרק כ"ט), ובזוה"ק פר׳ לך לך (דף צג.) שאליהו הנביא התאונן לפני הקב"ה שעם ישראל עזבו את בריתו, אמר לו הקב"ה חייך שאין ישראל עושין ברית מילה עד שאתה רואה בעיניך], אבער פארוואס קומט אליהו הנביא צו יעדן פדיון הבן.

האב איך געקלערט אזוי, ס׳איז דא אן אינטערסאנט ווארט פון רבי שלמה קלוגער אין חכמת התורה פרשת בא, ער זאגט א טעם פאר קידוש בכורים, זאגט ער אזוי, קידוש בכורים, דער אויבערשטער האט געהייסן קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה, סיי אין א מענטש און סיי אין א בהמה, זאגט ער ס׳איז א געוואלדיגע חיזוק אויף די גאולה העתידה, ס׳וועט זיין א לאנגער

ביטערער גלות, מ׳וועט אנהייבן אריין צו טראכטן אז מ׳קוקט זיך אן ווי אזוי מ׳זעהט אויס דער מצב, אונז זענען מיר דען וועדר אז דער אויבערשטער זאל אונז ארויס נעמען פון גלות? זענען מיר וועדר? זאגט ער אזוי, מ׳זעהט ביי מכת בכורות, פרעה האט שוין מסכים געווען ארויס צו שיקן די מענער און די וויבער מיט די קינדער, נאר די בהמות נישט, דעמאלטס איז געקומען מכת בכורות, ווייל ער האט נישט געוואלט ארויס לאזן די בהמות פון אידישע קינדער, זאגט ער, זעהט מען פון דעם אז דער אויבערשטער האט געזאגט, אפילו א בהמה פון א איד האט אויך א חשיבות.

זאגט ער אזוי, אפילו כלל ישראל וועט זיין אין אזא שוואכע מדריגה, ווי די גמרא זאגט, אם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם, אם ראשונים כבני אדם אנו כחמורים, אפילו מ׳וועט זיך האלטן - כלל ישראל - אזוי שוואך אזוי ווי א בהמה, דאך וועט מען אויסגעלייזט ווערן, ווייל מ׳זעהט אז דער אויבערשטער האט חם געווען אפילו אויף בהמות, און האט זיי געוואלט אויסלייזן. אזוי זאגט רבי שלמה קלוגער. קומט אויס, די גאנצע זאך איז אן ענין א חיזוק פאר אונז אויף די גאולה העתידה.

קען זיין, דאס איז דער רמז ׳לי הוא׳, קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא, אז דער אויבערשטער האט געהייסן מקדש זיין ׳כל בכור׳ בבני ישראל ׳באדם ובבהמה׳, דער אויבערשטער האט געהייסן מקדש זיין סיי א מענטש און סיי א בהמה, פארוואס האט ער געהייסן מקדש זיין אויך א בהמה, כדי צו ווייזן אז מכת בכורות איז געווען צוליב די בהמות, די מענטשן האבן שוין געקענט ארויס גיין פריער, נאר צוליב די בהמות, במילא האט ער געהייסן מקדש זיין די בהמות אויך, אזוי זאגט רבי שלמה קלוגער. במילא קומט אויס אזוי, קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה, מ׳דארף מקדש זיין כל בכור סיי די בכור פון א מענטש און סיי די בכור פון א בהמה, איז א סימן ׳לי הוא׳ אז דער אויבערשטער וועט שיקן ׳אליהו׳ זאל אויסלייזן די אידישע קינדער פון גלות.

כ׳האב מיך אזוי מתבונן געווען, ווען דער אויבערשטער וועט העלפן אליהו וועט קומען, משיח צדקינו וועט קומען, קרב יום אשר הוא לא יום ולא לילה, ס׳וועט נישט זיין קיין נאכט, ס׳וועט זיין נאר טאג, במילא ווען דעם אין פודין בלילה, ווייל מ׳וויל ווייזן אז ס׳קומט צו פדיון הבן קומט אליהו, און ווען אליהו וועט אויסלייזן וועט זיין טאג, במילא ווען דעם איז דער מנהג אז אין פודין בלילה.

וועגן דעם זאגט דער פסוק, והיה כי יביאך והעברת כל פטר רחם לה׳ וכל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך הזכרים לה׳, והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת, וואס איז די סיבה אז אין פודין בלילה, וועסטו זאגן בחוזק יד הוציאנו ה׳ ממצרים מבית עבדים, ויהי כי הקשה פרעה לשלחנו ויהרג ה׳ כל בכור בארץ מצרים מבכר אדם ועד בכור בהמה על כן אני זבח לה׳ כל פטר רחם הזכרים וכל בכור בני אפדה, "כל פטר רחם הזכרים" אפילו פון א בהמה איז אויך קדוש, ווייל דער אויבערשטער האט מקדיש געווען דעם בכור פון א בהמה אויך, פארוואס האט עס דער אויבערשטער מקדיש געווען, צו ווייזן אז גאולת מצרים איז געווען ווייל ער האט געוואלט אפהאלטן די בהמות פון אידישע קינדער, און וועגן דעם איז געווען מכת בכורות, אזוי ווי רבי שלמה קלוגער זאגט, במילא קומט אויס אז דאס איז א חיזוק אויף די גאולה, ס׳איז א חיזוק אז דער אויבערשטער וועט זיך מרחם זיין אויף כלל ישראל, ווי א שוואכע מצב ווי א נידעריגע מדריגה מ׳וועט נאר זיין, ווייניגער ווי א בהמה איז מען דאך נישט, און דער אויבערשטער האט זיך מרחם געווען אפילו אויף די בהמות פון די אידישע קינדער, כל שכן אויף אידישע קינדער אפילו זיי זענען אין א שוואכע מדריגה, דער אויבערשטער וועט שיקן אליהו מיט משיח, במילא אויב אזוי איז אין פודין בלילה, מ׳איז נישט פודה בלילה כדי צו ווייזן אז דער אויבערשטער וועט העלפן אליהו וועט קומען, משיח וועט קומען, דעמאלטס וועט זיין יום, ס׳וועט זיין טאג ס׳וועט נישט זיין נאכט, ס׳וועט זיין תאיר כאור יום חשכת לילה, ס׳וועט זיין א לעכטיגע טאג.

דער אויבערשטער זאל טאקע העלפן אין זכות וואס איז מ׳האט יעצט מקיים געווען די מצוה פון פדיון הבן, דער אויבערשטער זאל העלפן ׳לי הוא׳ איז די אותיות ׳אליהו׳ זאלן די אידן זוכה זיין צו ביאת אליהו צו ביאת המשיח, ס׳זאל זיין תאיר כאור יום חשכת לילה, ס׳זאל זיין א לעכטיגקייט אויף די וועלט, דער אויבערשטער זאל העלפן מיר זאלן אלע זוכה זיין דערצו, מיין אייניקל האט מקיים געווען אזא היילגע חשוב׳ע מצוה, די מצוה פון פדיון הבן, דער אויבערשטער זאל העלפן ער זאל זוכה זיין מגדל צו זיין דאס קינד לתורה לחופה ולמעשים טובים דער אויבערשטער זאל העלפן ברכה והצלחה מיט סייעתא דשמיא, דער אויבערשטער זאל העלפן מיין איידעם און אלע מחותנים אלע זאלן זוכה צו נחת דקדושה דורות ישרים ומבורכים, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר וועלן זוכה זיין צו ביאת גואל צדקינו במהרה בימינו אמן.

בעזהי"ת

וְכִתְנִיָּה אַלְבִּישׁ יֶשַׁע
וַחֲסִידֶיהָ רַנֵּן יְרַנֵּנוּ

(תהלים קלב, טז)

קרן

מלבושי כבוד

שע"י
קהל יטב לב
ד'סאטמאר
בני ברק

מלבושי
חתן וכלה
מלבושי יו"ט

מטרתו קודש הוא

להלביש מלבושי כבוד
לחתני אנ"ש בעת נישואיהם.

ומלבושי יו"ט לאנ"ש
בערבי חגים ומועדים לששון.